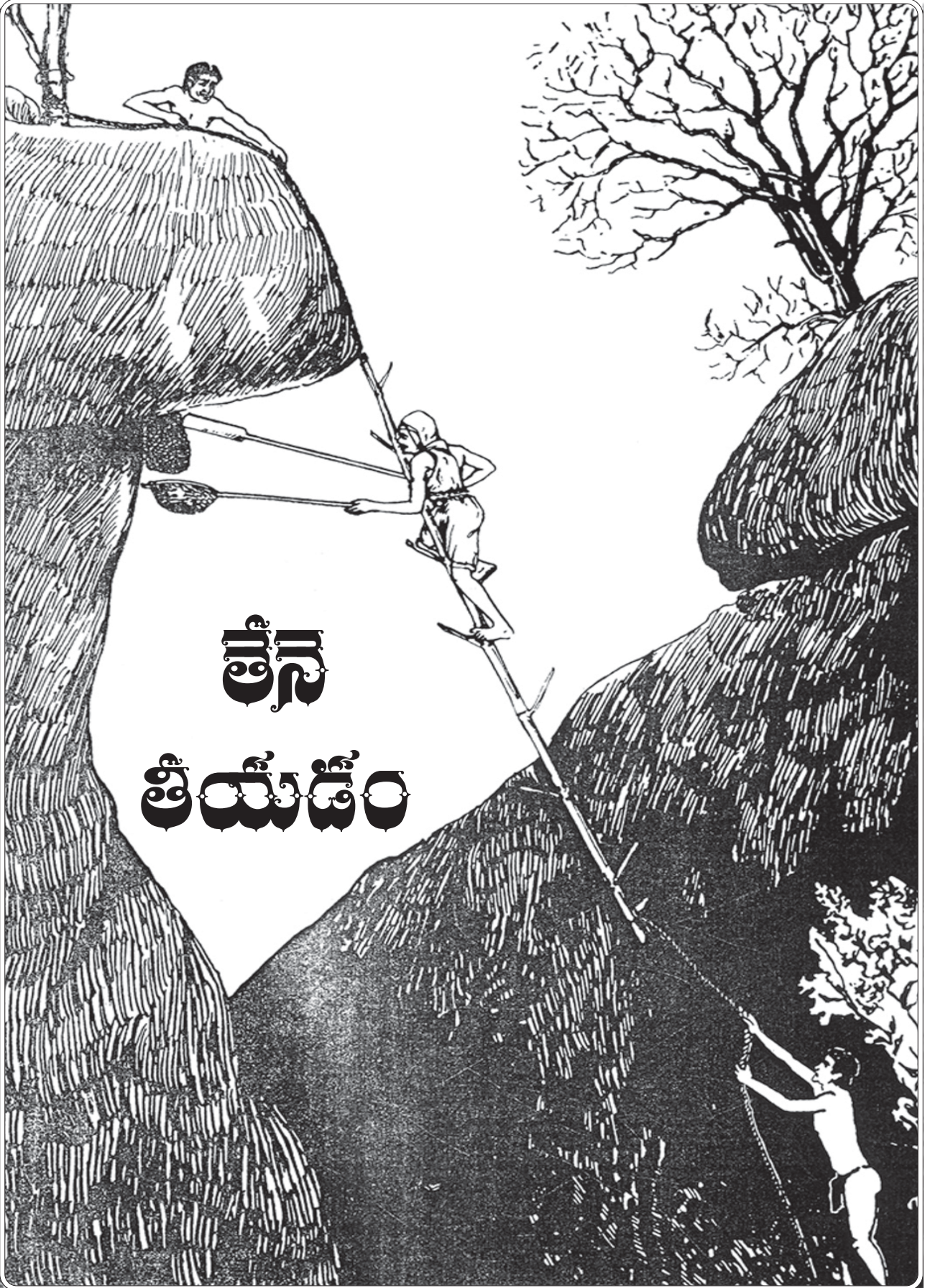

ଆ ପିଢ଼ିଢ଼ିଠ

ತೆನ್ನ ಛಿದ್ಧದೊಂ

తేనెతీయడం

“పుట్టతేనియ పెరతేనె పుట్టజున్న - తొట్టతేనియగలవందు” - శ్రీ కాళహస్తి మహాత్మ్యం

సీజన్‌సిబ్బట్టి సేకరించే అటవీఉత్పత్తుల్లో చెంచులకు ప్రధానమైంది తేనె. ఎంతో శ్రద్ధగా కట్టుబాటుతో ఎంతో నైపుణ్యంతో సేకరిస్తారు.

పెరలు - రకాలు :

1. పెద్దపెర Apis Dorsata
2. మొసరి Apis Fabricius (ముసురీగలు చిన్న ఈగల తేనె)
3. కిన్నెర మెట్టలతోంది (తొర్రపట్టు) తొడిది Apis Cerana
బెద్దిరీగలతోంది (రెండురకాలు)
4. కన్నెగుల్ల Apis Melifona spp. (కన్నెగుల్ల చాలా చిన్నఈగలది)
5. జున్ను (చిన్నపట్టు) చిన్నపెర Apis Florea

ఐదు రకాల తేనెలు :

1. పెర The gaint rock bee (Apis Dorsata): ఇది పెద్దపెద్ద చెట్లు, కొండకోనల రాతిసరులలో పెద్దతేనెటీగలుపెట్టే పట్టు లభిస్తుంది. పరీగ: ఇవి (చరి)కొండ చరియ ప్రదేశంలో వందల సంఖ్యలో ఉంటాయి. అదే విధంగా పెద్ద పెద్ద చెట్లపైన కూడా వందల సంఖ్యలో ఉంటాయి. ఇవి తేనెను ఎక్కువగా ఒక్క తొలకరి కాలంలో మాత్రమే పెడతాయి. ఈ కాలంలో అడవిలోని అన్ని రకాల చెట్టుపూలుపూస్తాయి. ఈ పూల నుండి మకరందాన్ని సేకరించి తేనెగా మారుస్తాయి. ఇవి తేనెను అధికంగా పెడతాయి. మా చెంచులు గతంలో ఎక్కువగా వీటిద్వారానే తేనెను సేకరించేవారు. అంతేగాక, ఇవి చెంచులవలెనే సంచారం చేస్తాయి. కాబట్టి కాలునిలువని చెంచుపడుచుల మీద ‘ఎక్కడికిపోతున్నావు పరీగా’ అని పాటపాడుతూ వెక్కిరిస్తారు.

2. మొసరి (Apis Fabricius): చెట్టు మధ్యభాగాల్లో గుండ్రని చిన్నతేనెటీగలు పెట్టే పట్టులలో లభిస్తుంది. మొసరిగ : ముసురుతుంది కాబట్టి మొసరిగ. ఈ ఈగమనిషిని కరువదు. వేసవి కాలంలో చెంచులు అడవిలో తిరిగేటప్పుడు వారి కళ్ళల్లోను శరీరంపైన ముసురుతుంది. ఇవి కొండ రాళ్ళ చరికలు (పెద్ద పెద్ద రాళ్ళ మధ్య లోపలి భాగం) పెద్దపెద్ద చెట్లకు ఎక్కడపడితే అక్కడ వుంటాయి. ఇది తేనె తక్కువగా పెడుతుంది. ఇది సంచారి కాదు. కరువుఅయినా కాలం అయినా కూడా అదేచోట జీవనం సాగిస్తుంది.

కోరిందలు పూసేటప్పుడు కాటు తక్కువ (దీపావళి)

ఏపు పూసేటప్పుడు ఉట్టితట్టలే (శ్రావణం)

ఎర్రబలుసు పగిలినప్పుడు కాటు ఎక్కువ (తొలకరి)

మొసరుతేనె బిల్లుడు, టేకు, వేప, నారవేప సర్రబొక్కలలో ఏ చెట్టుకన్నా (గట్టిచెట్టులో) పెట్టుతాది. మంచిమంచి కరువులలో, వాన ముసురులలో మొసరు చెంచులను బ్రతికిస్తుంది. అడవికి పోయినప్పుడు ఏప్పుడైన మొసరును చూచినప్పుడు ఆ చెట్టు మొదట రాళ్ళ గుట్టపెడతారు లేదా చెట్టు చుట్టూ కాట్లు చెక్కుతారు. అప్పుడు ఆ మొసరుకాని తొడిదికాని ఇంకొక చెంచు తీయకూడదు. ఎవరైతే కాట్లు వేసినారో వారే వచ్చి నరుక్కోవాలి.

మొసరు తేనె ఎండాకాలం, చలికాలం, వానాకాలం ఇలా ఏ కాలంలోనైనా మనకు కనీసం 1/2 కిలో నుండి 2కిలోలవరకు తేనె లభిస్తుంది. ఇది కొంచెం పులుపుగా ఉంటుంది. కాని ఎంతో రుచికరమైనది, తెలివిని పెంచుతుంది. మిగతా తేనెలు పెద్దపెర తొడిది సీజన్లో మాత్రమే దొరుకును. మొసరు పిల్లలు జొన్నగింజలు లాగ ఉంటాయి. పుల్లగా పులుచుపిల్లలు అంటారు. ఈ పిల్లలు తింటే నడుము నొప్పులకు చాలా మంచిది. ఈ పిల్లలో కక్కుటీగ అని మొక్కజొన్న గింజ అంత సైజులో ఉంటుంది. ఈ ఈగను తీసేసి తినాలి. ఈ కక్కుడు ఈగను తింటే ఆ రోజంతా కక్కుకుంటు ఉంటారు. మొసరు ఈగలు చాలా చిన్నవి. అవి ఒకే చెట్టులో 2,3 కిలోల తేనె నిల్వ ఉంచుతుంది. దానికోసం 2,3 సంవత్సరములు కష్టపడాల్సి ఉంటుంది. అందువలన చెంచులు ఎక్కువశాతం మొసరును నరికినప్పుడు దాని పిల్లల పువ్వుము కొంచెం అక్కడే వదిలి వస్తారు. ఆ పిల్లలను పెద్దగా చేసుకుంటు ఆ పువ్వుము దానిమీద తింటూ పిల్లలను లేపుకొని పోతుంది.

తొడిది; పెద్దపెర చెట్లను కొంచెం కదిలించినా, ఎక్కువ గాలి వచ్చినా అవి లేచిపోతాయి. కాని మొసరు మాత్రం అన్నిటికీ తట్టుకుని ఉంటుంది. మొసరును కనుక్కోవడం ఎలాగ అవి చాలా చిన్న ఈగలు కదా? బాగా ఎండవచ్చినప్పుడు ఆ మొసరు తన కన్నమునుండి కొన్ని వందలఈగలు బయటకు వచ్చి దానిగూడు చుట్టు ముసురుకుంటు లోపలకు బయటకు ఎగురుతుంటాయి.

మొసరులో ఎంత తేనె ఉంది, దీనిలో ఎన్ని ఈగలు ఉన్నాయి ఎంతకాలంనుండి ఈ చెట్టులో ఉంటుంది చెంచు దానిని చూచిన వెంటనే అంచనా వేయగలడు. దాని గూడు మైనములో చెట్టుకన్నంనుండి బయటకు నల్లతారుచేసి ఉంటుంది. ఎన్ని ఈగలు ఉంటే అంత పెద్దగా ఉంటుంది. ఎంత నల్లగా ఉంటే అంత ఎక్కువ కాలమైందని అంచనా. మనిషి దగ్గరకు పోగానే అవి మనిషి చుట్టు ముసురుకుంటాయి. అప్పుడు తేనె ఎక్కువగా ఉంటుందని అర్థం. చెంచులకు ఎలాంటి కరువులోనైనా కుటుంబము మొత్తానికి కడుపునిండా ఒకపూట తిండి అందించేది. కావున మొసరు కన్నతల్లి లాంటిది.

మొసరులో పువ్వుము మొసరు పూలనుండి రకరకాల చెట్లనుండి మేతకొరకు సేకరించి పెట్టుకున్నది. నిషా వస్తుందని కొన్ని చెట్ల పూతపువ్వుము తినము. ఈ పువ్వుమును మొసరు ఏ కాలంలో దొరికే పూతను, దానికి దగ్గరలో ఉన్న పూతను తెచ్చి దాచుకుంటుంది. మంచి పువ్వుము అయితే చెంచులు మొసరుతేనెలో కలిపి ఆకుదొప్పలో తేనెపోసి సంకటిలాగ కలిపి తింటారు. ఒక 100గ్రాములు చొప్పున తింటే ఆ రోజంతా ఆకలి వేయదు. మనిషి ఎంతో ఆరోగ్యముగా ఉంటాడు.

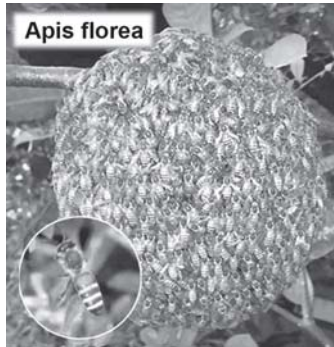
మోకాళ్ళ నొప్పులకు, కీళ్ళ నొప్పులకు మొసరు తేనెతో రుద్ది, మర్దన చేసిన, తేనె కొన్ని రోజులపాటు తిన్నా తగ్గును.

మొసరుమైనము అనెలు పెరిగిన వారికి, అనె కొంచెము కోసి మొసరుమైనముతో కాపితే తగ్గిపోవును. కొందరికి కాళ్ళు, చేతులు విరిగి కట్టు కట్టుకున్న తరువాత నల్లగా కాయలాగ కడుతుంది. అలా కట్టిన వారికి ఇగురాకు మొసరుమైనములో కట్టినా తగ్గిపోవును.

3. తొడిది (Apis Cerana): చెట్లమీద ఎర్రరంగు తేనెటీగలు పెట్టే తుట్టెలది.

4. కన్నెగుల్ల (Apis Melifona spp., Dammer bee): చెట్లమీద, పొదల్లో చిన్న తేనెటీగలు పెట్టే రకం. కన్నెగుల్లీగ : ఇది స్థిరంగా ఒకే చోట ఉంటుంది. ఇది సంచారజీవి కాదు. ఇది తేనెను చెట్ల తొర్రలలో, బండచరికలలో పెడుతుంది.

గియ్ గియ్ గియ్ - పరీగ! నీవేడకు పోతావు పరీగ
గియ్ గియ్ గియ్ - చెంచోడ నేను ఏపలమీదకు పోతాను చెంచోడ!
ఏపలతేనె తెచ్చి - చెంచోడా, నా పిల్లలను బతికించుకుంటు చెంచోడా! - చెంచుపాట.

5. జుంటి (Apis Florea): చెట్లమీద ముఖ్యంగా తాడిచెట్లకు తెల్లచారలున్న తేనెటీగలు పెట్టే తేనె. అన్నిటికంటే ఎక్కువరుచిగా వుండే తేనె ఇదేనంటారు.

మొదటిరకం తేనె ఎక్కువగా లభిస్తుంది. ఇతర రకాల ఆహారఉత్పత్తుల కన్నా, తేనెతీయడం కష్టంతో కూడుకున్న పని. ఎంతో నైపుణ్యం, ధైర్యంతోబాటు ఈ సేకరణ పనికి తగిన పనిముట్లు ఉండాలి. చెట్ల నుండి, రాతిగుహలు, పొదలు, చీమలపుట్టలు, కొండ సరులు, లోయలనుంచి తీస్తుంటారు. చెట్లమీద, పొదల్లోనూ ఉండే తేనెతీయడం కొంతసులువైన పనే. ఐతే కొండసరులు, లోయల్లో, పెరలను పట్టడంలో గొప్ప నైపుణ్యం కావాలి. తేనెతీయడం అనేది కేవలం జీవికకు సంబంధించిన కార్యక్రమమే గాదు - ఆహారసంపాదనగా మొదలై, సంఘటిత కార్యక్రమంగా రూపొందింది. తేనెపెరలు, స్వంతం చేసుకోవటంలో అక్రమాలు తలెత్తకుండా, ప్రమాదకరమైన పోటీతత్వం అరికట్టేందుకు అనేక నియమనిబంధనలు రూపొందించుకుని వాటిని కచ్చితంగా అనుసరిస్తారు. తేనె సేకరించదలచుకున్న చెంచు, తప్పనిసరిగా ఇతరులనుంచి సహాయం కోరవలసి ఉంటుంది.

ఒక చెంచు ఫలనాచోట తేనె తనకే చెందాలనుకున్నప్పుడు అక్కడ ముందుగా చెట్టుమొదట్లో స్పష్టంగా గంటుపెట్టాలి. ఏదయినా చీమలపుట్ట దగ్గరయితే ఒక పచ్చికొమ్మను తెచ్చి పాతాలి(పొర్కపెట్టడం). ఇక కొన్నిచెట్లు, కొండగుట్టల్లో, రాతిసరులవద్ద కొన్ని ప్రాంతాలు సాంప్రదాయకంగా కొన్ని కుటుంబాలకు చెందుతాయి. ఆయాకుటుంబ సభ్యులకే ఇక్కడ తేనెతీయడానికి అధికారం ఉంటుందన్నమాట. చెంచు ప్రజలమధ్య శాంతి సమైక్యతలకోసం పూర్వీకులయిన చెంచుపెద్దలు ఫలనా ప్రాంతం ఫలనా కుటుంబాలకు అని 'మిరాసి' ఏర్పాటుచేయడం జరిగింది. ఇలా కేటాయించిన ప్రతి ప్రాంతానికి ఆయా కుటుంబాల దేవతలకు సంబంధం వుంటుంది. ఆ దేవత అక్కడి పెరలను కాపాడుతూ ఇతరులెవరైనా ఆ పెరలనుతాకితే వాళ్ళని శిక్షిస్తుందని విశ్వసిస్తారు. కొన్ని ప్రాంతాలకుసంబంధించి కథలుంటాయి. కొన్ని ప్రాంతాలకు అక్కడి నాయకుని పేరో, నాయకురాలి పేరో పెడతారు. కొన్ని ప్రాంతాల్లో దెయ్యాలు సంచరిస్తాయని ఇతరులుపోరు. తేనె దొంగతనాన్ని ఘోరమైన తప్పుగా, నేరంగా భావిస్తారు. దొంగను వెదకేందుకు పెద్ద పరిశోధన జరుగుతుంది. పెద్ద పూజతంత్రం ఉంటుంది. నిజానికి కొండకోసలనుంచి తేనెతేవడానికి పదిమంది సహకారం అవసరంగనుక, తేనె దొంగతనం దాదాపు జరగదు.

సులభంగా అందుబాటులో ఉండే చోటునుంచి తేనెతియ్యాలన్నా కనీసం ముగ్గురు నలుగురు వ్యక్తులు కలిసి సాధించాల్సి ఉంటుంది. చెట్లనుంచి, పుట్టనుంచి, పొదలనుంచి తేనెతియ్యాలన్నా ఇలాగే సమష్టికృషి అవసరం ఉంటుంది. ఎక్కడంటే అక్కడనుంచి అందరూ తేనెతీయడానికి లేదు. మొదట పొదల్లోంచి, తరువాత చెట్ల మొదళ్లు, ఆపై చెట్ల పైభాగాలు తరువాత కొండ సరుల రాతిపలకల్లోంచి తేనెతీసే విధానం క్రమంగా ఒక కళగానేర్చుకోవాలి, తగిన నైపుణ్యంపట్టుబడాలి. ఇటువంటి కొండకొమ్మనుంచి తేనెతియ్యాలంటే అందుకు సంబంధించిన వివిధపనుల్లో అనుభవం గడించాలి - వంటచెరకు చేర్చడంనుంచి తీసినపెరల్లోంచి తేనెపిండటంవరకు - అలాగే చెట్టునారతో మోకులుపేసడం- పెర సరిలోకి దిగేవాడిని మోకులు కట్టి దించడంలో సహకరించడం మొదలయిన అన్నింటా అనుభవం పొందాలి. తేనెటీగలతీరు, వాటిఅలవాట్లు, అర్థంచేసుకోడానికి నైపుణ్యం ఎంతో అవసరమవుతుంది.

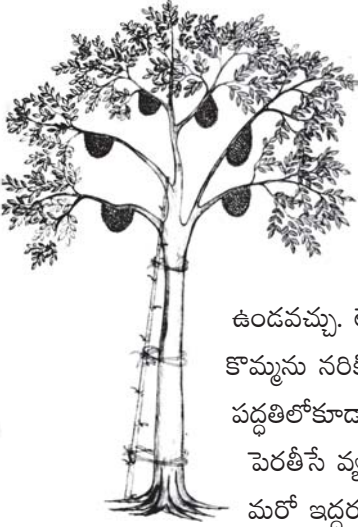
పచ్చికొక్క, ఎందుటాకులు, గడ్డిని అంటించి తిప్పితే దట్టమైన పొగ వస్తుంది- దానితో ఈగలు తొలగిపోతాయి. ఆపై మొహంనిండా, నడుంవరకు బట్ట చుట్టేసుకుంటారు. ఒకసారి ఈగలన్నీ వెళ్లిపోగానే పట్టునుతీసి ముక్కులుగాచేసి తెచ్చుకున్న బుట్టలో వేసుకుంటారు. బుట్టలోపల భాగానికి ముందుగానే మైనం పూసి వుంచుతారు. చీమపుట్టలు, పొదలున్న చోటునుండి తేనెతీయాలంటే కనీసం ఇద్దరు మనుషులుండాలి. ముగ్గురుంటే అనువుగా ఉంటుంది. ఒక్కడే తేనెతీయడం అసాధ్యం- ఎందుకంటే ఈగలన్నీ వెళ్లిపోయేవరకు పొగపెట్టేపని చేసుకోవాలి. గడ్డి, కట్టలుకట్టి అంటించి పొగతెప్పించడం, ఆ కట్ట(సిడ) కాలిపోగానే మరొక కట్ట వెంటనే వెలిగించి ఇవ్వడానికి మరొకరి తోడు ఉండాలి. చెట్లమొదళ్లనుంచి, చెట్ల పైభాగంనుంచి తేనెతీయడానికి రకరకాల పద్ధతులుంటాయి.

ఒక పద్ధతి : చెట్టు ఎక్కడం, పెరతీయడం. ఇందుకు కనీసం నలుగురు మనుషులుండాలి. ఇద్దరు పట్టుదగ్గరకు పోతారు. ఒకడు ఈగలను తోలేసి పట్టు విడదీస్తాడు. రెండవవాడు బుట్టలో పెద్దముక్కులను వేసుకుంటాడు. మూడవమనిషి, చెట్టు కిందికొమ్మకి సమీపంగావుండి పట్టుకోసే వ్యక్తికీ, కత్తి, పొగపెట్టే ముంత, బుట్ట మొదలయినవి అందిస్తుంటాడు. నాలుగవమనిషి నేలమీదేవుండి మూడవమనిషి అడిగిన సామగ్రి అందిస్తుంటాడు.

మరొక పద్ధతి : ఒక గట్టి వెదురుబొంగు తీసుకుని దానికి వుండే చిన్నకొమ్మలు కొట్టి పలవలు పట్టువుండేలా చేస్తారు. చెట్టుకాండంపైన అనువైనచోట బొంగు నిలుపుతారు. దాన్ని ఇద్దరు గట్టిగా పట్టుకుంటే పెరకోసేవాడు బొంగుపైకి ఎగబాకుతాడు. అలా పై కొమ్మలదాకా వచ్చాక పెద్ద కొమ్మలనుంచి పట్టువున్న కొమ్మను చేరతాడు. ఐతే చెట్టుకొమ్మలు అనువుగా ఉన్నచోటనే ఈ పద్ధతి అనుసరిస్తారు. ఒక్కోసారి తేనెపెరలు 60-70 అడుగుల ఎత్తు ఉండే చెట్ల పైకొమ్మల దగ్గర ఉండవచ్చు. అటువంటప్పుడు చెంచులు 6-7 అంగుళాల మందంవుండి పలవలున్న పచ్చివెదురుబొంగును ఎంచుకుని పలవలు తేలేలాగ కొట్టేసి, బొంగుచుట్టూ పట్టువుండేందుకు బాగా గంటలు పెడతారు. ఇందుకు రాయినిగాని, గొడ్డలినిగాని వాడతారు. దీనివల్ల బొంగుకి సహజంగా వుండే నుసుపుపోతుంది. బొంగు మందం ఉండే మొరక చెట్టుకొమ్మ చిన్న ముక్కవీరించి

Tree climbing in search of honey

ఆ పచ్చికొమ్మ ముక్కనే బొంగుకు నారతో గట్టిగా కడతారు.

బొంగు పొడవు 25నుంచి 30 అడుగులు ఉండాలి.

దీని సాయంతోగాని, ఇది లేకుండాగాని చెట్టుపైకి ఎక్కుతాడు. ఇక ఈ బొంగును, చెట్టు మరీ పొడుగుగా ఉంటే వాడతారు. దీనిని తేనెపట్టుకు సమీపంలో ఉంచుతాడు. కొమ్మలమధ్య నిటారుగా నిలువ గలిగిన

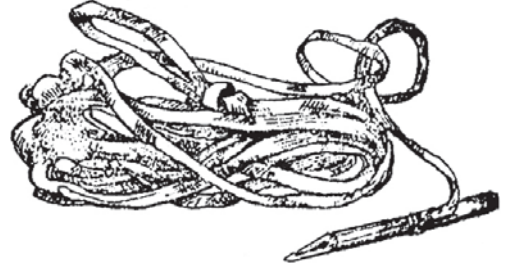
చోటు ఎంచుకుంటాడు. ఈ ఎంచుకున్న తావు, నేలపై 3నుంచి 4 అడుగుల ఎత్తు పైనుంచి ఉండవచ్చు. లేదా తేనెపెర ఎత్తువరకు ఉండే తావు చూసుకుంటారు. తేనెపెర చేరే అవకాశం లేకుంటే పెరవున్న కొమ్మను సరికివేస్తారు. ఐతే అప్పుడుకూడా ఈగలు తరిమేందుకు పొగపెట్టే పొడవాటి బొంగువాడతారు. ఈ పద్ధతిలోకూడా పెరతీసే వ్యక్తికి తోడుగా మరొక వ్యక్తి కూడా చెట్టుఎక్కుతాడు. పెరకింద తగినచోట ఒకరిద్దరుండి పెరతీసే వ్యక్తికి అందుబాటుగా సహకరిస్తారు. మరొక వ్యక్తి మూడవ, నాలుగవ వ్యక్తికి కిందగా ఉంటాడు. మరో ఇద్దరు, ముగ్గురు కిందనేలమీద ఉంటారు.

సరులలో తేనెపెరలు తీయడానికి కనీసం 10మంది అవసరం ఉంటుంది. పెరను కోసి తీసేదిమాత్రం ముగ్గురు, నలుగురే. ఈ పనిమీద సాధారణంగా 15నుంచి 20మంది సభ్యులు-దగ్గరిబంధువులు బయలుదేరతారు. ఈ కార్యక్రమం మేనెల్లో మొదలై జూన్ నెల చివరికి పూర్తవుతుంది. పూర్ణిమరోజుల్లో ఓ వారంపాటు తేనెతీస్తారు. తేనెతీయడానికి జరిగేతతంగంకూడా ఒక వారంరోజులు పడుతుంది. తేనెతీయడానికి రెండుమూడువారాల ముందు పనిగురించిన చర్చలు మొదలవుతాయి.

సాధారణంగా ఒక్కొక్క 'సర్రి' నాలుగైదు కుటుంబాల అధీనంలో ఉంటుంది. ఇటువంటి అధికారంగల వారందరిని ఆ కుటుంబపెద్ద పిలిపించి వారితో చర్చిస్తాడు. తేనెతీసే వారిలో గట్టి నైపుణ్యంగల వ్యక్తిని అడుగుతారు. తేనెతీసే అధికారంగల కుటుంబాల్లో తగినవాడు లేకపోతే ఇతరులసాయం గురించి ఆలోచిస్తారు. సాధారణంగా ఆయా కుటుంబాల్లో ఒకరిద్దరు గట్టి నైపుణ్యంగల వారుంటారు. వారే ప్రతిసంవత్సరం ఈ పని చేస్తుంటారు. ఆ నిపుణులు ఆయా గూడెంలో ఉండేవారైతేనే, తేనె అధికారంగల కుటుంబపెద్ద వారిని ఆహ్వానిస్తాడు. సమావేశం ఏర్పాటు చేసేందుకు ఒకతేదీ నిర్ణయిస్తారు. ఈ మొత్తం పనికి అయ్యేఖర్చు, పట్టే సమయం లెక్కవేస్తారు. ఎందరు అవసరముంటారో చర్చించుకుంటారు. ఇందుకు పెట్టుబడి ఎలా తేవాలన్నది ఆలోచిస్తారు. ఈఖర్చులో వారి ఆచార సంప్రదాయ తతంగంకూడా ఉంటుంది. పెట్టుబడికోసం స్థానికవ్యాపారులు, లేక తమలోనే ఎవరైనా పెట్టుబడి పెట్టగలిగేవారున్నారా అని చర్చిస్తారు. వారిలో కొందరు సరుకులు, డబ్బు అప్పు ఇచ్చేవారుంటారు. అసలు ఎంత తేనె రాబట్టగలరో అంచనా వేసుకుంటారు. సమావేశం ఏర్పాటుచేసే సమయానికి గూడెం పెద్దలు తేనెపట్టువున్న తమప్రాంతాలు తిరిగి గమనించి అంచనాతో వస్తారు. సమావేశం ఏర్పాటుచేయడంకూడా గూడెంలోని 'పెద్దమనిషి'ని సంప్రదించి ఏర్పాటు చేస్తారు. ఇందులో కొందరు వృద్ధులు కూడా పాల్గొంటారు. ఒకసారి నిర్ణయాలు తీసుకున్నాక ఎప్పుడు తేనెకోసం వెళ్లాలో తేదీకూడా ఖాయం చేసుకుంటారు.

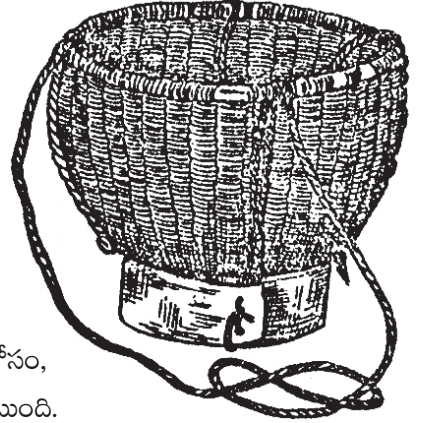
Nara tarpa with bamboo-spike

ఆయా 'యజమానులు' మిరాసి కావలసిన సరుకులు, పనిముట్లు సేకరిస్తారు. వారితో తోడుగా మూడు, నాలుగు బుట్టలకు మైనంరాసి తీసుకుపోతారు. వాటిని 'తేనెబుట్ట' అంటారు. ఈ బుట్టల అంచుకి 'పీలిచెట్టు' కొమ్మ అనువుగా ఉండేది అల్లుతారు. దీన్ని ఒక బొంగు అంచుకి కడతారు. అప్పుడు అది ఒక చెంచాలాగా అనిపిస్తుంది. 8 అడుగుల పొడవు, 5 అంగుళాల వెడల్పుగా సల్లెం కట్టెను తయారు చేసుకుంటారు. దీనిని తేనెపట్టుకు విడదీసి ముక్కలు చేసేందుకు ఉపయోగిస్తారు. తేనెతీయడానికి వెళ్లేముందు వాళ్ల కులదేవతను పూజిస్తారు. తతంగం అయిన మరునాడు తేనె పట్టులుండే ప్రాంతాలకు చేరుకుని తాత్కాలికంగా ఉండేందుకు ఒక గుడిసె వేసుకుంటారు. ఆ మరునాడు అక్కడి వనదేవత 'మల్లమ్మ'ని కొలుస్తారు. ఆ ప్రాంతానికి సంబంధించిన ఇతర దేవతలని పూజిస్తారు. అలాగే అదే ప్రాంతాల్లో తేనెసేకరించిన తమ పూర్వీకులని తలుస్తారు. మల్లమ్మకు మేకనుగాని కోడినిగాని బలిస్తారు. ఇకా ఆరోజు ఏపనీచేయరు, కానీ చేయవలసిన పనికి పథకం వేసుకుంటారు. ఆ మరునాడు పట్టులుండే సమీపానికి చేరుకుంటారు. పని ప్రారంభిస్తారు. కొందరిని వెళ్లి మాడెపుచెట్టు (అడ్డతీగ) నార తెమ్మంటారు. కొందరు పచ్చిఆకు, ఎండుటాకులు ఏరుకొస్తారు. కొందరు గడ్డి కట్టలుగా పచ్చినార కలిపికడతారు. ఆకులతో కట్టలు కడతారు. 3.5 అడుగుల పొడవు, 2.5 అడుగులలావు ఉండేలాగ 40-50 మోపులు తయారుచేస్తారు. నారతో తాళ్లు పేసుతారు.

ఎత్తయిన కొండఅంచు దిగువభాగంలో సరులమధ్య ఏర్పడే గుహలు, గడుల్లో తేనెపెరలు ఉంటాయి. నిటారుగా, నిటారుగా ఉన్న రాతిపలకలను చేరడం సులభంకాదు. నేలమీదనుంచి చూస్తే పట్టులుండే ఎత్తుకి నిచ్చెనవేయడం సాధ్యంకాదు. అందుకని కొండ అంచున గట్టిచెట్టును ఎంచుకుంటారు. అక్కడ ఏచెట్టు లేకపోతే ఒకకొయ్య నిలిపి దానికి తాడు గట్టిగా కడతారు. తాడు అంచున బొంగుకట్టి ఉంటుంది. పెరతీసేవాడు తలకి, ముఖానికి, ఒంటికి తెల్లనిబట్ట చుట్టుకుంటారు. బొంగుచివరి అంచుకు 'సర్ర' పైభాగం నుంచి వేలాడుతున్న తాడుకట్టి వుంచుతారు. దీనివల్ల తేనెపెరదగ్గరకి బొంగు పట్టుకుని వేలాడటానికి అటు ఇటు కదలడానికి వీలవుతుంది. నడుంపైన అతను నారతోచేసిన తాడు గట్టిగా కట్టుకుంటాడు. ఆ తాడుకొన కిందకు పొడవుగా వేలాడుతుంటుంది. శిఖరంపైన కొయ్యకు కట్టిన తాడుద్వారా మెల్లగా దిగి వేలాడుతున్న బొంగుని చేరతాడు. జాగ్రత్తగా బొంగుకణుపులమీద కాళ్లనిలిపి నిలబడతాడు. ఇప్పుడు తన ఛాతికి కట్టుకున్న నారతాడుని బొంగుకి కట్టి ఉంచుతాడు. ఇందువల్ల బొంగుమీద నిలబడేందుకు వీలవుతుంది. గట్టి రక్షణకూడా. ఈ స్థితిలో బొంగుమీద నిలిచిన చెంచు బావమరిది ఒకరు, కొండ అంచునవున్న కొయ్యదగ్గర తాడుపట్టుకుని జాగ్రత్త తీసుకుంటాడు. చెంచులు ఎప్పుడూ బావమరిదినే ఎక్కువ నమ్ముతారు. తన చెల్లి భర్త గనుక జాగ్రత్తగా సహకరిస్తాడు. ఇతరులయితే తేనె కోసం, డబ్బుకోసం, పట్టుతీసేవాడి భార్యకోసం కూడా ప్రాణం తీయడానికి, తన తాడు తెంచగలడన్న భయం ఉంటుంది. ఐతే ప్రతిసారి బావమరిదే శిఖరంమీద ఉండాలని లేదు. పెరతీసే చెంచు ఎవరిని విశ్వసిస్తే వారు ఉండవచ్చు. సాధారణంగా శిఖరంమీద ఐదారుగురు చెంచులుండి పెరతీసే చెంచుకి కావలసిన పరికరాలు తాడుద్వారా పైనుంచి అందిస్తు ఉంటారు. ఒక్కోసారి బొంగుమీద వేలాడే చెంచుకి సరిగ్గా దిగువన నిలిచి ఆ బొంగును కిందినుంచి ఊపుతూ అది పెరదగ్గర వచ్చేట్టుగా సహకరిస్తుంటాడు. పెరవద్ద పొగబెట్టే దివిటీవంటి దానిని పెరతీసే చెంచుకు అందజేస్తారు. పెరతీసే ఆ చెంచుకు 'సల్లెం'ను, బుట్టను విడివిడిగా గాని, రెండు కలిపిగాని కిందకు పంపిస్తారు పైనవున్న చెంచులు. అప్పుడు పట్టుతీసే చెంచు ఆ బుట్టని సరిగ్గా పెరకింద ఉండేలా సర్దుకుని పట్టును యధాతథంగా గాని, ముక్కలు ముక్కలుగాగాని చేస్తాడు.

Honey basket

ఈ ముక్కలు సరాసరి బుట్టలో పడతాయి. అప్పుడు తేనెబుట్టను, సల్లెంను పైకి లాగేస్తారు. పెరతీసిన చెంచు, బొంగుకి తాను కట్టుకున్న తాడుముడి తీసేసి పైకి వచ్చేస్తాడు. సర్ర సైజునిబట్టి, పట్టుల సంఖ్యనిబట్టి తేనెతీసేందుకు ఇద్దరు ముగ్గురు చెంచులు తాళ్ళు వేసుకుని దిగుతారు. తరువాత తేనె పిండి డబ్బాల్లో, కుండల్లోను పోస్తారు. పెరమైనం వేరే బుట్టలో వేస్తారు. తేనెలో, మైనంలోను ఒక

రాయి వేస్తారు దీనివల్ల దెయ్యాలవంటివి తొలగిపోతాయట. విజయవంతంగా ఈ కార్యక్రమం పూర్తవగానే కొంచెం తేనె, మైనం మల్లమ్మకు నైవేద్యంచేసి అందులో కొంతభాగం నాలుగుదిక్కులా విసురుతారు. ఆ పై మిగతాసగం అందరూ తింటారు.

పిల్లలు - తేనె తయారు:

వేపపండ్ల పిచ్చులు(గింజలు)తీసి లేత చింతాకు కోసుకు వచ్చి ఒక సాపుబండమీద పోసి, వేప పిచ్చులమీద(జిగురుగా- గుజ్జుగా ఉంటాయి) చింతచిగురు వేసి, పిల్లలుముందు ఒకరిచేయి వాటిపై బోర్లామూసి మిగిలినవారు కూడా ఒకరి చేయిపై మరొకరు చేయిపెట్టి(గుడికట్టినట్లు) అందరూ చేతులు పెట్టిన తరువాత పైచేతిమీద మిగిలిన రెండోచేతిని గుప్పెటగా మూసి ఒకరివెంట మరొకరు గుద్దుతూ....

గుజ్జు గుజ్జుతానె - గూజారి తానె

తానె తెట్టు - తానె తెట్టు

తానె తెట్టు - తానె తెట్టు

అంటూ ఒకరి తర్వాత మరొకరు పిడికిలితో గుద్దుతారు. అడుగు చేతికింద ఉన్న ఈ వేపపండ్లగింజలు చింతాకు సలిగి తేనెలా తయారై రసంకారుతూ బయటకు వస్తుంది. దీన్ని అక్కడున్న పిల్లలందరూ తలా కాస్త చేతిలో వేసుకొని (పంచుకొని) తానె అంటూ ఆత్రంగా నాకుతూ పిచ్చులు(గింజలు) ఉమ్మేస్తారు. ఈతేనె పుల్లపుల్లగా, కొద్దిగా వగరు వగరుగా, తియ్యతియ్యగా ఉంటుంది. మొత్తం మీద ఈతేనె, ఆ తేనెను గుర్తు తెస్తుంది. ఈ విధంగా వేపకాయలు పండ్లయ్యేకాలం- చింతచెట్టు చిగురు వేసేకాలం ఒకటే కాబట్టి, పచ్చర్లకు ముందుగా చిన్నపిల్లలు ఈ తయారీ తేనెనాకి తిని, పచ్చరితేనె కోసం ఎదురు చూస్తుంటారు.

తొడిది - తొంది చేరు స్థలాలు:

1. చెట్టుతొర్రలు	2. బండబొక్కలు	3. పుట్టబొక్కలు
4. నేలబొక్కలు	5. చెట్టుకన్నాలు	6. తొడుకుడుతొడిది
7. గుండ్లక్రింద బొక్కలు	8. బండ చరకలు	9. చర్రి చర్కలు
10. వార చరకలు	11. శనగడి	12. సర్లలోఉండే తొడిది(సర్రిగడిలో)

తొడిది ఉండే మానులు (తొర్రలు):

1. మద్దిమాను	2. చిరుమాను	3. బట్టగనుపుమాను
4. బుడ్డబుడుసుమాను	5. మామిడిమాను	6. నర్లింగిమాను
7. తలుకుమాను	8. డేలమాను	9. నారవేపమాను
10. రాగిచెట్లుతొర్రలు	11. పెంటేగిమాను	12. ఏగిమాను
13. చింతమాను	14. కుంకుడుమాను	15. చలికుంకుడుమాను
16. ఏరుమద్దిమాను	17. తేనెపచ్చారిమాను	18. మామిడిమాను
19. ఇప్పమాను		

పెరమాదిరిగా తొడిదికికూడా సంవత్సరంలో మూడుసార్లు తేనెబాగా ఉంటుంది. పెరమాదిరిగానే తొడిదికూడా అడవిపూతలమీద ఆధారపడి ఉంటుంది.

తొడిది బాగా తేనెపట్టేకాలం: ఎండాకాలంలో - ఇగురాకు, వానాకాలం- తొలకరి, చలికాలం - గడ్డిపూతమీద.

ఎండాకాలంలో పూసే పూతలు:

1. ఇగురాకు	2. మాడుపుపూత	3. బూరుగుపూత
4. చిన్నపూత	5. పచ్చరిపూత	6. మామిడిపూత
7. మద్దిపూత	8. ఊడుగుపూత	9. చేదు వేపపూత

10. మొతుకపూత

11. కొండగోగుపూత

12. కానుగపూత

13. నేరేడుపూత

14. రేలపూత

15. డేలకాయలపూత

ఇగురాకు, ఈతపండ్లు, మాడుపు పూతమీద తేనె బాగా ఉంటుంది. గట్టిగా మెదడులాగా ఉంటుంది.

వానాకాలంలో పూసే పూతలు : కేరిందపూత, పచ్చరిపూత, నాలమురికిడిపూత.

తొడిది దక్కాలంటే : అడవిదారిన చెట్టుతొరల్లో, బండకింద కలుగుల్లో, పుట్టకలుగుల్లో, నేలబొరియల్లో, సర్రుల్లో ముఖ్యంగా మద్దిమాను, సిరిమాను, బుడ్డబుడుసు, బట్టగనుపు, నర్లింగుడాల, నారవేప, రాగి, చింత, కుంకుడు, మామిడి, విప్పమాను వంటి చెట్లలో తొడిది కనిపిస్తుంది. అడవి పూతతోబాటే సాలీనా మూడుసార్లు తేనె ఇస్తుంది. ఎండాకాలం ఇగురాకు సమయంలో, వానాకాలం తొలకరిలో, శీతాకాలం గడ్డిపూత- ఒకటేమిటి- పూతపూసే అన్ని చెట్లలో తొడిది లభిస్తుంది.

వానపడి వెలిసినప్పుడు, చల్లనివేళ, పొద్దుగూకేముందు చెంచులు తొడిది కోసం చూస్తారు. పొలంవెళ్లి ఏదీ దొరక్క ఇంటిముఖం పట్టి నడుస్తుంటే, కుక్కలు ఉడుములకోసం, ఉడతలకోసం చూస్తుంటే, చెంచులు చెట్ల కొమ్మల్లో, తొర్రలో, నేలరంధ్రాల్లో గాలించి చూస్తు నడుస్తుంటారు. తేనెకోసం, తొడిదితొర్రలబయటికి, లోపలికి ఈగలు వచ్చి పోతుంటే చెంచులు పసిగడతారు. తొడుదుల ఈగలు, మనిషి చప్పుడు పసిగడితే మరీ నక్కి తొర్రలో దూరివుంటాయి. చప్పుడులేనప్పుడు సైన్యంలా బయటికొస్తాయి. ఇలాటి దొంగతొడిదులు దొరికితే గొప్పఅదృష్టంగా భావిస్తారు చెంచులు, దొంగతొడిది, పాలతొడిది అయితే 16 సీసాలవరకు తేనె దొరుకుతుంది. చెట్టు తొర్రపెద్దదయితే తొడిదిలో ఈగలు ఎక్కువగా ఉంటాయి. తొడిది ఉన్నట్టు అనిపిస్తే ఆ చెట్టుకి గుర్తుపెట్టి ఉంచుతారు.

ఎంచుకుని, దాచుకుని మరీ తింటారు : పొలంపోయినప్పుడు ఆహారానికి అనువైనది ఏదంటే అది తెచ్చుకున్నప్పుడు తొడిది జోలికి వెళ్లరు. ఉడుములో, ఉడతలో ఏమీ దొరకనప్పుడు తొడిదికోసం పుట్టలు, తొర్రలు గాలించడం, గుర్తుపెట్టినవి ఎంచుకుని నరకడం చేస్తారు. కానీ ఏపాటి ఆహారం దొరికినా చాలు, తొడిదిని దాచుకుంటారు. ముందుగా తొడిదినిచూసి అది ముదురుదయి, తేనె అత్యవసరం అయితేనే నరుకుతారు. తొడిది వున్నచోట చెట్టుమొదట్లో ఆకులమండలు, రాళ్లువేసి లేదా, చెట్టుచుట్టూ గుర్తుగా గాట్లు పెట్టడం చేస్తారు. మరుసటిరోజు ఉదయాన్నే గుర్తించిన చోట నరుకుతారు. ఎక్కువ రోజులు ఆలస్యంచేయడానికి లేదు. ఒకరు, లేక ఒక కుటుంబం గుర్తుపెట్టుకున్న తొడిదిని మరొకరు, మరొకరి వర్గం నరకడు- అలా నరికితే తప్పు కట్టవలసి వస్తుంది. నరికేముందు, తరువాత దావర్లకి మొక్కుడం మరిచిపోరు.

ఎండాకాలం ఉదయం తొడిది ఈగలు చెట్లమీదకి ఎగిరి ఆకులమీద రెక్కలు విప్పాల్సి కూర్చుంటాయి. అప్పుడు ఈగలు ఆకులమీద విసర్జిస్తాయి. వీటిలో పువ్వులనుంచి తెచ్చిన పుప్పొడి పదార్థాన్ని విసర్జిస్తాయి. వీటిని 'పువ్వం' అంటారు. వీటి గుర్తులనుబట్టి తొడిది ఎక్కడ ఉన్నది వెదుకుతూ పోయి కనిపెడతారు. ఒక మాదిరి పొడవుగల బొంగును తీసుకుని దానిఅంచున నారతో దోటీ కడతారు. దానితో చిన్నచిన్న కొమ్మలు, రెమ్మలు విరుచుకుంటూ వెదుకుతూ పోతారు. పువ్వంమరకలు ఎటువైపువుంటే అటు వెదుకుతుంటే వందమీటల్ల లోపలే దొరుకుతాయి. కొమ్మలు విరిచేటప్పుడు అజాగ్రత్తగా ఉంటే తేళ్లో, పసిరికపాములో నెత్తిమీద పడతాయి. తొడుదులను నరికిన వెంటనే తీసుకుపోయి డబ్బాల్లో, కుండల్లో పిండుతారు. మిరాసిపొలంలో మిరాసీదార్ల అనుమతి తీసుకుని వారి బంధువులకు, వారి ప్రతినిధులకు తొడిదితేనె పంచవలసి ఉంటుంది. దీన్ని తొడిది తేనె, తొందితేనె, తొర్రతేనె అంటారు.

ఒకరు గుర్తించి, గుర్తుపెట్టుకున్న తొడిదిని వేరొకరు అక్రమంగా కొట్టి తింటే, దొరికిన ఆనవాళ్లు తెచ్చి గూడెంలో పెద్దలముందు పంచాయతీపెట్టి దొంగలెవరో తేలుస్తారు. తప్పుకట్టిస్తారు. దొంగలు బయటపడకపోతే కులదేవర్లకి- గుర్రపు, బయ్యన్న, పోతురాజు, మంతనాలమ్మ వగైరాలకు మొక్కుతారు. తప్పుచేసినవారికి ప్రమాదంగాని, జ్వరంగాని, విరోచనాలు పట్టుకోవడంగాని జరగాలనుకుంటారు. అలాటి శిక్షవేస్తే వారంలోగా బియ్యం, కోడి, కొబ్బరికాయలు పెడతారు. అనుకున్నట్టే జరుగుతుందంటారు.

సాధ్యమైనంతవరకు తొర్రనరికితే చెట్టుకు ప్రమాదం జరగకుండా జాగ్రత్త తీసుకుంటారు. చెట్టు పైభాగం చేరడానికి చెట్లకు మెట్లువలె గాట్లుపెడతారు. తొర్రలో పేడులేపి, తెడ్డు పెట్టి తెల్లది, నల్లవి తేనెగడ్డలు తీస్తారు. వాటిని తేనెబుట్టలో వేసుకుంటారు. 'తెల్లతేనెగడ్డ'లంటే పల్లని, పొరల వంటి తెల్లనిమైనంగడ్డలవంటివి. చాలారుచిగా ఉండి నోట్లో వేసుకోగానే కరిగిపోతుంది. సంవత్సరంపాటు

తొర్రలో ముదిరిన గడ్డ వంటిది 'నల్లతేనెగడ్డ'. తొడిది పిల్లలు పెద్దవయి పట్టును ఖాళీచేస్తాయి. అప్పుడా పట్టు ఖాళీగా ఉంచకుండా ఈగలు వాటిలో మైనంవంటి పదార్థం నింపుతాయి. వీటినే 'నల్లగడ్డలు' అంటారు. ఇది 'పాత తొడిది గడ్డ'. ఇందులో పదిసీసాలు పట్టేంత తేనె వుంటుంది. పాత తొడుదులను 'గొప్పతొడిది' అనికూడా అంటారు. కొన్ని పెద్దగడ్డలుంటాయి వాటిని 'మల్లమ్మగడ్డ' అంటారు. ఇందులో ఇంకేమీ మిగిలి ఉండదు. మొదటి తొడిది పట్టును బుట్టలో వేసేటప్పుడు దయ్యం పట్టకుండా చిన్న చెక్కనిగాని, రాయినిగాని తీసుకుని తుతుతు అని మూడుసార్లు మంత్రించి బుట్టలో వేస్తారు. చెట్టు దిగివచ్చాక ఒక మంచి తేనెగడ్డను ఒక ఆకులో పెట్టి 'తేనెమల్లమ్మ దావరి'కి మొక్కుతారు. కొందరు కుక్కలకి పెడతారు. కొందరు ఇది పవిత్రమైందిగనుక కుక్కలకు పెట్టరు. తేనె పిండిన 'తాన'ను నెలరోజుల్లోగా అమ్ముకుంటారు.

తొడిదిమైనం లేతపసుపురంగులో బరువు తక్కువగా ఉంటుంది. తొడిది పట్టులో వుండే లేతపిల్లలను పాలపిల్లలంటారు. పాలపిల్లలను పిండితే పాలవంటిది వస్తుంది. దానిని ఒక గిన్నెలో పిండి ఉడికించుకుని ఉప్పుకారం వేసుకుని తింటారు. చూడ్డానికి జున్నులాగ వుంటుంది. దీన్ని ఇలాగే తింటారు, లేదా రొట్టెలో తింటారు. తొడిది పెద్దపిల్లల పట్టు, అయితే దానిని కాల్చుకుని కత్తితో కోతపెడితే పెద్దపిల్లలు కిందికి రాలతాయి. వాటిని తింటారు. తొడిదిపిల్లల్ని తింటే ఆరోగ్యానికి చాలా మంచిదని చెబుతారు. అన్నిరకాల నొప్పులు పోతాయంటారు.

పాత, పెద్ద చెట్టుతొర్రల్లో ప్రతినంవత్సరం తేనెదాచే వాటిని 'తొడుకుడు తొడుదులు' అంటారు. ఇది తియ్యడానికి గొడ్డలి అవసరం ఉండదు. తొర్రలోకి చేయిపోనిచ్చి పట్టు తెచ్చుకుంటారు. ఎలుగుబంటుకూడా ఇలాగే చేస్తాయి. సర్రికన్నంలో, నేలకన్నాల్లో తొడిది కోసం జాగ్రత్తగా తవ్వడం, కట్టెగుచ్చి చూడటం, మట్టి కూలిపోకుండా చూడటంవంటివి ఎంతో అనుభవంతో చేస్తారు. తొడిదిపువ్వును తేనెతో తింటారు. ఇది తింటే చాలా ఆరోగ్యం అంటారు. పువ్వుని తేనెలో ఒక నెలరోజులు ఊరబెడతారు. రుచికి, ఆరోగ్యానికి మంచిదంటారు.

తొడుదులను నరకడం : తొడుదులు కొన్నికొన్ని ఎక్కరానిచెట్లమీద ఉంటే చెట్టుని కిందకి కొట్టి తొడిదిని నరుక్కుంటారు. చెట్లను కిందకు నరకడం చాలాతక్కువ. దగ్గరలో వెదురు బొంగులుంటే వెదురుబొంగులు చిల్లలబొంగులు నరుక్కునివచ్చి చెట్టుకు వేసుకొని పైకి ఎక్కి నరుక్కుంటారు. చెట్లు ఎక్కినా, కొమ్మమీద వల్లకాకుంటే, చెట్టు కొమ్మనుండి కిందకి పడినప్పుడు పట్టుచితికిపోతుంది. చెట్టుదబ్బరల్లో ఉంటే అనగా అటు పైనకాకుండా ఇటు కిందకాకుండా చెట్టుకు మధ్య కన్నాలలో ఉంటే రెండు చిరుమానుబడితెలను నరుక్కునివచ్చి, చెట్టుకు పోటీపెట్టి వాటిని గట్టిగా ఆనించుకొని కిందొకడు పట్టుకుంటాడు అప్పుడు నరుక్కుంటారు. బాగా ఆకలైనప్పుడు ఒక్కడు పోయినప్పుడు రెండుబడితెలను గట్టిగా ఆనించి నారచీల్చి గట్టిగా చెట్టుకుకట్టి నరుక్కుంటారు. తేనె నరుక్కున్న తరువాత ఆ రెండుబడితెలను తీసి క్రింద వేస్తారు. నారయాపచెట్లలో ఉన్నతొడుదులను నరకడం చాలాకష్టం. ఆచెట్లు చాలా గట్టిచాప మీద ఉంటాయి. కొన్నికొన్ని సందర్భాలలో గొడ్డళ్ళుకూడా విరిగిపోతాయి. అంత కష్టపడినా 'గుడ్డితొడుదులు' ఉంటాయి. అవి చాలా కొంచమే తేనె ఇస్తాయి. ఇంకా ఇతర చెట్లలో మద్ది, చిరుమాను, పచ్చారి, బేకులాంటి చెట్లు చాలా సులభంగా ఉంటాయి. ఆ చెట్లచెక్కలు కొంచెం మెత్తగా (చావతక్కువగా) ఉంటాయి. మాను నరుకుతుంటే అంత అలుపు రాదు.

తొడిదిలో తేనె భాగాలు :

1. మొదట్లో అవి పడుతున్నకన్నంనుండి పైకికాని క్రిందకికాని గొడ్డలి తూముతో తొర్రని కొట్టిచూస్తారు.
2. ఇలా తేనె ఎటుపక్కపెట్టినది, చెట్టుతొర్ర గట్టిదా పలచనిదా అని కనుక్కోవచ్చు. ఆ తరువాత చెట్టును తుంపులు తుంపులుగా పడనరుకుతారు. తేనె ఎంతదూరం పెట్టినది అని నరుక్కుంటూ చెట్లకొమ్మకు తొర్రలు పడేంతవరకు తంతెలు, తంతెలు (మెట్లు) చేసుకుంటూ చూసుకుంటారు. ఆ తరువాత పేడు లేపుతారు. పేళ్ళు లేపి తట్టలు, తేనెగడ్డలు-తెల్లవి, నల్లవి తొర్రలోనుండి తీస్తారు.

ముందర తట్టలుతీసి తేనెబుట్టలో లేదా సరవలో వేసుకుంటారు. ఎందుకంటే తట్టలు ముందరపెట్టి తేనెగడ్డలు వెనుకపడితే గడ్డలలో ఎండి కారినతేనె తట్టలమీద పడుతది. అందువలన తేనె కిందపడకుండా భద్రంగా వస్తుంది. తేనె భంగం కాదు. ముందర తేనెగడ్డలు పెట్టి తరువాత తట్టలుపెడితే, తట్టలబరువుకు తేనెగడ్డలు ఒత్తుకొని తేనెబుట్టలో కారుతుంది. అట్లా కారినతేనెలో

తొడిదిపిల్లలలేతపాలు కలిస్తే, ఆ తేనె పగిలిపోతుంది అంటే చిక్కగాఉండదు. పలుచబడిపోతుంది. ఈ పలుచబడిన తేనె ఎక్కువరోజులు నిలువ ఉండదు. కొంచెం పులుపు ఎక్కుతుంది. తేనెరుచి కూడా అంత బాగుండదు. అందువలన ముందర తట్టలుపెట్టి ఆ తరువాత దానిపైన తేనెగడ్డలు ఉంచుతారు.

తొడిదిలో రెండురకాల తేనెగడ్డలు :

1. తెల్ల తేనెగడ్డలు
2. కొంచెం మట్టిరంగు, నలుపురంగు కలిసిన గడ్డలు

తొడిది తెల్లగడ్డలు మైనంతో పెడుతుంది. తెల్లమైనంతో ఈ తేనెగడ్డలు పలుచగా తెల్లబట్టలాగా తెల్లగా చూడటానికి చాలా బాగుంటుంది. నోట్లో వేసుకుంటే కరిగిపోతుంది. చాలారుచిగాకూడా ఉంటుంది. తొడిదిని సరికేటప్పుడు వెంబడి ఎవరైనా వారికి ఇష్టమైన వాళ్ళు ఉంటే వాళ్ళకు తినటానికి తెల్లగడ్డ పెడతారు. ఈ తెల్లగడ్డలలో మైనం పలుచటి పొరలాగా కరిగి తేనె ఎక్కువగా ఉంటుంది.

నల్లతేనె గడ్డలు : తొడిదిలో నల్లతేనెగడ్డలు చాలా తక్కువగా ఉంటాయి. నల్లతేనెగడ్డలు ఒక్క పాతతొడిదికిమాత్రమే ఉంటాయి. ఒక సంవత్సరంపాటు అదే తొర్రలో ఉంటే ఆ తట్టని ఖాళీగా ఉంచకుండా అందులో తేనె నింపుతుంది. తేనెనింపి దానిని మెత్తేసి, దాచిపెట్టుకుంటుంది. ఈ గడ్డనే 'నల్లగడ్డలు' అంటారు. నల్లగడ్డలు ఉన్న తొడిది అయితే పాలతొడిది. ఈ తొడిదిలో తేనె ఉంటుంది. 5-10 సీసాల తేనె ఉంటుంది. పాతతొడుదు లను 'గొప్పతొడిది' అనికూడా అంటారు. తొడిదిని సరికినప్పుడు 'మల్లమ్మ సామిగడ్డ' అని చివరగా పెద్దగడ్డ ఉంటుంది. దీనినే మల్లమ్మగడ్డ అంటారు. ఈ గడ్డ తగిలితే ఇంకా తొడిదిలో తేనె అయిపోయినట్లే.

తొడిదితేనె దావర్లకు పెట్టి మొక్కుడం : తొడిదిని ముందరసరికి మొట్టమొదటితట్ట తేనె బుట్టలో వేసేటప్పుడు ఒక చిన్నరాయినికాని చెక్కనుకాని తీసుకొని దానికి తు,తు,తు, అని మూడుసార్లు మంత్రించి బుట్టలో వేస్తారు. తరువాత క్రిందికి దిగివచ్చినప్పుడు ఒక మంచి తేనెగడ్డను తీసుకొని ఒక ఆకులో పెట్టి తేనెమల్లమ్మ దావరికి మొక్కుతారు. 'సామి నాతల్లి తేనె బాగా పుట్టాలి. ఈమధ్య తొడిది తేనెదొరకడం కరువు అయినది. తొడిదిని నరుకుతే తేనె బాగా దొరుకుతూ కలిసిరావాలి' అని మొక్కుతారు. అట్ల మొక్కిన తేనెను సగం తింటారు. సగం తేనెలో వేసుకుంటారు ప్రసాదంలాగ భావించుతారు.

తేనె సరికేటప్పుడు కొన్ని తొడుదులఈగలు బాగా కరుస్తాయి. అటువంటి తొడుదులకు కొంచెం చుట్ట పొగపెడతారు. లేదా బిల్లుడుఆకు పొగపెడతారు. ఆ పొగదెబ్బకు వాటికి మత్తుఎక్కి ఏమి చేయవు. తొడిదిని సరికేముందర సబ్బుస్నానం చేసి పోరాదు! సబ్బువాసనకు బాగా కరుస్తాయి. జానబంక స్నానంచేసి పోవాలి.

తొడిదితేనెను ఎలా పిండుతారు...

తొడిదితట్టలను పక్కకు తీసి తేనెబుట్టలో తేనె పిండుతారు. మైనంముద్దలు ఒక పక్కకు పెడతారు. ఆకలి అయినవారు ఆకుదొప్పలలో వేసుకొని పచ్చితట్టలు ఉంటే ఆ తట్టలను ముక్కలుముక్కలుగా కాచుకొని తేనెలో అద్దుకొని తింటారు. వెంబడిఉన్న కుక్కలకుకూడా కొంచెం పెడతారు. కొన్ని ప్రాంతాలలో కుక్కలకు పెట్టరు. దేవుడు ఒప్పుకోడు. కుక్కలకు తేనెపెడితే మనకు తొడుదులను దొరకనివ్వదు అని భావిస్తారు.

తేనెబుట్టలో పిండిన తేనెలన్నింటిని, తేనెబుట్టి లేదా సరవ ఉంటే దాంట్లో పోసుకొని తెట్టెలు వేసుకొని ఇంటికి పొలంమీదుగా వస్తారు. అట్లాగా పోగుచేసుకున్న తేనె ఎక్కువైనప్పుడు ఒకవారం, ఒకనెల మధ్యలో అమ్ముకుంటారు. ఇంట్లో తిండికి జరగకుంటే ఎప్పటిసీసా అప్పుడు అంటే ఏరోజుది ఆరోజు అమ్ముకుంటారు. పొత్తులోభాగం అయితే ఎక్కువైనప్పుడు అమ్ముకుంటారు.

మైనం : మైనంమాత్రం పెద్దపెర మైనం వడగట్టినట్లే వడగడతారు. ఈమైనం ఎక్కువగా ఒక కిలో, రెండు కిలోలు అయినప్పుడు వడకట్టుకుంటారు. పెద్దపెరమైనం పచ్చగా ఉంటే, తొడిదిమైనంమాత్రం కొంచెం లేతపసుపురంగులో ఉంటుంది. తొడిదిమైనం కొంచెం బరువు తక్కువగా, పల్చగా ఉంటుంది. పెరమైనం బరువు ఎక్కువ. రెండు మైనాలకు ఒకటే ధర ఉంటుంది.

తొడిదితేనె ఉపయోగం : (తొడిదితేనె, తొందితేనె, తొర్రతేనె, చిన్నతేనె) చిన్న పిల్లలకు రోజూ తినిపిస్తే మాటలు వస్తాయి. నత్తి ఉండదు. మెదడు చాలాచురుకుగా ఉంటుంది. 'తొడిది ఈగలాగా హుషారుగా ఉంటారు చిన్నపిల్లలు' అనిపెద్దలు తొడిదితేనెను చిన్నపిల్లలకు తినిపించుతారు. తొడిదితట్టలో లేతపిల్లలు ఉంటాయి. దీనిని 'పాలపిల్లలు' అంటారు. కొంచెం ముదురు వాటిని, ముదురుపిల్లలు అంటారు. పాలపిల్లలను పిండి ఒకగిన్నెలో వాటిని ఉడికించుకొని తింటారు. వాటిలో కొంచెంఉప్పు, కొంచెంకారం వేసుకొని ఉడకబెడితే అవి జున్నులాగా కూర అవుతుంది. ఈకూర, రొట్టెలో లేదా ఉత్తజున్నులాగా తింటారు.

అదే విధంగా 'పెద్దపిల్లల(ముదురుపిల్లలు)తట్ట'లను నిప్పులమీద కాల్చుకొని, కత్తిమీద ఆ తట్టను పెట్టి దక్కుతే, పెద్దపిల్లలు అన్ని క్రిందికి రాలుతాయి. అవికూడా తింటే చాలా బాగుంటుంది. ఈ తొడిదిపిల్లలను తింటే ఒళ్ళునొప్పులు, కాళ్ళగుంజుడు, నడుమునొప్పులు, తలతిప్పుడు, కండ్లు తిరుగుడు, రేచీకటి మొదలగునవి పోతాయని చెంచుపెద్దలు అంటారు. నీరసంగా ఉన్నవాళ్ళకి ఈ తట్టను కూరచేసి పెడతారు.

తొడిదితేనె - దాదిరికూర : దాదిరిలేతఆకును తెంచుకొనివచ్చి దానిని ఒక మొద్దుమీద మెత్తగా కత్తితీసుకుని నరకాలి. నరికినకూరను చాటలో వేసుకొని పుల్లలు లేకుండా చెరగాలి. శుభ్రం చేసుకున్న దాదిరికూరను ఒక కుండ, దబరా, సరవలలో తగినన్ని నీళ్ళుపోసి ఉడకబెట్టాలి. బాగా ఉడికిన తరువాత నీళ్ళువంచి ఆకూరను నీళ్ళులేకుండా పిండాలి. పిండిన కూరను ఒక గిన్నెలో ముద్దలుకట్టుకొని ఎవరికి ఎంతకావాలో అంతా తేనెలో కలుపుకొని తింటే ఎంతోరుచిగా ఉంటుంది.

తేనె - రాగిరొట్టె (తైదరొట్టె లేదా రాగిరొట్టె) : రాగులను మెత్తగా విసిరి పిండిని రొట్టెలు చేస్తాము. ఈరొట్టెలని తేనెలో ముక్కలుముక్కలుగా విరుచుకొని, పిసుక్కుని తింటారు. ఈ 'తేనెరొట్టెలు' ఒక వారంరోజులైనా చెడిపోకుండా ఉంటాయి. రాగిరొట్టెలు తేనె ఎంతో రుచిగా ఉంటుంది. అడవికి పోయేముందర తేనెపొలంపోయేటట్లుముతే రాగిరొట్టెలు చేసుకొని చద్దికట్టుకొని పోతారు. పూర్వకాలంలో రాగిరొట్టెలు దొరకడం చాలా కష్టం. ఈ రాగిరొట్టెలు తేనె, ఇంకా దాదిరికూర తేనెకూడా దావర్లకు పెట్టుకొనేవారు.

తొడుకుడు తొడుదులు : 'తొడుకుడుతొడుదులు' అంటే ఈ తొడుదులు కొంచెం విశాలంగా ఉండేప్రాంతంలో పెద్దచెట్టు తొర్రలో చేరుతాయి. ఈతొడిది అదే చెట్టుమీదికి ప్రతిసంవత్సరం తేనెకాలంలో వస్తుంది. తొడుకుడుతొడిదికి ఆచెట్టు పుట్టిల్లు లాంటిది. ఇటువంటి తొడుదులు చెంచులకు ప్రతిసంవత్సరం తేనె అందించుతాయి. కాబట్టి వీటిని చెంచులు ఎంతగానో గౌరవించుతారు. ఈ తొడుకుడుతొడిది చేరే చెట్టుతొర్ర మోచేయి పట్టేంత ఉంటుంది. గొడ్డలి అవసరంలేదు, చేయితో తోడుకొని తేనెను ఇంటికి తెచ్చుకొనవచ్చును.

పుట్టబొక్కలలో తొడుదులు : పుట్టబొక్కలలోకూడా కొన్నికొన్ని సందర్భాలలో తొడుదులను కర్రతో తవ్వుకుంటారు. ఈ తొడుదులను చాలా జాగ్రత్తగా తవ్వుకోవాలి. ఎందుకంటే తేనెలో మట్టిఅంటకుండా తవ్వుకోవాలి. ఒకవేళ కర్రలేకుంటే వెదురుకొయ్య కట్టెనుకాని, చిరుమానుకొయ్యనుకాని నరికి గొడ్డలి లేదా కత్తితో కొచ్చగా వాటిని చెక్కి జాగ్రత్తగా తవ్వుకుంటారు. ఈ తేనెకూడా బాగుంటుంది. కొంచెం మన్ను(మట్టి) కలుస్తుంది.

సరికన్నాలలో, వారకన్నాలలో తొడుదులు : సరికన్నాలలో, వారకన్నాలలో గుండ్లు చరికలలో ఉన్న తొడుదులను కర్రలతో తవ్వుకుంటారు. కొంచెంవదులుగా ఉండే సరి అయితే కత్తిముక్కుతో ఎంచి రాళ్ళను తీస్తారు. దీనికికూడా కొయ్యకట్టెలను ఉపయోగిస్తారు. ఈ సరిలో పెట్టినతేనె బాగా చిక్కగా ఉంటుంది. కాని సరిబండలను కదిలించేటప్పుడు, రాళ్ళు తేనెగడ్డకు రాళ్లు తగిలి తేనె బాగా కిందపోతుంది. సరిలో మన్ను ఉంటే, మట్టిలేకుండా చూసి తేనెను ఎత్తుకుంటారు.

తొడిదిపువ్వు చాలా మంచిమందు : 'తొడిదిపువ్వు' అంటే దాని పూత. ఈ పువ్వు చాలా మంచి చెట్లపూలనుండి తీసుకొనివచ్చి పెట్టినది. ఈ పువ్వును తింటే చాలా ఆరోగ్యం కాని ఉత్తపువ్వు తినకూడదు. తేనెలో కలుపుకొని తినాలి. ఒకవేళ ఒంటికి పడనివారు తింటే వెంటనే కడుపులో నొప్పి, మంట వస్తుంది. అందువలన కొంచెంతిని ఒక అరగంట ఆగిన తరువాత మళ్ళీ తినవచ్చు. ఈ పువ్వుని తేనెలో కలిపి ఒకముంతలోకాని, ఒక సరవలోకాని కనీసం ఒకనెలపాటు ఊరపెట్టాలి. ఆ పువ్వు బాగా ఊరిన తరువాత, రోజు ఉదయంపూట మొహం కడిగి తినాలి. పువ్వు తిన్న తరువాత అరచేత గుంతెడు తేనె నాకాలి. ఇలా నలభైఒక్కరోజులు తింటే సర్వరోగ నివారిణి అని చెంచుపెద్దలు అంటారు. నీరసం, కడుపులోనొప్పి, తలతిరుగుడు, రేచీకటి, మోకాళ్ళనొప్పులు, నడుమునొప్పిలాంటి

జబ్బులు నయమవుతాయని చెంచులు చెబుతారు. తేనెను నాకాలిగాని త్రాగరాదు, తేనెతాగినపుడు పొరపోయిన, మనిషికి చాలా ప్రమాదం. అందుకనే 'తేనెపొర అరగదు' అంటారు. తేనెతాగినపుడు గొంతులోకిపోతే వాంతులవుతాయి. చింతపులుసు, ఎలక్కాయ విరుగుదు.

తేనె బాగావచ్చే పూతలు :

1. ముష్టిపూత	2. మేకసండ్లపూత	3. మంగపూత
4. తెల్లవెలగపూత	5. నాగముష్టిపూత	6. బిల్లుడుపూత
7. కుంకుడుపూత మొదలయిన ఈ పూతలనుంచి తేనె బాగావస్తుంది. పువ్వుంతిన్నా ఏమీ కాదు.		
1. పచ్చారిపూత	2. మాడుపుపూత	3. అగ్గిపచ్చర్లపూత
4. నాలమురుకుడుపూత	5. జాన, నల్లపూత	6. తెల్లజానపూత
7. కోరింతపూత	8. చింతపూత	9. గరుగుడుపూత
10. మోదుగపూత	11. నల్లమద్దిపూత	12. చిరుమానిపూత
13. చేదుయాపపూత	14. నారయాపపూత	15. గడ్డిపూత
16. పెద్దమెర్లిపూత	17. చిన్నమెర్లిపూత	18. నేరేడుపూత
19. ఈతపూత, ఈతకాయలతేనె.		

ఇగురాకులమీద వచ్చిన తేనె :

1. బూరుగుపూత	2. కొండగోగుపూత
3. గుంపనిపూత	4. పరిగికాయలపూత
5. పెద్దపిగిపూత	6. ఉసిరిపూత

బాగా జబ్బుచేసి నీరసంగా ఉన్నవాళ్ళకు ఈ పువ్వాన్ని తెచ్చి ఊరబెట్టి రోజు కొంచెం మందులాగ తినిపించుతారు. ఇట్లా తినడానికి 'ఊర్లలో ఉన్న పెరలపువ్వు' పనికిరాదు. అడవిలో ఉన్నతొడిది, లేదా 'పెరలపువ్వు' కావాలి.

గుర్తుపెట్టుకొనివచ్చిన తొడిదిని ఎవరైనా తింటే : బాగాకరువు ఉన్నప్పుడు తొడిదిని నరుక్కుందామని పోయిచూస్తే, ఎవరైనా తిన్నట్లు (దొంగిలించినట్లు) గమనిస్తే చాలా కోపం వస్తుంది. వాడు దగ్గరలో ఉంటే చాకుతో పొడుద్దామనిపిస్తుంది. వాడు నరుక్కొని తిన్నమైనం, వాడు నరికిన కొన్ని చెక్కలు, ఒకవేళ వాని కాలిజాడలు గుర్తులుఉంటే కాలిక్రింద మన్ను తీసుకొని కోపంమీద ఇంటికొస్తారు. ఇంటికి వచ్చి అందరిని అనగా నలుగురు పెద్దమనుషులను పిలిచి పంచాయితీ పెడతారు. అందులో చర్చలు జరుపుతారు. 'ఒరేయ్ నిన్న ఈతకాయలకత్తువకింద మద్దిచెట్టుతొర్రలో ఉన్న తొడిదిని ఎవరు తిన్నారు చెప్పండి లేకపోతే నరికినవాని ఆనవాళ్లు; కాలికిందమన్ను, నరికిన చెక్కలుకొన్ని, తొర్రలోని మైనం, తినేసిన తెట్టులు తీసుకొని వచ్చినాను.

ఈ వస్తువులను పెద్దమనుషుల ముందర ఉంచుతారు. దేవునికి మొక్తేముందు 'ఒరేయ్ ఈడు ఈ దావరికి మొక్కుతాడంట, ఎవరైనా నరికి తిని వుంటే చెప్పండిరా, ఎవరిదైనా ఆకలే, ఆకలిబాధకు తట్టుకోలేక తింటే తిన్నారుకాని చెప్పండిరా' అని పెద్దలు అడుగుతారు. అప్పుడు తిన్నవాడు ఉంటే నేనే తిన్నానురా అని ఒప్పుకుంటే వానిమీద... 1. కులం తప్పు, 2. తొడిదితేనె తిన్నందుకు తప్పులువేసి కొంతడబ్బులు లేదా తొడిదిబదులు తొడిది, తప్పువేసి క్షమించి వదులుతారు.

ఇంక దొంగ ఎవ్వరు తేలకుంటే ఒక రెండురోజులు గడుపుపెట్టి మళ్ళీ పెద్దలతోకలిసి వాళ్ళ ఇష్టదావరి దగ్గరకు పోయి, వాళ్ళు తెచ్చిన ఆనవాలు దావరి ముందరపెట్టి (పెద్దమ్మసామి, బయన్నసామి, గురప్పసామి, పోతురాజుసామి, మంతనాలమ్మ సామి) "సామి నా తండ్రి, అమ్మా! ఈ ఆనవాలు తీసుకొని వచ్చి నీముందు ఉంచుతున్నాను. నా తొడిది ఏ దొంగకొడుకో తిన్నాడు వాడు వారంరోజులలో దొరకాలి" ఎట్లాగ అంటే... రక్త విరేచనాలు, చలిజ్వరం, చెట్టుఎక్కినప్పుడు జారి వాని కాలో చెయ్యోవిరగటం. అడవికి పోయినప్పుడు నీవు ఎలుగువై కరచాలి సామి. ఇట్లాచేస్తే నీకు వచ్చేవారం నైవేద్యం పెడతాను సామి నా తండ్రి. టెంకాయలు, పసుపు, కుంకుమలు, వడ్లబియ్యం, ఒక కోడిపుంజుని ఇస్తాను సామి. ఈ చెంచోడు అడిన మాట తప్పుడు నీవు కూడా దేవుడవు అయిఉండి అడినమాట

తప్పకూడదు సామి” అని మొక్కుతారు.

ఇంతలోపల, అనగా వారంలోపల, తిన్నవాడు వచ్చి తప్పు ఒప్పుకుంటే వాడిని క్షమించి దావరికిమొక్కిన ఖర్చు, తొడిదిని తిన్న తప్పు, పెద్దమనుషుల ఖర్చుకూడా కట్టిస్తారు. ఒకవేళ వాడు రాకుంటే వారంరోజులలో తిన్నవానికి ఏదో ఒకటి అవుతుంది. అది ఆనవాలుగా గుర్తుపట్టి, మొక్కిన వాడు సంతోషించి, దావరికి మొక్కిన మొక్కు ప్రకారం, చెప్పిన వస్తువులు అన్నీ పెట్టి మొక్కు చెల్లించుతాడు.

చేరెమాకులు : తేనెలు పట్టిన పెద్దపెద్ద చెట్లను ‘చేరెమాకులు’ అంటారు.

పనకలు : వీటిలో సంవత్సరానికి రెండుసార్లు, చలికాలం, తొలకరికాలంలోను తేనె తీస్తారు. ఈ తేనెలను ఎలుగుబంట్లుకూడా తింటాయి. ఈ పనకలు చిరుతపులులకు, ఎలుగుబంట్లకు స్థావరాలు.

శెనగడి : సరికంటే చిన్నది పనక కన్నా పెద్దది. ఇది తీయడానికి చాలామంది అవసరంలేదు.

పొగచేరు - పొగబుట్ట తాళ్ళు.

తానచేరు - తేనెబుట్ట తాళ్ళు.

సరిపెరలు- కన్నతల్లి లాంటివి, మానుపెరలు-మారుతల్లి లాంటివి : చెట్టుకొమ్మలు గాలికి విరిగి బీటలుబారి ఉండవచ్చును. కొన్నిపుట్టుకొమ్మలు, కొన్నిపాతకొమ్మలు. కొన్నివిరిగే, పెళుసుచెట్లు(ఉసిరి,దేల) ఉండవచ్చు. తప్పి, చిరుమాను జారుడుచెట్లు. కొన్ని వెదురు సహాయంతో ఎక్కవలసిన లావుచెట్లు. భార్యభర్త పొలం పోయినప్పుడు కొమ్మపెరలు తీస్తారు. ఈగలు బాగా కరిచినప్పుడు, చెట్లకొమ్మలు విరిగినప్పుడు, చెట్లుదిగేటప్పుడు ప్రమాదాలు జరుగుతాయి.

తేనెపెరలు తీయడానికి వాడే సిడలలోని పుల్లలు, ఆకులు, నారలు, తీగలు :

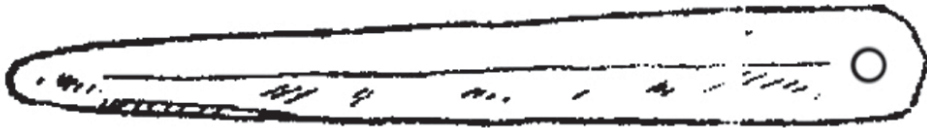
ఎండుపుల్లలు : వెదురు, చిరుజాన, బుట్టపుల్లలు.

సిడకువాడే ఆకులు : నారవేప, జామ, కానుగ, నల్లమద్ది(పచ్చిఆకులు), తెల్లమద్ది, చిరుమాను, చులకదూదిరి, పెచ్చారి, జవరి ఆకులు.

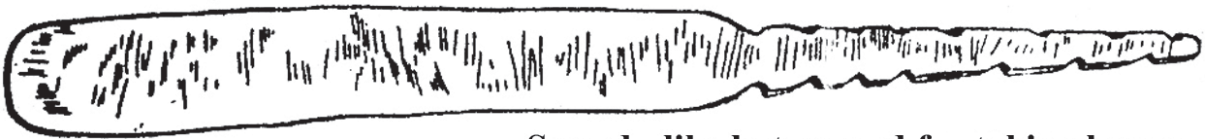
నార : ఏప, మార్పుడు(మాడెపుసరి), తప్పి అప్పుడప్పుడు మానుకొమ్మ పెరలకు మాత్రమే, జావరినార.

తీగలు : మానుకొమ్మపెరలకు గోధుమతీగ (నారలు), బోడతప్పినార. కొన్ని సందర్భాలలో సుడలు కట్టడానికి వాడతారు.

‘పొర్లమికి పూజించి - అమావాస్యకు ఆరగిస్తవి’ - తేనెటీగలు

Bone-knife (gorenka kata) worn on a string round the neck

Sword - like baton used for taking honey

...Haimendorf

సామాజిక జీవావరణం

ప్రభుత్వం అధీనంలోలేని భూములు (అడవులు, బీళ్ళు వగైరా) క్రమంగా క్షీణిస్తున్నాయని అందుకు స్థానికప్రజలు కొంతవరకు కారణమంటూ 1970-80లలో ఒక వాదన మొదలైంది. ఈ వాదనను ఖండిస్తూ ప్రజల యాజమాన్యంలో ఒక పద్ధతి ఉందని వివిధ ప్రాంతాలలో చేసిన అధ్యయనాలు నిరూపించాయి. వాటిలో అహమ్మదాబాద్‌లో ఇండియన్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఆఫ్ మేనేజ్‌మెంట్‌లో ఆచార్యులు అనిల్‌గుప్తా, శ్రీవేంకటేశ్వర విశ్వవిద్యాలయంలో గంగాధర్-1982లో చెంచుల అటవీయాజమాన్య పద్ధతులను అధ్యయనం ఒకటి. Socio-Ecology of A Tribe: The Chenchu (A Food-Gathering Tribe in Andhra Pradesh, Sristi Library Document no.16-3-25) వారి నివేదికలో తేనె, వేట, మాంసం, బంక సేకరణ పంపకంలో మొదటిభాగం ఇది.

తేనె సేకరణ - పంపకాలు

గ్రామం పేరు	తేనె దొరికే ప్రాంతం	తేనెతీసే తెగ యజమానుల సంఖ్య	ఎన్నాళ్లుగా తేనె తీయడం ఆపేశారు-దాని కారణం
1. పెచ్చెరువు నైపుణ్యం ఆత్మకూరు వ్యవసాయంలోకి తాలూకా కర్నూలుజిల్లా	(1) నాగుల సర్రి (2) పెద గొడుగు (3) కరెగాని సర్రి (4) బయన్నబావి సర్రి (5) ఎర్ర సర్రి (6) ఏక సర్రి (7) కనుగంటు సర్రి (8) మనిల్లసర్రి (9) పెలికరాళ్ల సర్రి (10) గజ్జెలకొండ సర్రి (11) కానుగుంత సర్రి (12) కుదుప సర్రి	పులిచెర్ల నలుగురు పులిచెర్ల ఆరుగురు పులిచింతల పులిచెర్ల- ముగ్గురు నిమ్మల 4 కుటుంబాలు దాసరి 2 కుటుంబాలు జాయింటు వాటా. ఒక కుటుంబంలో ముగ్గురు, మరో కుటుంబంలో 5 మంది వుంటారు.	3 సం. ఈ యజమానులకు తేనెతీయడంలో నేర్పు లేదు. అందుకని కూలీవనులు, దిగారు. యేటా సేకరిస్తున్నారు. పెట్టుబడిలేక గతసంవత్సరం తేనె మూడు కుటుంబాలు సేకరించలేదు. యేటా సేకరిస్తున్నారు. రెండుసంవత్సరాలనుంచి సేకరించడం లేదు. పంచుకోడంలో గొడవలు వచ్చాయి. యేటా సేకరిస్తున్నారు.
2. బసవాపురం గాజుపల్లె దగ్గర నంద్యాల తా కర్నూలుజిల్లా	(13) పైసర్రి కింద దేవసర్రి, కొండసర్రి బుగ్యసర్రి, పాముసర్రి వేగుసుక్కలు, నెమిలిసర్రి	సర్రి నిమ్మల, కుటుంబాలు పులిచెర్ల, ముగ్గురు	విభేదాలవల్ల గతయేడాది తీయలేదు. గతసంవత్సరం ముందటేడు తేనెతీయలేదు. తేనెతీసే ప్రధానవ్యక్తిని పిలిపించడంలో ఆలస్యం జరిగింది. పదింతల దిగుబడి ఉండవచ్చు.
3. బైర్లాటిగూడెం ఆత్మకూరు తా	పాపాగ్గిసర్రి చింతగుండంసర్రి	ఆర్తి, ఇద్దరు	యేటా సేకరిస్తున్నారు

కర్నూలుజిల్లా 4. నాగలూటిసరి ఆత్మకూరు తా	పాకసరి, చింతగుండం	గుల్ల, ఎనిమిదిమంది	తీవ్ర విభేదాలు. తేనె తీస్తున్నారు ముగ్గురు తమహక్కు వదులుకున్నారు.
కర్నూలుజిల్లా 5. తుమ్మలబయలు మార్కాపూర్ తా	కుదుపసరి పిట్టలబొక్కసరి,	దాసరి, ఇద్దరు భూమని, ముగ్గురు	యేటా తీస్తుంటారు. ఈయేడు అనుమానమే.
ప్రకాశంజిల్లా 6. చింతల మార్కాపూర్ తా	పెద్దారట్లసరి చిన్నసరి పెద్దసరి	కుదుముల ముగ్గురు	యేటా తీస్తున్నారు
ప్రకాశంజిల్లా 7. పెద్దమంతనాల మార్కాపూర్ తా	కుదుపసరి లింగంసరి	దాసరి, ఒక్కరు భూమని, నలుగురు	యేటా తీస్తున్నారు యేటా తీస్తున్నారు. ఈ యేడు అనుమానమే.
ప్రకాశంజిల్లా 8. వటవర్ల పల్లె అచ్చంపేట తా	మాడెంసరి కింగరగుండం సరి	చిగుర్ల, ఇద్దరు చిగుర్ల, ఇద్దరు	తేనెతీసే ప్రధాన వ్యక్తి చనిపోయాడు. విభేదాలు
మహబూబ్ నగర్ జిల్లా 9. మన్నసూర్ అచ్చంపేట తా మహబూబ్ నగర్	లోద్దిసరి ఎర్రదారిసరి మహేశ్వరంసరి	కనిమూని నలుగురు మరిపల్లి	యేటా తీస్తున్నారు యేటా తీస్తున్నారు
జిల్లా 10. ఘరహాబాదు అచ్చంపేట తా మహబూబ్ నగర్ జిల్లా	గుడేశ్వరంసరి ఏదుకురవ మాడెపుకురవ జెలపులసరి గాడెలసరి చింతచెటు పాపమ్మవాగు నీళ్ల కాలువ పాలకురవ బొక్క	ముగ్గురు తోకల ఇద్దరు	యేటా తీస్తున్నారు
11. అబ్బరాజుకుంట గూడెం ఆత్మకూరు తా కర్నూలు జిల్లా	జానచెట్టు దేవసరి మోముసరి చిన్నయ్య సరి సదికల అద్దిసరి పెద్దయ్యసరి	తోకల ఇద్దరు మోకల ఒకరు పరమశి భూమని	

ఇద్దరు

తేనె సేకరణ - పంపకాలు, ఉదాహరణ

ఫరహాబాద్ అచ్చంపేట తాలూకా బల్లూరు మండలం కిందకివస్తుంది. ఈ పల్లెకు చేరాలంటే మన్ననూరునుంచిగాని, శ్రీశైలంనుంచిగాని బయలుదేరి చౌరస్తా అనేచోట దిగాలి. ఒకసన్నని మట్టిరోడ్డు అడవిలోకి దారితీస్తుంది. అది 4 కి.మీ.దూరంలో రెండుగా చీలి, ఒకటి తూర్పువైపు, మరొకటి నైరుతిదిశవైపు దారితీస్తుంది. ఇది ఫరహాబాద్ వైపుపోతుంది.

సర్వే జరిగినకాలంలో ఫరహాబాద్ 4 ఎకరాల ప్రాంతంలో 3 (పెంటలు) గుంపులలో 12 గుడిసెలు చెదురుమదురుగా ఉండేవి. మూడుగుంపులలో గుడిసెలసంఖ్య ఇలా ఉంటుంది.

మొదటిగుంపు-2, రెండవగుంపు-4, మూడవగుంపు-6. మొదటి గుంపుకు ఎరవల లింగయ్య, రెండవగుంపుకు తోకలగంగయ్య, మూడవగుంపుకు తోకలలింగన్న నాయకులు. వీరు ఐదుతెగలుగా ఉన్నారు 1.ఎరవల 2.తోకల 3.చిగుర్ల 4.నిమ్మల.

గ్రామం అధీనంలో తొమ్మిది తేనెపెరలున్నాయి. ఈ తేనెపెరలున్న ప్రాంతాలన్నీ ఎరవల, తోకల కుటుంబాలకు చెందినవి. ఎరవల లింగయ్య గ్రామంలోని గుంపులన్నింటికి ప్రధాననాయకుడు. తేనెతీయడం, పంచుకోవడం చిత్రంగా ఉంటుంది. తేనెలభించే వనరులు ఇద్దరికే చెందినా, వారు తమఅధికారం ఎన్నడూ చూపించరు. ఇద్దరూ నాయకులే అయినా, ఎరవల లింగయ్యను రాజుగా పేర్కొంటారు. గ్రామంలో మూడువర్గాలున్నా అన్నిపనులూ అందరూ కలిసిచేసుకుంటారు. తేనెతీయడంలో అన్నికుటుంబాలు కలిసి పొల్గొంటాయి. ప్రతివర్గం కుటుంబపెద్దపేర్లు కింద ఇవ్వడం జరిగింది.

మొదటి గుంపు : మొత్తం గుడిసెలు : 2

పెద్దమనిషి - రాజు	కుటుంబ సభ్యుల సంఖ్య			
	పెద్దలు		పిల్లలు	
	మగ	ఆడ	మగ	ఆడ
1. ఎరవల కట్టె లింగయ్య 40 సం.	0	1	2	1
2. ఎరవల చిన్న మూగి 30 సం.	1	1	3	2
రెండవ గుంపు : మొత్తం గుడిసెలు : 4				
1. తోకల ఆదెయ్య 35 సం.	0	1	1	2
2. తోకల గంగయ్య 20 సం.	1	1	1	0
3. తోకల ఆదెయ్య 25 సం.	0	1	0	0
4. నిమ్మల ఈడన్న 20 సం.	0	2	0	1
మూడవ గుంపు : మొత్తం గుడిసెలు : 6				
1. కుడుముల పెద్ద వెంకటన్న	0	1	2	1
2. కుడుముల చిన్న వెంకటన్న, కుడుముల బయ్యన్న	0	2	1	1
3. చిగుర్ల లింగయ్య, చిగుర్ల లక్ష్మయ్య	0	2	2	3
4. తోకల గురవయ్య	0	2	1	1
5. తోకల లింగన్న (పెద్దమనిషి)	0	2	3	3
6. తోకల చిన్నఈడయ్య కుడుముల అంకయ్య	0	2	1	2

పై జాబితాలలో కుటుంబపెద్దలసంఖ్య, కుటుంబసభ్యుల సంఖ్యగల గడిలోచూపలేదు.

మొత్తం 15 మంది దంపతులు, ఇద్దరు భార్యలు కోల్పోయినవాళ్ళు, ముగ్గురు వితంతువులు ఉన్నారు. 15 సంవత్సరాల వయసులోపు మగపిల్లలు 17 మంది, 11 లేక 12 సంవత్సరాల వయసుగల ఆడపిల్లలు 18 మంది ఉన్నారు. మూడు గుడిసెలున్నాయి. ఒక్కోదానిలో రెండుజంటలున్నాయి. మిగతా గుడిసెల్లో ఒకజంట, వాళ్ళ పిల్లలూ ఉన్నారు. భార్యలేని వంటరివాళ్ళలో ఒకరు తనకొడుకుతో ఉంటున్నాడు. మరొకరు తనకూతురుతో ఉంటున్నాడు. ఇద్దరు వితంతువులు తమకూతుర్లతో ఉంటున్నారు. ఒక వితంతువు తనకొడుకుతో ఉంటున్నది. మొదటిగుంపులో ముగ్గురు మగవాళ్ళు, ఇద్దరు ఆడవారు, ఎనిమిదిమందిపిల్లలు ఉన్నారు. రెండవగుంపులో మగవారిలో ఐదుగురు పెద్దలు, ఐదుగురు స్త్రీలు, ఐదుగురు పిల్లలు ఉన్నారు. మూడవగుంపులో మగవారు తొమ్మిదుగురు, స్త్రీలు పదకొండుమంది, ఇరవైమందిపిల్లలు ఉన్నారు.

ప్రతిగూడేనికి హద్దులున్నా, వాటిని అతిక్రమించడం కనిపిస్తుంది. ఇతర గూడేల్లాగ ఫరహాబాద్ చెంచులు తమ ప్రాంతాన్ని భాగాలుగా, ప్రాంతాలుగా విభజించుకోలేదు. మొత్తం ప్రాంతం చెంచుకుటుంబాలందరిది. ప్రతివారికి అక్కడ సమాన హక్కులున్నాయి. కానీ ఎరవల లింగన్నకు చెందినప్రాంతం విషయానికొస్తే, ఆయన దానికి యజమాని అయినప్పటికీ ఒక సంరక్షకుడిగానే ఉంటాడు. సాధారణంగా దంపతులిద్దరు అడవికివెళ్లి ఆయా సీజన్లనుబట్టి లభించే ఆహారానికి పనికివచ్చే అటవీఉత్పత్తులను తెచ్చుకుంటారు. ఎవరికుటుంబం వాళ్లే పోషించుకుంటారు. రోజువారీ ఆహారం వారు వెదికి సంపాదించు కోవాలి. ఒకవేళ ఏకుటుంబమైనా ఆహారం సంపాదించలేకపోతే పక్కఇంటివాళ్ళమీద ఆధారపడతారు.

ఒక్కోసారి కొందరు ఆడవాళ్ళు, మగవాళ్ళకలసి అడవికివెళ్లి ఆహార పదార్థాలు ఏరుకుతెస్తారు. ఒక్కోసారి కొన్నికుటుంబాలకి ఆ అదృష్టం ఉండదు. ఒకవేళ ఇరుగుపొరుగులకూ ఆహారం దొరక్కపోతే ఇతరకుటుంబాలపై ఆధారపడతారు.

1981లో తేనెతీయడం మేనెలలో మొదలై జూన్ నెల మధ్యవరకు సాగింది. ప్రాంతంలోని అన్ని వనరులనుంచి తేనె తీయగలిగారు. ఈ కార్యక్రమంలో అన్నికుటుంబాల పెద్దలూ పాల్గొన్నారు. పైనవర్ణించిన ప్రకారమే తేనెతీయడం జరిగింది. కచ్చితమైన కొన్నినియమాలూ. కర్రరాపిడితో నిప్పుచేసేపద్ధతే అనుసరిస్తారు. అలాగే నోరు, ముక్కు కనబడకుండా గుడ్డకట్టుకుని అటు మంటకి, ఇటు వంటకి ఎటువంటి అపవిత్రమైనవి తగలకుండా చూస్తారు. మంట పెంచడానికి చాటతోనో ఆకుతోనో పొయ్యి విసురుతారు, అంతేగాని నోటితో ఊదరు. మేకను, కోడిని, వెచ్చాలు సరుకులుకొనడానికి పెట్టుబడి అవసరం అవుతుంది. అదిలేకపోతే అడవికోడినో, కుందేలునో పట్టేందుకు ప్రయత్నిస్తారు. ఒక్కోసారి అడవి పందినో, అడవిమేకనో కొట్టి దానిరక్తం మల్లమ్మకి నైవేద్యం చేస్తారు. మొత్తం తొమ్మిదిచోట్ల నుంచి తేనెసాధించినప్పుడు ఇటువంటి పద్ధతిలో నైవేద్యం సమర్పిస్తారు. గ్రామపెద్ద, గ్రామంలో కొందరిని ఈ పనికి నియమిస్తాడు. ఒక్కోసారి గ్రామపెద్ద స్వయంగా ఈవేటలో పాల్గొంటాడు. సాధారణంగా ఈవేటలో గట్టినైపుణ్యంవున్న వాళ్ళనే ఎంచుకుంటారు. వీరితోబాటు దేవతకి పూజచేయగలిగిన వారిని ఒకర్ని వెంటబెట్టుకుపోతారు. అడవి పందిగాని, అడవికోడిగాని దొరికితే అక్కడికక్కడే నైవేద్యం పెడతారు.

తేనెతీసే బృందానికి తిండిపెట్టడానికి అన్నికుటుంబాల సహకారం అవసరం. దీనికి ఎంతో అవగాహన తగిన తోడ్పాటు ఉండాలి. సాధారణంగా తేనెతీసేవారిలో కొద్దిమందే ఆహారంకోసం అడవికిపోతారు. తేనెసీజన్ లో వివిధగడ్డలు, పూలు, పళ్ళు, గింజలు రకాలు ఎన్నోదొరుకుతాయి. అందువల్ల తేనెతీసేవారిని నిర్వహించుకునే భారం తగ్గుతుంది. ఫరహాబాద్ ప్రజలు 1980 మేనెల్లో తేనెతీసే క్రమం వివరాలు ఇలావున్నాయి...

మొత్తం 9 తేనెలభించే వనరులుండగా వాటిలో రెండుచెట్లపై లభించేవి. మొదట చెట్లపైనుంచి తోకల చిన్నయ్య, కుదుముల చిన్నవెంకటయ్య సేకరిస్తారు. వీరికి సహకరించ డానికితోడు తోకల లింగయ్య, తోకల గంగయ్య, తోకల ఓడయ్య, కుదుముల బయ్యన్న ఉంటారు. ఈ ఆరుగురుసభ్యులు రెండుచెట్లనుంచి తేనెతీసేందుకు రెండురోజులు పడుతుంది. చింత, జాన ఈచెట్లు అంత ఎత్తయినవి కావుగనుక తేనెతీయడంలో అంత కష్టంఉండదు. ఈ చెట్లనుంచి తేనెతీసేముందు ఒక సమావేశం జరిగింది. మొత్తం పన్నెండు కుటుంబాలపెద్దలు సమావేశంలో పాల్గొన్నారు. ఒక్కొక్క ప్రాంతానికి ఒక్కొక్క వ్యక్తిని తేనెసేకరించడంలో నాయకత్వం వహించేందుకు ఎంపిక చేసుకొన్నారు. ఈ వివరాలు కింద పేర్కొన్న పట్టికలో ఉన్నాయి.

తేనెపెరలు దొరికేచోటు

సేకరించేవారి పేరు

1. ఏడుకురవ	తోకలగంగయ్య ఎరవలకాటు లింగయ్య (గూడెంపెద్ద)
2. మోడెపుకురవ	చిగుర్ల లక్ష్మయ్య
3. గాడెలసర్రి	చిగుర్ల లక్ష్మయ్య
4. జలపూలసర్రి	తోకల గంగయ్య
5. చింతచెట్టు	తోకం చిన్న ఏదయ్య
6. జానచెట్టు	కుడుముల చిన్న వెంకయ్య
7. పాపమ్మవాగు	కుడుముల బయ్యన్న
8. నీళ్లకాళన్న	తోకల లింగయ్య (రెండవ పెద్ద)
9. పాలకురవబొక్క	తోకల లింగయ్య (రెండవ పెద్ద)

చిగుర్ల లక్ష్మయ్య, తోకల లింగయ్య (గూడెంలో రెండవపెద్ద) రెండు ప్రాంతాల నుంచి తేనెతెస్తారు. తోకల చిన్నఈడయ్య, కుడుముల చిన్నవెంకటయ్య ఇంకా నేర్చుకునేదశలో ఉన్నారుగనుక, చెట్టుమీదపెరనుంచే తేనెతీయడం సులువుగనుక, దానికి వాళ్ళని పంపుతారు. కాటులింగన్న తనభార్యతో దగ్గరలోని మరొక చెంచుగూడెం- అప్పాపూర్ పెంటకు వెళ్లాడు. ఆయన తనదగ్గరి బంధువు, గూడెంపెద్దయిన తోకల చిన్నమల్లయ్యను కొంతధాన్యం అడగాలని వెళ్లాడు. తేనె బాగాఅందితే పదిసేర్లతేనె ఇస్తానని పదిసేర్ల ధాన్యం తెచ్చాడు. అప్పాపూర్పెంటదగ్గర పెద్దగా తేనె లభించే వనరు ఏమీలేదు. ఎరవలకట్ట లింగడు, తోకలచిన్నమల్లయ్య కొడుకును తనతో పంపమని, తేనె తీసేందుకు సాయం కోరాడు. ఫరహాబాద్ నుంచి అప్పాపూర్పెంట 7 కి.మీ. దూరం ఉంటుంది. ఒక్కోసారి అటవీఫలసాయం కొనడానికి కాంట్రాక్టర్ వచ్చిపోతుంటాడు. తోకల చిన్నమల్లయ్య తేనెను ఆ కాంట్రాక్టర్ కి అమ్ముతాడు. లేకపోతే గూడెంలో తనవాళ్లందరు తేనె జుర్రేస్తారు. చాలా కాలంగా వీరికి ఫరహాబాద్ తో సంబంధాలున్నాయి. ఐతే 'తేనె అమ్మినా గూడెంలో జనం అందరూ తిన్నా పెద్ద తేడా ఏమీలేదు' అని అన్నాడు చిన్నమల్లయ్య. ఇతర గూడేల్లోలాగ వారికి తేనెపెరలుండే వనరులేవు గనుక గూడెంలో అందరికీ తేనెపంచాలని ఉంటుందని అన్నాడు. ఎప్పుడైనా తమప్రాంతంలో ఎక్కడైనా చిన్నపట్టుకనిపిస్తే అదితీసిన వాళ్ల కుటుంబమే తింటుందని అన్నాడు. వాళ్లు ఇతర అటవీఫలసాయం సేకరించి షాపుకార్లకి అమ్మి ధాన్యం తెచ్చుకుంటారు. ఫరహాబాద్ లో ఇలా ఉండదు. అక్కడ పళ్లు, కాయలు, దుంపలు ఎక్కువదొరికే విస్తృతమైన అడవిగనుక, ఎక్కువ అడవులమీదే ఆధారపడతారని చెప్పాడు. ఫరహాబాద్ చెంచులు ఇతర ప్రాంతాలకు వెళ్ళరు. అక్కడి ప్రజలతో కలవరని కూడా చెప్పాడు. ఐతే ఇప్పటికీ తాము ఎందుకు విడిగా ఒంటరిగూడెంగా ఉంటున్నారో కారణం చెప్పలేదు.

ఎరవలకట్ట లింగయ్య ఆయన భార్య, తోకల చిన్నమల్లయ్య కొడుకుతో మరునాడు ఉదయం ఫరహాబాద్ తిరిగి వచ్చారు. కట్టలింగయ్యకు తోకల లింగయ్య తమగూడెంలో సమావేశంగురించి తెలియజేసాడు. ఎరవలకట్ట లింగయ్య ఏడుకురవనుంచి తేనెతేవాలని, తోకల గంగయ్యతో కలిసివెళ్లాలని నిర్ణయించినట్టు చెప్పారు. ఒక్కొక్కరిని ఒక్కొక్క పనికి పంపేందుకు ఆయాకుటుంబాలు నిర్ణయిస్తాయి. సరులమధ్య పెరకొట్టి తేనెతేవడంలో ఉండే సాంకేతిక, నైపుణ్యం ప్రతివారికి తెలిసివుంటుంది. ప్రతివారు వాళ్ల తాతతండ్రులనుంచి క్షుణ్ణంగా గమనిస్తూ సహకరిస్తూ నేర్చుకుంటారు. మరునాడు ఉదయమే ఆరుగురు అడవికి బయలుదేరారు. ఎరవలకట్ట లింగయ్య వారికి రెండుసేర్ల ఆరెకలు ఇచ్చాడు. ఆరుగురుచేసిన పనివివరాలు ఇలా ఉన్నాయి...

తోకల లింగయ్య, తోకల ఈడయ్య పచ్చనాకులు, ఎండుటాకులు, ఎండుకొమ్మలు సేకరించి 4 కట్టలుకట్టారు. ఈలోగా తోకలచిన్నఈడయ్య, కుడుముల చినవెంకటయ్య కలిసి ఒక పొడవాటి గట్టి వెదురుబొంగు నరికి సిద్ధంచేశారు. ఇందులో కుడుముల చిన్నవెంకటయ్య వెదురుపిడెంలో పొడుగుబొంగును నరికాడు. తోకల చిన్నఈడయ్య దాన్ని లాక్కొచ్చాడు. తోకల గంగయ్య చింతాకులు దూసి తెచ్చాడు. కుడుముల బయ్యన్న మంచినీళ్లు తెచ్చేందుకు వెళ్లాడు.

మొదటివాళ్లు జానచెట్టునుంచి తేనెతీశారు. తోకల చిన్నఈదయ్య, తోకల లింగన్న వెదురుబొంగుఅంచున ఎరలాగ ఒక కర్రనుకట్టారు. తోకల చిన్నఏదయ్య చెట్టుఎక్కాడు. అతనికి ఎండాకులకట్ట పొగపెట్టి అందించారు. తరువాత కుడుముల చిన్నవెంకటయ్య కూడా చెట్టుఎక్కాడు. అప్పుడు వారికి వెదురుబొంగు తోకల లింగయ్య అందించాడు. తోకల చిన్నఈదయ్య దానిని అందుకుని జాగ్రత్తగా తేనెపట్టువున్నకొమ్మకి దగ్గరగావుండే కొమ్మకు తగిలించాడు. తరువాత అతను వెదురుబొంగు చివరిఅంచు చేరేవరకు కొమ్మలు ఎక్కాడు. కుడుముల చిన్నవెంకటయ్య వెదురుబొంగు కదలకుండా చూస్తున్నాడు. తోకల చిన్నఈదయ్య పొగబెడుతూ తేనెపట్టుదగ్గరకు చేరగానే పొగతాకేలాగ చేస్తూ ఈగల్ని తరమటం ఆరంభించాడు. ఈలోగా తోకలలింగయ్య, తోకల ఈదయ్యను చెట్టుఎక్కి కత్తి, తేనెబుట్ట అందించమని చెప్పాడు. కుడుముల చిన్నవెంకటయ్య అందించాడు. ఒక పెద్ద తాడుని బుట్టకి కట్టివుంచారు. ఒక అరగంటలో అతను పెరలన్నీ(అవి 6ఉన్నాయి)కోసి, బుట్టనింపి దానిని కుడుములచినవెంకటయ్యకిచ్చాడు. దానిని అతను తోకలలింగయ్యకు ఇచ్చాడు. ముగ్గురు చెట్టుదిగారు. వెదురుబొంగును కుడుముల చినవెంకటన్న అందుకుని చివరన కట్టిన కర్రవిరిచి బొంగును అవతలపడేశాడు. తరువాత తోకలఈదయ్య, కుడుములబయ్యన్న, తోకలగంగయ్య ముక్కలనుంచి తేనెపిండారు. కొంత తేనెను అందరూ తిన్నారు. తరువాత కుడుముల బయన్న, తోకల ఈదయ్య వంటవందారు, చింతాకుపచ్చడి చేశాడు. కొంచెం మైనంకాల్చి అందరూ తిన్నారు. మిగతా 6.5 సేర్ల తేనె, 3 కిలోల మైనం గూడేనికి తెచ్చారు.

మర్నాడు ఎరవలకట్ట లింగన్న(తోకల చిన్నమల్లయ్య కొడుకు) అప్పాహూర్పెంట వెళ్లి చిన్నమల్లయ్యకి ఇచ్చాడు. మళ్లీ ఎరవలకట్ట లింగన్న మరో 10 కిలోల ఆరికలు, కారం, ఉప్పు అతని వద్దనుంచి తెచ్చాడు. ఆరోజు రాత్రి కట్టె లింగన్న మొత్తంసభ్యులను రెండువర్గాలుగా విభజించాడు. కట్టెలింగన్న మొదటివర్గానికి, తోకల లింగయ్య రెండవ వర్గానికి నాయకులు. వారు వారివారి సొంత పెరలతేనె తీసుకోవాలి. ప్రతివర్గంలో సభ్యులు ఈ కింది విధంగా ఉన్నారు.

మొదటి గుంపు :

సేకరణలో ప్రధాన వ్యక్తులు

తేనెగల ప్రాంతాలు

1. ఎరవలకట్టె లింగయ్య
2. తోకల గంగయ్య
3. చిగుర్ల లక్ష్మయ్య
4. కుడుముల బయన్న
5. ఎరవల చిన్నమూగి (నెం. 1కి సోదరుడు)
6. తోకల వీరడు (నెం. 2కి తండ్రి)
7. తోకల ఈదయ్య
8. నిమ్మల ఈదన్న
9. ఎరవల మైసంగాడు (నెం. 5కి కొడుకు)
10. తోకల చిన్నగంగయ్య (నెం. 2కి కొడుకు)

- ఏడు కురవ
- మాడెపు కురవ
- గాదెల సర్రి
- పాపమ్మవాగు

రెండవ గుంపు :

1. తోకల లింగయ్య	2. తోకల గంగయ్య
3. తోకల చిన్నఈదయ్య	4. కుడుముల చిన్నవెంకటయ్య
5. కుడుముల పెద్దవెంకటన్న	6. చిగుర్ల లింగయ్య (మొదటి గ్రూప్ లో నెం. 3కి తమ్ముడు)
7. తోకల గురవయ్య	8. కుడుముల అంకయ్య
9. తోకల బైగాడు (నెం. 1కొ కొడుకు)	10. చిగుర్ల కుంటివీరడు (నెం. 6కి కొడుకు)

వీళ్లు జలపుల సర్రి, నీళ్ళకాలువ, పాలకురవబొక్కలనుంచి తేనె తెచ్చుకుంటారు.

ఆ సమావేశంలో ఎరవల చిన్నిమూగి తండ్రికూడా ఉన్నాడు. కాలికి దెబ్బతగిలి ఉండటంతో అతను ఎక్కడికీ వెళ్లేడు. ఎరువలకట్టె లింగయ్య ఆరుసేర్ల అరికలు తోకల లింగయ్యకు ఇచ్చి, మిగత ధాన్యం తనజట్టు సభ్యులకోసం ఉంచాడు.

మర్నాడు ఉదయం రెండుగ్రూపులు వారి వారికి కేటాయించిన ప్రాంతాలకు వెళ్లారు. మొదటిగ్రూపు ఏడుకురవతేనె తేవాలనుకున్నారు. ఇతర చోట్లకన్నా ఈప్రాంతంలో పనిచేయడం కష్టసాధ్యం. తేనెతీయడానికి ఇద్దరుమనుషుల అవసరంవుంది. ఆ ప్రాంతానికి పోతూనే ఆరుగురు మాడెపుచెట్టు నారతీయటం ఆరంభించారు. ఈపనిలో నలుగురు ప్రధానవ్యక్తులు పాల్గొన్నారు. మిగతాఇద్దరు చెట్టుపైబెరడు వలిచారు. దీనిలోంచి నారవస్తుంది. చెట్టునుంచి తోలువలె తీసిన బెరడును దంచితే నార వస్తుంది. తరువాత ఆనారను నీటిలో ఒకగంట నానబెడతారు. ఆ తరువాత ప్రధానవ్యక్తులు నలుగురు నారను తాడుగా పేనుతారు. ఈలోగా ఎరవల చిన్నిమూగి, తోకలవీరడు, ఎరవల మైసంగాడు, తోకల చిన్నగంగయ్య మూడు పెద్దవెదురుబొంగులు సిద్ధం చేయడంకోసం వెళ్లారు. మైసంగాడు, గంగయ్య వెదురుపొదల్లోకి వెళ్లి ఎక్కి వెదురునరికారు. చిన్ని మూగి, వీరడు బొంగులు లాక్కొచ్చారు.

తరువాత ఎరవల మైసంగాడు, తోకల చిన్నగంగయ్య, తోకల ఈదయ్య, నిమ్మలఈదన్న పచ్చిఆకు, ఎండుటాకులు, కొమ్మలు ఏరితెచ్చారు. వాటిని తోకలవీరడు తన మనవడయిన తోకల చిన్నగంగయ్య సాయంతో పెద్దపెద్దకట్టలుచుట్టారు. ఈలోగా నలుగురు ప్రధానవ్యక్తులు రెండు గట్టికొయ్యలకి తాళ్లుకట్టి ఆగుంజలను భూమిలో బలంగా పాతారు. తాడు చివరిఅంచుకు బొంగును గట్టిగాకట్టారు. తోకలఈదయ్య, నిమ్మలఈదన్న పల్చని బలమైన తాడుపేనారు. దీనితో కావలసిన సామాను పైకి పంపవచ్చు, తమ నడుములకు గట్టిగా కట్టుకోవచ్చు. పొగబెట్టే కట్టలు తయారుచేసిన తరువాత (పాతికచేసేరు) తోకలవీరడు, పొడవాటి వెదురుబొంగుచివరన తోకలఈదయ్య సాయంతో తేనెబుట్టకు కట్టాడు. ఎరవలకట్ట గురవయ్య తోకలగంగయ్య, చిగుర్లలక్ష్యయ్య గుంజుకికట్టిన తాడు బలంగా ఉండా లేదా అన్నది లాగి చూశారు.

ఎరవలకట్టె లింగయ్య, తోకల గంగయ్య రెండుతాళ్లు కట్టుకుని తమనితాము వెదురుబొంగుకి కట్టుకుని దిగారు. పైనుంచి తోకలవీరడు పొగచుట్టలు అందించాడు. తోకల చిన్నగంగయ్య కొన్ని కట్టలు వెలిగించి పొగపెట్టాడు. కుడుముల బయ్యన్న, చిగుర్ల లక్ష్యయ్య గట్టిగా తాడుపట్టుకున్నారు. తోకల ఈదయ్య రెండుతేనెబుట్టలు అందుకున్నాడు- తాళ్లద్వారా పెరకొయ్యడానికి అట్లకాడవంటి కర్ర (సల్లెం) అందుకున్నాడు. తోకలవీరడు పెరలుకోసే ఇద్దరికీ 15 కట్టలు అందించాడు. పెరలనుంచి ఈగల్ని తరమడానికి దాదాపు అరగంట పట్టింది. తోకలవీరడు సల్లెం, కర్రకికట్టిన తేనెబుట్ట అందించాడు. ఇద్దరూ పెరకోసి బుట్టలోవేసేరు. దానిని వీరడు పైకిలాగి గట్టిముక్కలను వేరే బుట్టలోవేసి మళ్లీ బుట్టను కిందకిదింపాడు. తేనెతీసే పని 45 నిమిషాలుపట్టింది. ఉదయం, సాయంత్రం చేయడం జరిగింది. తేనెపెరలను ఎరవల చిన్నిమూగి, తోకల ఈదయ్య, నిమ్మల ఈదన్న పిండారు. ఎరవల మైసంగాడు, చిన్నగంగయ్య వంటచేసేరు, పెరమైనం (పువ్వుం) భోజనంలోకి కాల్యారు. ఒక్కరోజులో ఏడుకురవనుంచి తేనెపెరలు తీశారు. మాడెపు కురవ, గాదెల సర్రలనుంచి తీయడానికి రెండురోజులు పట్టింది. చిగుర్లలక్ష్యయ్య ఒక్కడే రెండుచోట్ల నుంచి తేనెతేగలిగాడు. తరువాత కుడుముల బయ్యన్న పాపమ్మవాగు సర్రనుంచి తేనె తెచ్చాడు. మరొకజట్టు తోకలలింగయ్య నాయకత్వంలో దాదాపు ఇదే విధంగా వారివారికి కేటాయించిన ప్రాంతాలనుంచి తేనెతీయడం జరిగింది.

మొత్తంవనరులనుంచి దిగుబడి అయిన తేనె (1980)

స్థలం పేరు	సాధించిన పరిమాణం		విలువ	
	తేనె(పడులు)	మైనం	తేనె(పడులు)	మైనం
	డబ్బు	ఇతరరకంగా	డబ్బు	ఇతరరకంగా
1. ఏడు కురవ	60	12	600	--
2. మాడెపు కురవ	30	12	300	
3. జలపుల సర్ర	25	5	250	
4. గాదె సర్ర	43	8	430	

5. చింత చెట్లు	6.5	2	65	
6. జాన చెట్లు	--	--	--	
7. పాపమ్మవారు	10	3	100	
8. నీళ్ల కురువ	5	2	50	
9. పాలకొరవ బొక్క	38	7	380	
మొత్తం దిగుబడి	217.5	45	2175	532

ఒక పడి 1.5 కిలోలతో సమానం-విలువ అంటే 1980నాటికి 45 పడులు 5.32.... (.....రు.100/-)

మొత్తం 9 ప్రాంతాలనుంచి 326 కిలోల తేనె 5.3 పళ్ల మైనం దిగింది. ఇందులో దాదాపు 50 కిలోల తేనెను అప్పాపూర్ పెంటలో తోకల చిన్నమల్లయ్యకు ధాన్యం బాకీకింద ఇచ్చారు. నిజానికి ఎరువలకట్ట లింగన్న కేవలం 20 సేర్ల ధాన్యమే తెచ్చాడు. అది కేవలం 25 నుంచి 30 రూపాయలు మించదు. కానీ 50 కిలోల తేనె 300/- రూపాయలు (కిలో 6 రూ.లు) విలువ చేస్తుంది. తేనెను ఎరువలకట్ట లింగన్న, తోకల లింగయ్య, కుడుముల బయ్యన్న అప్పాపూర్ పెంటకు తీసుకువెళ్లాడు. ఎరువల లింగడు వారికి 5 కిలోల ఆరికలు, కొంచెం ఉప్పు, కారం ఇచ్చాడు. తోకల చిన్నమల్లయ్య ఇచ్చిన సరుకుల విలువ కేవలం 50, 60 రూపాయలు ఉంటుంది. మొత్తం తేనెలో ఈ ఖర్చు మినహాయించుకుని మిగతా తేనె అంతా ఉభయలు బహుమతిగా, కానుకగా భావించారు - తిరిగి చెల్లించే నియమం ఏదీ పెట్టుకోలేదు. ఆ పైతేనెకు వచ్చిన మొత్తాన్ని తోకల చిన్నమల్లయ్య గ్రామంలో అందరికీ సమానంగా పంచుతాడని ఆశించారు.

ఫరహాబాద్ కి స్నేహసంబంధాలున్న పుల్లాయిపల్లి ప్రజలకు కొంత తేనె ఇవ్వడం జరిగింది. అంటే పదికిలోల తేనె అక్కడి మూడు కుటుంబాలకు ఇచ్చారు. ఎరువలకట్ట లింగడు ముందుగా అక్కడి ప్రజలకు కుడుముల పోతురాజుద్వారా కబురు పెట్టి తేనె తెచ్చుకోడానికి ఒక కుండ తీసుకురమ్మని చెప్పడం జరిగింది.

అప్పాపూర్ పెంట వాస్తవ్యుడు తోకల చిన్నమల్లయ్య స్థానిక వ్యాపారులకు తేనెను అమ్మవలసినదిగా ఎరువలకట్ట లింగన్నతో చెప్పాడు. అతను ధాన్యానికి, ఇతర సరుకులకు సమానంగా తేనె ఇస్తానని, మూడు కుండల తేనె తెస్తానని చెప్పాడు. వాళ్ల గ్రామంలో 12 కుటుంబాల పెద్దల్ని పిలిపించి తేనె ఈ కింది విధంగా పంచడం జరిగింది. 150 కిలోల బరువున్న తేనెను మూడు కుండలుగా విభజించారు. మరో మూడు కుండలు మిగిలాయి. తగిన పాత్రలు లేక మిగతా వాటాల పంపకాలు చేయడం కష్టమైంది. అప్పుడు మూడు కుండల తేనెను ఎన్ని వాటాలు ఎలా చేయవచ్చు ఆలోచించి ఈ విధంగా చేశారు.

పేరు	పొట్గొన్నందుకు వాటా	కుటుంబం నుంచి అదనంగా పనికి పంపినందుకు	సేకరించిన వారి వాటా	నాయకత్వం వాటా	మొత్తం
1. ఎరువలకట్ట లింగయ్య	1	-	1	1	3
2. ఎరువల చిన్నమూగి	1	1	-	-	2
3. తోకల ఈదయ్య	1	-	1	-	2
4. తోకల గంగయ్య	1	2	1	-	4
5. తోకల ఈదయ్య	1	-	-	-	1
6. నిమ్మల ఈదన్న	1	-	-	-	1
7. కుడుముల పెద్దవెంకటన్న	1	-	-	-	1
8. కుడుముల చిన్నవెంకటన్న కుడుముల బయ్యన్న	1+1	-	1+1	-	4

9. చిగుర్ల లింగయ్య చిగుర్ల లక్ష్మయ్య	1+1	-	1+1	-	4
10. తోకల గురవయ్య	1	-	-	-	1
11. తోకల లింగన్న	1	1	1	1	4
12. తోకల చినఈడయ్య కుడి అంకయ్య	1+1	1+1	-	-	4
మొత్తం	15	5	8	2	30

ప్రతివాటా 5 కిలోల తేనెతో సమానం. నాలుగుకుటుంబాలకు తలొక వాటా వచ్చింది. రెండుకుటుంబాలకి ఒక్కొక్కదానికి 2 వాటాలోచ్చాయి. మరో రెండు కుటుంబాలకు ఒక్కొక్కరికి 3 వాటాలోచ్చాయి. నాలుగుకుటుంబాలకి ఒక్కొక్కరికి 4 వాటాలోచ్చాయి.

ఎరవలకట్టె లింగడు ఈవాటాల సంఖ్యప్రకారం తేనెపంచాడు. మొదట తేనెను 3 కుండల్లోంచితీసి ఒక పెద్దకుండలో పోశాడు. ఇప్పుడు పులియబెట్టేందుకు వాడే పాత్రఅది. ప్రతివాటాకు ఇవ్వవలసిన తేనెకొలవడానికి ఒకపాత్ర ఎంచుకొన్నాడు. ఆప్రకారం తేనెను 30 వాటాలుచేసేడు. వివిధకుటుంబాలు, వాళ్లదగ్గరున్న గిన్నెలు తెచ్చుకున్నారు. గిన్నెలు ఏమీలేనివారు ఆకులతో పెద్దదొప్పలుకుట్టి తెచ్చుకున్నారు. మిగతా మూడుకుండలతేనె 106 కిలోలుంది. తేనెతో జొన్నలు, కారం, ఉప్పు తెచ్చుకున్నారు. అందుకు కిలోతేనె 6 రూపాయల చొప్పున అమ్మారు. వివరాలు....

సరుకు	తూకం	ధర (రు.లు)
జొన్నలు	60 కిలోలు (కిలో 2రు.లు)	120.00
ఆరికలు	60 కిలోలు (కిలో 1 1/2రు.లు)	90.00
బియ్యం	30 కిలోలు (కిలో 2 1/2రు.లు)	75.00
కారం	15 కిలోలు (కిలో 12రు.లు)	180.00
ఉప్పు	30 కిలోలు (కిలో 1రు.)	30.00
పొగాకు		20.00
బెల్లం		16.00
కందిపప్పు	30 కిలోలు (కిలో 3 1/2రు.లు)	105.00
మొత్తం		636.00

పైసరుకులను 15 కుటుంబాలపెద్దలు సమానంగా పంచుకున్నారు. ఒక్కొక్కపెద్దకి 4కిలోల జొన్నలు, 4కిలోల ఆరికలు, 2కిలోల బియ్యం, 1 కిలోకారం, 2కిలోల ఉప్పు, 2కిలోల కందిపప్పు, కొంచెంపొగాకు వచ్చాయి. బెల్లంతో సారా తయారుచేసుకున్నారు. స్త్రీలు, పిల్లలతోసహా అందరూతాగారు.

తేనె సేకరణ - పంపకాలు, ఉదాహరణ-2

పెచ్చెరువు లేక పెద్దచెరువు అనేది వివిధ జాతులున్న గ్రామం. ఇక్కడ చెంచులు, సుగాలీ, బోయజాతులున్నాయి. కర్నూలుజిల్లా ఆత్మకూరు తాలూకాలో ఉంది ఈ గ్రామం. పీఠభూమిమీద, 2000 అడుగుల ఎత్తులో ఉంది. చెరువు పేరున ఏర్పడిన గ్రామంఇది. ఇది రోళ్ళపెంటనుంచి 9 కి.మీ.దూరంగా ఉంది అడవిలోంచి కచ్చారోడ్డుద్వారా వెళ్లాలి. మరొకదారి దోర్నాల, శ్రీశైలంరోడ్డు పక్కనవున్న తుమ్మలబయలు గ్రామం ఉంది. ఇక్కడ నుంచి 10 కి.మీ కచ్చారోడ్డున పోతేకూడా ఈ గ్రామం చేరుకోవచ్చు. రవాణాసౌకర్యంలేదు. రోళ్ళపెంట, లేక తుమ్మలబయలునుంచి నడిచిపోవాలి, లేదా కలప లారీలోనయినా వెళ్లాలి.

ఈ గ్రామంపెద్దది. 100 చెంచు కుటుంబాలున్నాయి. 519 మంది జనాభా. ఈ గ్రామం సమీపంలో తేనెలభించే ప్రాంతాలు 14 ఉన్నాయి. ఇవన్నీ పులిచర్ల కుటుంబాలవి. తమ స్వంతవర్గం ఉన్నవాళ్లు ఏడుగురు పెద్దలున్నారు. మొత్తం గ్రామానికి పెద్ద, ఉత్తలూరి పచ్చగడ్డి లింగన్న దిట్టమైన మనిషి. చాలామంది అతన్ని ద్వేషిస్తారు. కారణం అతను పులిచర్ల ఎల్లయ్య అనే వ్యక్తికొడుకు గురవయ్యను చంపేశాడు. గురవయ్యకి వనమూలికల పరిజ్ఞానం ఎంతోఉంది. సుఖవ్యాధులు, పాముకాట్లు, తేలుకాటు మొదలయినవాటికి గట్టిమందు ఇచ్చేవాడు. ఆయన జీవించివుండగా ఆ గ్రామానికి పెద్దగావుండే వాడు. అతనుమరణించాకా పచ్చగడ్డి లింగన్న గ్రామనాయకుడయ్యాడు. వివిధ గ్రూపుల నాయకులు, వీటికిందకు వచ్చే కుటుంబాలు రెండంచెలుగా విభజించడం జరిగింది.

	నాయకుని రెండవ వరుసజట్టు కుటుంబాలు	మూడవ వరుసజట్టు కుటుంబాలు	ఇతర రెండవ వరుసజట్టు	ఇతర మూడవ వరుసజట్టు
1. ఉత్తలూరి పచ్చగడ్డి లింగన్న	10	19	4	5
2. దాసరి బయ్యన్న	5	9	4	-
3. ఆర్తి దగ్గనాగుడు	7	20	4	-
4. దాసరి వెంకటేశ్వర్లు	8	16	3	5
5. దాసరి గురవయ్య	4	17	7	6
6. ఆర్తి కర్తి కొండడు	4	15	2	5
7. పులిచర్ల వీరన్న	4	9	3	2

రెండవవరుసజట్టులో ఎక్కువమంది సభ్యులు వారి నాయకులకింద ఉండగా, మూడవ వరుసజట్టు సభ్యులు ఒకటికి మించిన వర్గాలకింద ఉంటారు. మూడవవరుసజట్టులో ఎక్కువమంది దగ్గరసంబంధాలు రెండవవరుసజట్టులకు (నాయకులు వచ్చిన జట్టు మినహా) వారి సొంత నాయకులున్నారు. వీరు వయోవృద్ధులుగాని, నైపుణ్యంగలవారుగానీ కావచ్చు.

కుదుపసర్తి అనే స్థలంనుంచి తేనెతీసిన వివరం కింద వర్ణించడం జరిగింది. ఈ స్థలం యాజమాన్యం (మిరాశీ) మరెక్కడా లేని పద్ధతిలో ఉంది. దాసరి తెగ కుటుంబాలకు చెందినది ఈస్థలం. కానీ దీని స్వంతదారులు ఒక్క పెచ్చెరువు గ్రామానికి చెందినవారేకాదు, మరో రెండుగ్రామాలవారుకూడా ఉన్నారు. (తుమ్మలబయలు, పెద్దమంతనాల) ఇక్కడి తేనెలభించే స్థలాలు కనిపెట్టిన పూర్వీకులు నిజాం ప్రాంతంవారు. ప్రచారంలోవున్న కథనంప్రకారం దాసరి నారయ్య అనే వ్యక్తి నైజాంలోని అడవిలో (మహబూబ్ నగర్ జిల్లా) కొన్ని పెద్దతేనెటీగలను అనుసరిస్తూపోయి పెచ్చెరువుదగ్గర కుదుపసర్తిని కనిపెట్టినట్టు చెబుతారు. పెచ్చెరువు దగ్గరున్న దాసరివారి సహాయం కోరాడట. తరువాత అక్కడి పిల్లనిచ్చి తన కొడుక్కి వివాహం చేసేడు. ఐతే తమ ఊరినుంచి తరచు పెచ్చెరువుకి రావడం కష్టం కావడంతో నారయ్య కొడుకు తన భార్యతో పెద్దచేమ అనే ప్రాంతంలో స్థిరపడ్డాడు. ఇది అడవిలో మూలఉంది. ఏ సమాచారం, రవాణా దాదాపు అసాధ్యం. తన తండ్రికి తేనెవేటలో సహకరించిన పెచ్చెరువు వారితోమాత్రం అతను సంబంధాలు ఉంచుకున్నాడు. అతని తరువాత, వాళ్ళవాళ్ళంతా తుమ్మలబయలు, పెద్దమంతనాల్లో స్థిరపడ్డారు. పెద్దచేమ పూర్తిగా నిర్మానుష్యమైంది. రెండు

మూడుతరాలక్రితం పెద్ద చెరువువారికి, పెద్దచేమ వారికి ఘర్షణలు జరిగాయట. ప్రస్తుతం తేనెస్థలాలపై ఆధిపత్యంగలవారికి తేనెతీసిన తరువాత స్వంత దారులకి, తేనెతీయడంలో సహకరించినవారికి మధ్య ఎలా పంపకాలు జరగాలన్నది కచ్చితంగా తెలియదు. గతంలో తేనెను రెండు సమానభాగాలుచేసి ఒకభాగం స్వంత దారులకు మిగతాభాగం సహకరించిన వారికి ఇచ్చేవారు. క్రమంగా తేనెతీయడంలో సహకరించినవారు తమకు పెద్దవాటా రావాలని వత్తిడిచేయడం మొదలుపెట్టారు. స్వంత దారులకంటే సహాయపడినవారు ఎక్కువగా ఉన్నారు. ఆపైవారు ఒకే వర్గానికి చెందినవారు కావడంతో ఒత్తిడి ఏర్పడింది. నిజానికి దాసరినారయ్య తమతో ఒక అవగాహనకు వచ్చి మొత్తం వాటాలన్ని సమానంగా ఉండాలని తీర్మానించడంద్వారా తాముకూడా స్వంత దారులతో సమానమేనని, నారయ్యకి స్వంతబంధువులు లేని కారణంగా, మొత్తం పనికి తమపైనే ఆధారపడిన కారణంగా తమకి ఆధిపత్యం ఉందన్న వాదనతెచ్చారు. ఇక నారయ్య దూరప్రాంతంనుంచి ఒంటరిగా వచ్చినవాడుగనుక తేనెలో సగంవాటా ఇచ్చాడని అన్నారు. ఈ అంశంపై ఒకసమావేశం ఏర్పాటుయింది. ఆ ప్రకారం ఒక్కోసంవత్సరం ఒకోజట్టు తేనెతీసేందుకు అంగీకారానికి వచ్చారు. ఒకజట్టు ప్రధానంగా తేనెపెరలువున్నచోట తేనెతీసే సమయంలో, రెండవజట్టు దానిసమీపంలో చెట్లనుంచి తీసుకోవచ్చన్న పద్ధతి అనుసరిస్తూ వచ్చారు. ఈ నిర్ణయం తీసుకోడానికి కారణాలు...

గూడెంలో అసలయిన స్వంతదారులసంఖ్య ఎక్కువగా లేదు- అందుకే సమానంగా తేనెపంచడం సాధ్యంకాదు. ఇటీవలివరకు భూమని రెడ్డిపోతన్న స్వంతదారుల పక్షాన తేనె తీస్తూండేవాడు. కొద్ది నెలలక్రితం అతను చనిపోయాడు. అతని సోదరుడి కొడుకు భూమని పెద్దవీరుడు గతంలో పోతన్నకి సాయపడేవాడు. ఇప్పుడు తేనెతీసే పనికి ఇతన్నే పిలిపిస్తున్నారు.

కుదుపసర్రిలో గత సంవత్సరం తేనె తీసిన వివరాలు...

పాల్గొన్నవారి పేర్లు   స్వంతదార్లవైపు ఉన్నవారు

1. దాసరి చిన్న దుర్గడు   (బయ్యన్న కొడుకు)
2. దాసరి చిన్న వీరన్న
3. దాసరి నల్లయ్య
4. దాసరి పోతయ్య   (నెం.3 కొడుకు)
5. దాసరి మూగిలిడు
6. చిగుర్ల ఎర్రోడు
7. పులిచర్ల తిక్కపాలు
8. ఆర్తి తిక్క కొండోడు
9. ఆర్తి అంకన్న

సేకరించేవారివైపు ఉన్నవారు :

1. భూమని రెడ్డి పోతన్న (ప్రధాన సేకరణదారు)
2. భూమని పెద్ద వీరడు (ప్రధాన సేకరణదారు)
3. భూమని చిన్న ముసిలి
4. ధంసాని పెద్దన్న
5. కుదుముల బోడిగాడు
6. భూమని మూగన్న

ఇతర స్వంతదార్ల జట్టు చెట్లనుంచి తేనెసేకరించింది. వారివైపునుంచి ఎవరూ పాల్గొనలేదు. చాలా సంవత్సరాల క్రితమే ఇందుకు

నిర్ణయం తీసుకోవటం జరిగింది. ఇది రెండువర్గాల మధ్య విభేదాలు పోగొట్టాలని తీసుకున్న నిర్ణయం. తెచ్చుకున్న తేనెను ఐదుగురు సభ్యులు పంచుకోవడం జరిగింది. దాసరి బయన్న, తానే భూమని రెడ్డి పోతన్నను తేనెతీయమని కోరాడు.

చేపట్టిన పనులు :

1. ఆకులుగల కొమ్మలు కొట్టడం
2. ఎండుటాకులు, కొమ్మలు ఏరడం
3. పొగ బెట్టడానికి గడ్డి చుట్టలు(సిడలు) తయారు చేయడం
4. నారతీయడం
5. తాడు పేనటం
6. వెదురు బొంగులు కొట్టడం
7. పెరవుండే స్థలానికి వెదురు బొంగులు తీసుకు పోవడం
8. తేనెబుట్టను చిక్కంలాగ వెదురుబొంగులకు ఏర్పాటు చేయడం
9. నేలమీద గుంజపాతడం
10. నారతాడుని గుంజకి, వెదురుబొంగుకి కట్టడం
11. గుంజ, తాడు, వెదురు బొంగులను జాగ్రత్తగా చూడటం
12. గడికట్టలు(సిడలు), తేనెబుట్టలు, తెడ్డు మొదలయినవి అందించడం పెరలు దించడం
13. తేనె పిండటం, ఈగలను తేర్చడం
14. మైనం కరిగించడం
15. తేనె, మైనం తీసుకువెళ్లడం
16. పనిలో పాల్గొన్నవారందరికి వంటచేయడం
17. తేనెతీసేవారివెంట వుండటం

భూమని రెడ్డిపోతన్న, భూమని పెద్దవీరడు తేనెతీసే వారిలో ముఖ్యులు. కుడుముల బోడిగాడు, ధంసాని పెద్దన్న తాడుని జాగ్రత్తగా పట్టుకున్నారు. భూమని చిన్నమొసలి, భూమని మూగన్న కావలసిన సామగ్రి అందించారు. మొత్తంపనికి నాలుగురోజులు పట్టింది. మొదటి రోజంతా కులదేవత పూజ, పనికి కావలసిన సామాను సిద్ధంచేయడంలో గడిచింది. రెండవరోజు మూడవరోజు తేనెతీసారు. నాలుగవరోజు ఉదయంకూడా తేనెతీసారు. నాలుగవరోజు సాయంత్రం తేనెపిండటం, కాచటం, శుభ్రంచేసి కుండల్లో పొయ్యడం, పెరమైనం కరిగించడం పూర్తయ్యాయి. ఆ రాత్రికి అక్కడేవుండి మరుసటిరోజు ఉదయం తిరిగి పల్లెకు వచ్చారు. ఒక చెంచునుంచి తేనెపెరల స్వంతదార్లు 150 రూపాయలు అప్పు తెచ్చారు. వడ్డీ ఏమీ చెల్లించలేదు. కారణం అప్పుఇచ్చిన వ్యక్తి తనకోసం ఎప్పుడైనా తిరిగి తనకోసం అప్పు అడిగే పరిస్థితి ఉందిగనుక వడ్డీ అడగలేదు. 200 రూపాయలు పెట్టి ఒకమేకను కొన్నారు. ఈ డబ్బు అందరూ సమానంగా వేసుకున్నారు.

పేరు	రు.	వాటాలు
నల్లయ్య	40.00	1 వాటా
వీరన్న	14.00	1 వాటా
మూగివాడు	13.00	
చిన్న మూగివాడు	13.00	
చిన్న వీరడు	80.00	2 వాటాలు
బయ్యన్న	20.00	1 వాటా
తాతయ్య	20.00	

వారు 47 సేర్ల తేనెతీసారు. 7 సేర్లు పాల్గొన్నవారందరు, పెచ్చెరువు, పెద్దమంతనాల గ్రామాల్లో ఇతరులకు పంచడం జరిగింది. మిగిలినతేనె సేరు 20 రు.ల చొప్పున అమ్మగా 800రు.లు వచ్చింది. వాళ్లు ఇందులో 350రు. మినహాయించి మిగతా 450రు. పాల్గొన్న వారు, పాల్గొననివారూ పంచుకున్నారు.

భూమని రెడ్డిపోతన్న, డబ్బు ఈ కిందివిధంగా పంచాడు. మొదట తన బృందం సభ్యులకు ఎన్ని వాటాలివ్వాలో లెక్కకట్టడం జరిగింది.

పేరు	వాటాసంఖ్య	కారణాలు
1. భూమని రెడ్డి పోతన్న	2	తేనె తీసినందుకు ఒకటి, పాల్గొన్నందుకు ఒకటి
2. భూమని పెద్ద వీరడు	2	తేనె తీసినందుకు ఒకటి, పాల్గొన్నందుకు ఒకటి
3. భూమని చిన్న ముసలి	1	పాల్గొన్నందుకు
4. దామసాని పెద్దన్న	1	పాల్గొన్నందుకు
5. కుడుముల బోడిగాడు	1	పాల్గొన్నందుకు
6. భూమని మూగన్న	1	పాల్గొన్నందుకు
7. కుడుముల వెంకటన్న	1	పెద్ద మంతనాల గ్రామనాయకుడు, ఆయన సేవలకు, ఆయనపై గౌరవంకోసం ఒకవాటా, ముఖ్యంగా గ్రామ తగాదాలు తీరుస్తున్నందుకు.

మొత్తం 9 వాటాలు, 250 రు.లు 9 చేత భాగించి లెక్కవేస్తే ఒక్కొక్క వాటా 27.75రు. పైసలు అయింది. 20 పైసలు మిగలగా దానితో కర్పూరం కొని గ్రామదేవత మంతనాలమ్మకు హారతిపట్టారు. కుడుముల వెంకటన్న తనవాటా తన బృందానికి ఇచ్చి, దాన్ని కల్లుకి ఖర్చు చేయమన్నాడు. తనకి పొగాకు, తమలపాకులు, వక్క 3 రు.లు పెట్టి కొనమన్నాడు. స్వంతదార్లు 150రు. చెంచులకు బాతీతీర్చారు. మేకను కొనడానికి డబ్బు ఇచ్చినవారికి తిరిగి ఆ డబ్బు చెల్లించారు. మిగిలిన 250రు. కింది విధంగా పంచుకోవడం జరిగింది. మొదట 250రు. వాటాల సంఖ్యనుబట్టి (పాల్గొన్నవారు, పాల్గొన్నవారు) విభజించడం జరిగింది. ఒక్కొక్కరికి వచ్చే వాటాలు ఇలా ఉన్నాయి...

పేరు	వాటాలు	కారణాలు
1. దాసరి నల్లయ్య	2	తాను స్వంతదారు అయినందుకు, పనిలో పాల్గొన్నందుకు
2. డి. పోతయ్య (నెం1కొడుకు)		పాల్గొన్నందుకు - స్వంతదారు వాటా దక్కదు
3. డి. చెన్న దుర్గయ్య	2	పాల్గొన్నందుకు ఒకవాటా, ఒకటి స్వంతదారు అయిన తండ్రికి, ఆయన పాల్గొనలేకపోయినా - తండ్రికి రెండు వాటాలు. ఒకటి అతని సోదరుడు తాతయ్యకి ఇస్తాడు.
4. చెన్న వీరన్న	2	ఒకవాటా అతనికి, మరొకవాటా తన చిన్నాన్నకి. రెండు స్వంతదారువాటాలు. చిన్నవీరన్న పాల్గొన నందుకు అతనికి ఏ వాటా ఉండదు.
5. దాసరి మూగిలోడు	2	ఒకటి పాల్గొన్నందుకు, రెండు తాను స్వంత దారుడు కావడంవల్ల అతను ఒక వాటాను మూడు సమభాగాలు చేసి పాల్గొనని తన ఇద్దరు సోదరులకు ఇవ్వాలి- సరుకులు కొనేటప్పుడు వారిచ్చిన వంతు తిరిగి ఇచ్చి వేయాలి.
6. చిగుర్ల ఎర్రవాడు	1	పాల్గొన్నందుకు
7. పులిచెర్ల తిక్కపాలు	1	పాల్గొన్నందుకు

8. ఆర్తి తిక్క కొండడు	1	పాల్గొన్నందుకు
9. ఆర్తి అంకన్న	1	పాల్గొన్నందుకు
10. ఉత్తలూరి పచ్చగడ్డి లింగన్న	1	పాల్గొనకపోయినా ఊరికి నాయకుడు గనుక. తన వాటాను ఇతర స్వంతదార్లకు పంచి పెడతాడు వారు ఊళ్లో లేరుగనుక వచ్చాక పంచుతాడు.

కాబట్టి 250 రు.లు 15 వాటాలు చేయవలసి వచ్చింది. ఒక్కోవాటా 16.60రు.లు మిగిలిన ఒక్కరూపాయితో కర్పూరం కొని గ్రామదేవతకి హారతి ఇచ్చారు. ఐతే ఈ లెక్కలు కట్టడంలో అక్కడి స్వంతదారుడు దాసరిశాయన్న పాత్ర మరచిపోయారు. తేనెతీసే విషయంలో అతనే భూమనిరెడ్డి పోతన్నను పిలిచి పనికి ప్రోత్సహించాడు. అతని కొడుకు కూడా గ్రూపులో ఉన్నప్పటికీ, శాయన్న తీవ్రంగా ఆగ్రహించాడు. నిర్లక్ష్యానికి తనకొడుకును కోప్పడ్డాడు. కానీ ఉత్తలూరి పచ్చగడ్డి లింగన్న అతన్ని పక్కకి తీసుకువెళ్లి రెండుగ్లాసుల సారా తాగించి, ఒక బోయవాడు అమ్మే తినుబండారం ఏదో కొనిపెట్టాడు. దాసరి బయ్యన్నకి కూడా కోపంవచ్చింది - కారణం ఆయన్ని వాటాలు లెక్కగట్టేటప్పుడు పిలవలేదు. తేనె పంపకంలో దాసరినల్లయ్య నాయకత్వం వహించినందుకు అతనిపైకూడా ఆగ్రహించాడు. ఈసారి పొరబాటు జరగదని లింగన్న శాంతింపజేసేడు.

పరపరాగ సంపర్కానికి తేనెటీగలు అవసరం - తేనెటీగలు అంతరించిపోతున్నాయి. ...జీవవైవిధ్య సదస్సు 1999 ఈ మధ్య పాతచెట్లను నరికివేసి బదులు సిల్వర్ ఓక్ వంటి చెట్లు పెంచుతున్నారు. ఈ కొత్తచెట్లు తేనెటీగలకు పనికిరావు.

Proceedings of the Biodiversity and Livelihoods Conference

26th – 28th March 2009 Coonoor, The Nilgiris. నీలగిరిలో సదస్సు

In 1999 the Convention on Biological Diversity (CBD) identified the service provided by marginalized and wild populations of pollinators, of which bees are the most significant, to be threatened (<http://www.cbd.int/agro/pollinator.shtml>), with the increasing concern reflected by further special initiatives such as the recent International Initiative for the Conservation and Sustainable Use of Pollinators (CBD, 2008). Meanwhile, the world's beekeeping sector is in accelerating crisis, with significant declines in some honey bee populations. (p.58)

In recent years, there has been a trend towards removal of old forest trees for timber and planting quick growing species like silver oak and Erythrina, which no doubt serve as good shade trees for coffee and cardamom but are not good sources of pollen and nectar for bees. This is severely affecting the populations of honey bees and other native pollinators in the zone. (p.76)

Honey trees/Rocks- Rights and hereditary ownership

Amongst most communities in the five locations studied, there is hereditary ownership of honey trees and cliffs. Once the right is created or given by the ancestor nobody in that area will touch that honey tree or cliff.

There is a medicine (black magic) prepared with leaves and bark taken from the forest to attract honey bees to one particular tree. Once the tree is attracted by Apis dorsata bees that tree will always be under the ownership of the honey hunter who took the initiative. Normally other honey hunters respect this ownership and they never hunt from those trees. Even then there are incidents of stealing. In order to avoid this there is black magic/ medicine prepared by poojari (village priest). Once there medicines are kept thieves won't be able to approach trees or if they try very serious incidents can happen, even loss of life. (p.226)

తేనెపెరలమీద హక్కు వంశపారంపర్యంగా వస్తుంది.

తేనెతీయడం - పంపకాలు, ఉదాహరణ-1

నాగలూటిగూడెం సమతలప్రాంతంలో ఉంది. ఈశాన్యంవైపు కొండలవరసవుంది. ఇది కర్నూలుజిల్లా ఆత్మకూరు తాలూకాలో ఉంది. ఇది బైర్లాటిగూడెంనుంచి 1.1/2 కి.మీ.దూరం ఉంది. సీతమ్మసర్రి అనే స్థలంనుంచి 1980లో తేనెతీసిన వివరాలు నివేదించడం జరిగిందిక్కడ. గూడెంలో ప్రధానంగా ఉండే 'గుల్ల' కుటుంబాలు, 'జెల్లి'వారు ఈ రెండు కుటుంబాలవారు పూర్వంనుంచి రక్తసంబంధీకులుగనుక వారిమధ్య వివాహ సంబంధాలుండవు. మొత్తంగూడెంలో రెండుపెద్ద, ఒకచిన్న కుటుంబాలుంటాయి. ఈశాన్యంవైపు ఉండేవారికి తలారి నాగన్న నాయకుడు. తాతనుంచి ఇతనికి ఇంటిపేరు వచ్చింది. తలారి అన్నది రెవిన్యూ ఉద్యోగం- గ్రామానికి వర్తమానాలు, ఆదేశాలు అందజేసే సిబ్బందిని తలారి అంటారు. ఈపేరు అలా వచ్చింది. తలారినాగన్న తండ్రి తలారిగా పనిచేసేడు. నిజానికి అతనిమూలం ఉత్తలారి గ్రూపు. ఇతను మంచివక్త, మంచి శుభ్రమైన అలవాట్లు, అనర్గళంగా మాట్లాడగలడు. పొగతాగడు, సారాతాగడు, నిజాయితీగల విశ్వాసపాత్రుడు, అందరితో సత్సంబంధాలుండేవాడు. గుల్లకుటుంబం స్త్రీని చేసుకున్నాడు.

మూడుసంవత్సరాలక్రితం తేనెతీసేపని ముగిసిన తరువాత అతన్ని ఎవరో హత్య చేశారు. అతను గ్రామపెద్ద, 'పెద్దమనిషి'. తలారినాగన్న, గుల్ల పెద్దఈదిగాడి సోదరి కుమార్తెను చేసుకున్నాడు. చనిపోయిన వ్యక్తి సంతానం, బంధువర్గం ఏకగ్రీవంగా తలారి నాగన్ననే తమ కుటుంబాలనాయకునిగా ఎంచుకున్నారు. బైర్లాటినుంచి ఈ గ్రామానికి వస్తుంటే ఆ దారిని మొదట ఇతర కుటుంబాలు కనిపిస్తాయి. ఈ కుటుంబాల నాయకుడు పులిచర్ల మాలకొండయ్య. అతను గుల్లవీరమ్మని చేసుకున్నాడు. పులిచర్ల మాలకొండయ్య నాగలూటికి 15 మైళ్ల దూరంలో మర్రిపాలెం అనేచోట పుట్టాడు. ఇతను పెళ్లయ్యాక నాగలూటిలో స్థిరపడ్డాడు. అనేక కారణాలవల్ల తన సొంతప్రాంతంనుంచి తరలి రావలసి వచ్చింది. మొదట- తాను వివాహం చేసుకున్న కుటుంబంలో మగపిల్లలు లేరు. రెండు- తన స్వగ్రామంలో అనేక చీలికలవారున్నారు. ఏవర్గం ఇతనికి మద్దతు ఇవ్వలేదు. ఇతర సభ్యులనుంచి సహకారం లేదు- మరొకవర్గం ఏదీ అతన్ని తమబృందంలోకి తీసుకోలేదు. ఇక అతని పూర్వీకులు వలసవచ్చినవారుగనుక గూడెంహద్దుల్లో సంప్రదాయకంగావచ్చే వాటా ఏదీరాదు. మూడు- తాను పెళ్లిచేసుకున్న స్త్రీవల్ల కొంతభూమి, తేనెపెరలు దక్కాయి. ఆపై అతనిసోదరివరస స్త్రీ ఆ గ్రామంలో ఉంది. నాగలూటిలో అతనికి నాయకత్వంకింద మూడు నాలుగుకుటుంబాలు చేరాయి. అందులోకి పులిచర్ల మాలకొండయ్యకూడా చేరాడు. తమ భూముల్లో దుక్కిదున్నటానికి ఈ కుటుంబాలు ఇతని సహాయం తీసుకుంటున్నాయి. బయటివారితో, ప్రభుత్వ అధికారులతో మాట్లాడగల నేర్పు, వ్యవసాయం చేయగల వైపుణ్యం, సరయిన నిర్ణయాలు తీసుకోగల దక్షతగల పులిచర్ల మాలకొండయ్యను గ్రూపు నాయకునిగా ఎన్నుకొన్నారు.

మూడవగుంపు కుటుంబాలు, మొదటి రెండుగ్రూపుల మధ్య, వాటికి తూర్పువైపున వున్నాయి. మొదటిగుంపులో 21 కుటుంబాలున్నాయి. వాటికి తలారి నాగడు నాయకుడు కాగా, పులిచర్ల మాలకొండయ్య నాయకత్వాన 13 కుటుంబాలున్నాయి. మూడవగుంపులో 8 కుటుంబాలున్నాయి. సీతమ్మసర్రి నాగలూటి గూడెంనుంచి 10 కి.మీ దూరంవుంది. ఈ స్థలంలో పెద్దపెద్ద తేనెపెరలుంటాయని చెబుతారు. వీటిలోంచి కనీసం పదిదబ్బాలతేనె వస్తుందని అంటారు. నాగలూటి కొండవరుసలో ఉంటుంది. ఇది కొండఅంచునుంచి కిందకి, ఆపై కొండచీలికవంటి గుహలోకి వుంటుంది గనుక దీన్నిచేరడం కష్టసాధ్యం అంటారు. తేనె తీసేవారు కొండఅంచునుంచి కిందికిదిగి అనువైనచోట కాలునిలుపుకొని పెరలకోసం ప్రయత్నించాలి. చాలా పెరలు ఉన్నాయిగనుక తాళ్ల వరుస వేలాడదీసి ఇద్దరేసి మనుషులు ఒకేసారి పెరలనుకొట్టవలసి వస్తుంది.

గుల్లవర్గానికి చెందిన ఏడుగురికి ఈపెరలపై అధికారం ఉంది :

1. గుల్ల మూగన్న	3 వాటాలు
2. గుల్ల లింగడు	1 వాటా
3. గుల్ల నాగన్న	
4. గుల్లబంగి నాగన్న	1 వాటా
5. గుల్ల అంకన్న	1 వాటా

6. గుల్ల వీరన్న 1 వాటా

7. గుల్ల చిన్నడు 1 వాటా

ఈపెరలపై అధికారంవున్న పాతవాడు గుల్ల ఈదన్న. ఇప్పుడు అధికారం ఉన్నవారికి గతంలో అధికారం ఎవరికి ఉండేదో, అసలు స్వంతదారు ఎవరో తెలియదు. ప్రస్తుతం 26సం॥ల గుల్లమూగన్నకు 3 వాటాలున్నాయి. అతని పినతండ్రులు చనిపోగా, వారికి వారసత్వం లేకపోగా వారి రెండువాటాలు ఇతనికి సంక్రమించాయి. కానీ గుల్ల మూగన్నకు ఒకసవతి తమ్ముడు ఉన్నాడు. సేకరించిన మొత్తం తేనెను వాటాలసంఖ్యనుబట్టి సమానంగా విభజిస్తే ఒకరికిదక్కే తేనె ఒకవాటా అవుతుంది. ఇక మూగన్న తల్లి తనభర్త మరణించిన తరువాత మరొక వ్యక్తిని పెళ్లిచేసుకుంది. కాబట్టి గుల్లమూగన్న సోదరుడు గుల్లచిన్న మూగన్నకు తేనెపెరలపై అధికారంలేదు, స్వంతదారుకాలేదు. గుల్లబంగినాగన్న స్వంత దారులందరికంటే పెద్దవాడు. వంశపారంపర్యంగా వస్తున్న హక్కుదారుడు. గుల్ల లింగడు, గుల్లనాగన్న మరణించిన గుల్లలింగన్న పిల్లలుగనుక వారిద్దరికి ఒకవాటా దక్కుతుంది. విడివిడిగా కాపురాలుఉన్నా తండ్రివాటా ఇవ్వటం జరిగిందన్నమాట. అంటే తండ్రి వాటాలో వారసులు ఎందరుంటే అన్ని సమానభాగాలు ఉండాలి. ఐతే చనిపోయినహక్కు ఉంటుంది. కొన్నితరాలుగా వాటాల పంపకం చూసినకొద్దీ ఇది వాటా ఇద్దరే పంచుకోడం ఇలా తేడాలుంటాయి. ఒక్కో హక్కుదారుడికిగల వాటాలు, అతని తండ్రికిగల వాటాల సంఖ్యను బట్టి ఉంటుంది.

సీతమ్మ సర్రికి సంబంధించిన ప్రస్తుత హక్కుదార్లు మొదట తేనెపెరలను అక్కడ చూసినవ్యక్తి వారసులు. మొదటి స్వంతదారు గుల్లకాదెన్న ముగ్గురుకొడుకులు స్వంతదారులయ్యారు. మొత్తం దిగిన తేనెను మూడు సమానభాగాలు చేసుకుని పంచుకున్నారు. కొన్నిసంవత్సరాల తరువాత ఒక్కొక్కరికి పిల్లలు కలిగారు. మొదటికొడుకు అంకడికి ముగ్గురుపిల్లలు, చిన్న అంకడికి ఇద్దరుపిల్లలు, ఈదిగాడికి ముగ్గురుపిల్లలు కలిగారు. అంకడు చనిపోయేదాకా తేనె మూడుభాగాలయ్యేది. అతని మరణానంతరం అతని పిల్లలు ముగ్గురు సమానంగా మూడువాటాలు చేసుకుంటూ వచ్చారు. అంటే ఒకవాటా మూడుభాగాలు, మగతావి రెండువాటాలు. ఐతే ఈదిగాడు చనిపోయిన తరువాత చిక్కులు మొదలయ్యాయి. తేనెతీసి మూడుభాగాలుచేశాక అంకడి కొడుకులు, ఈదిగాడి (మరణించాడు) కొడుకులు తమకు సరయిన వాటాలు దక్కడంలేదని చిన్న అంకడికి పెద్దవాటా వస్తున్నదని పేచీపెట్టారు. చిన్న అంకడు విజ్ఞత ప్రదర్శించి వాటాలు ఎలా ఏర్పడ్డాయో, పారంపర్యం గురించి వివరించాడు. తన అన్నదమ్ముల వాటాలు, వారిలో చనిపోయినవారివాటా పిల్లలకు దక్కడం విశదంగా చెప్పాడు. అందరు అన్నదమ్ములు చనిపోతే అప్పుడు వారిపిల్లలకు తేనె సమానంగా అందుతుందని, ఒక సోదరుడు బతికివున్నందువల్ల అందరి వాటాలూ సమానంగా ఉండవని అన్నాడు. అతని మరణం తరువాత వారసులందరు సేకరించిన తేనెను సమానంగా పంచుకున్నారు.

ఐతే ఇందులో తండ్రులవాటా ఉన్నందువల్ల ఆ రకంగా వాటాలు పంచుకోవడం సమస్య అయింది వారికి. వాళ్ల ఉద్దేశంప్రకారం అందరూ కలిసి పనిచేయాలి, తేనెతీయడంలో వారివంతుకృషి ఉండాలి. ఎవరిపని వారు చేస్తూ ఒకరికొకరు సహకరించుకుంటూ పనిచేస్తే కఠినమైనపని సులువుగా సాధ్యమవుతుందని భావించారు. ఎవరిపనిలో లోపంవున్నా మొత్తంపని కష్టతరమవుతుందని గుర్తించినా తేనెపెరలను కొట్టి తీసేవానిపాత్ర ఊహించలేనంత ప్రమాదకరమైందని గుర్తించారు. ఇక హక్కుదార్లు 8 మంది ఉన్నారు. ఒక్కొక్కరు కొద్దిపాటి పెట్టుబడే పెట్టగలరు (పూజ, తిండి, సరుకులకు). గొల్లపోతయ్య తేనెతీసాడు. అందుకని కీలకవ్యక్తిగా అతన్ని అందరూ గౌరవిస్తారు. ఒక అదనపు వాటాతోబాటు సారాపోస్తారు. పెద్దలింగన్నకు ఇద్దరుపిల్లలు. 12 సంవత్సరాల వయసులో ఒకపిల్లవాడు చనిపోయాడు. వీరుడికి ఇద్దరుపిల్లలు. ఇద్దరూ చిన్నవయసులోనే చనిపోయారు. పోతయ్యకుకూడా ముగ్గురుపిల్లలూ చిన్నవయసులో పోయారు. ప్రస్తుతం 8 మంది, తేనె వారసత్వ క్రమంలోనే పంచుకుంటున్నారు. బంగినాగన్న వయోవృద్ధుడవటంతో తేనెతీసేపనిలో పాల్గొనడంలేదు. ఐతే జట్టులో ఉంటున్నాడు.

సీతమ్మసర్రిలో 1980లో తేనెతీసిన వివరం ఇలావుంది... మేనెలలో పూర్ణిమకు మూడురోజులముందు కార్యక్రమం మొదలయింది. దీనికి ఇరవైరోజులముందు బంగి నాగన్న తన కొడుకులందరితో తేనె తెచ్చుకొందామని చెప్పాడు. తన తమ్ముడి కొడుకుని తేనెదొరికే సర్రికివెళ్లి ఎన్ని పెరలున్నాయి, తేనెతీసే వీలుందా, లేదా అన్నది చూసిరమ్మని చెప్పాడు. కొన్నిసార్లు తేనెపెర ఏమాత్రం అందుబాటులో

లేని కొండచరియల లోతుల్లో ఉండవచ్చు. వెళ్లిచూస్తే ఎంతమంది ఈ పనికి అవసరమవుతారో తెలుస్తుంది. రాత్రి 8గం.లకి అతను, బంగినాగన్న ఇంటికి వెళ్లి, సర్రిలో దాదాపు 20 పెరలున్నాయని ఐదారుపెరలు సమీపంలో చెట్లపైన ఉన్నాయని సమాచారం చెప్పాడు. అప్పుడు బంగి నాగన్న, గుల్లఅంకన్నను వెళ్లి ఈవార్త గుల్లమూగన్న, గుల్లలింగడికి చెప్పమని కోరాడు. బంగినాగన్న స్వయంగా జి.నాగన్న, జి.వీరన్న, జి.చిన్నన్నలకు చెబుతానన్నాడు. అలాగే ఉత్తలూరి తలారినాగన్న, పులిచెర్ల మాలకొండ (గ్రామంలోని రెండువర్గాల నాయకులు). ఈలోగా పులిచర్ల మాలకొండడు వచ్చాడు. అతడికి ఈ విషయం చెప్పారు. బంగినాగన్న తేనెతెచ్చే బృందంలో ఉండమని కోరాడు. ముందుగా పూజా కార్యక్రమానికి, తిండి సరకులకు, ఒకవారం రోజులు అడవిలో మకాంగనుక ఎంతవెచ్చు అవసరం కావచ్చున్న అంశాలపై సమావేశం జరిగింది. రెండవరోజు రాత్రికి సమావేశం కొనసాగింది. పెరలసంఖ్య ఎక్కువ ఉంది గనుక ముందు ఏ ఇద్దరు పెరలు కొడతారో చర్చించారు (నిజానికి ఎన్ని పెరలున్నాయో, ఎందుకు పనిచేయాలో చెప్పడం అనుభవజ్ఞుడెవరైనా సర్రి చూడకుండానే చెప్పగలడు. అంకన్న వెళ్లడం ఆనవాయితీగా జరిగింది).

హక్కుదారుల్లో అక్కడ గుల్లఅంకన్నగ్రూపు సభ్యుల్లో పులిచెర్ల మాలకొండడు తప్ప ఎవరూలేరు. కానీ ఉత్తలూరిరాజులుగాడు తలారినాగడు తరపున బృందాన్ని కదిలించ గలడు. ఇతను తలారినాగడి అన్నగారి కుమారుడు. రాజులుగాడు జల్లగుండుగాడు అనే వ్యక్తికి బావమరిది అవుతాడు. జల్లిగుండుగాడు పాకిసర్రి పెరలకు స్వంతదారుడు, హక్కుదారుడు. గుల్లబంగి నాగన్న ఉత్తలూరి రాజులుగాడు తేనెతెచ్చేందుకు అనుమతి ఇమ్మని తలారినాగన్నను కోరాడు. అతన్ని గౌరవించి న్యాయం జరిగేలాగ, ఏదీ తక్కువ కాకుండా చూస్తామనీ చెప్పాడు. ఉత్తలూరి నాగన్న తాను జల్లగుండుతో మాట్లాడతానని, బహుశా అతన్ని తీసుకుని వస్తాననీ చెప్పాడు. ఐతే ఈసారి తానుస్వయంగా తేనెతీసే పనిలోకి రాలేనని, తన తరపున కొందరిని సాయంగా పంపగలననీ చెప్పాడు.

ఇక వాళ్లు పెట్టుబడి గురించి చర్చించారు. పెట్టుబడికూడా హక్కుదారులే పెట్టుకోవాలన్నారు. గుల్లబంగి నాగన్న ఆత్మకూరులోని కొందరి పేర్లుచెప్పి వారివద్దనుంచి వంటసరుకులు తెచ్చుకోవచ్చున్నాడు. ఆపై కోడిగాని, మేకగాని తెచ్చి అడవిలో సర్రిసమీపంలో మల్లమ్మకు బలివెయ్యాలి. స్వంతదారుల్లో ఒకడయిన గుల్లమూగన్న దగ్గర ఒకమేక ఉంది. దాన్ని అమ్మడానికి అంగీకరించాడు. దాని ఖరీదు తేనెతీసుకురావటం అయ్యాక ఇప్పిస్తానని గుల్లబంగి నాగన్న చెప్పాడు. ఐతే తేనెతీసే పనికి తేదీ నిర్ణయించలేదు. అందుకు వాతావరణ పరిస్థితులు పరిశీలించాలన్నారు. అంతటితో సమావేశం ముగిసింది. రెండురోజుల తర్వాత తన కొడుకుల్లో ఒకరిని పులిచర్ల మాలకొండడితో ఆత్మకూరు వెళ్లి సుబ్బయ్య అనే వ్యాపారిని కలిసి 50రూ.లు వెచ్చాలు తీసుకురమ్మని చెప్పాడు. పులిచర్ల మాలకొండడితో ముందే చెప్పాడు. అలాగే తేనెవచ్చిన వెంటనే వెచ్చాల డబ్బు చెల్లిస్తానని సుబ్బయ్యతో మాలకొండడు చెప్పే ఏర్పాటయింది. ఒకవేళ షావుకారే (వెచ్చాలు ఇచ్చేవాడు) మొత్తం తేనె కొంటానని అంటే తేనెఅంతా అతనికే అమ్ముతారు.

పులిచర్ల మాలకొండడు, గుల్ల బంగినాగడి కొడుకు వెళ్లి సుబ్బయ్యను సరుకుల నిమిత్తం కలిశాడు. అంతా విన్న తరువాత మొత్తం తేనెను కిలో 15 రు. చొప్పున తనకే అమ్మమన్నాడు. అసలుధర కిలో18రు. ఉంది. ఇలా ధర ఎందుకు తగ్గించాలని మాల కొండడు వాదించాడు. ఒకవేళ ఈధరకి అమ్మేస్తే తేనె అందరికీ పంచడానికి, స్వంతదార్ల వాటా ఇవ్వడానికి సాధ్యంకాదని భావించాడు. కాబట్టి మళ్ళావస్తానని సుబ్బయ్యకు చెప్పి తిరిగి గూడేనికి వచ్చారు. గుల్లబంగి నాగన్నకు, తలారినాగన్నకు సంగతి చెప్పారు. తలారినాగన్న ఆలోచించి మొదటగా సర్రిసమీపంలోని చెట్లమీద పెరలుకొట్టి ఆ తేనెను వంటసరుకులు కొనడానికి వాడితే బాగుంటుందని సూచించాడు. ఇందుకు పులిచర్ల మాలకొండడు అంగీకరించాడు. కానీ గుల్లబంగినాగన్న తన సలహాయిస్తూ హక్కుదారులు కానివారు ఎవరు చెట్లనుంచి తేనెతీసినా దానిమొత్తం సేకరించినవారికి ఇవ్వాలని అన్నాడు. అలాచేస్తే తేనెతీసేవారికి ప్రాతినిధ్యం వహించేవర్గం ప్రజలు తగ్గించేపనికి సరిపోతుంది. ఆపై పెరల స్వంతదార్లకు లాగబొక్కల్లోని పెరల్లో తేనెవాటా ఉంటుంది అని వివరించాడు. చెట్లనుంచి తీసిన తేనెతో సమానంగా లాగబొక్కల్లోంచితీసిన తేనెను ఇవ్వడంలో సమస్య ఏమీవుండదని నాగన్న అన్నాడు. ఆరాత్రి ఇద్దరు నాయకులు, ఉత్తలూరి రాజులుగాడితో కొద్దిమంది ఇతరులూ చేరారు. గుల్లబంగి నాగన్న వాళ్లందరికి తేనెతీసే సంగతి చెప్పాడు.

ఈసమావేశానికి హాజరయినవారు : జి.మూగన్న, జి.లింగడు, జి.నాగన్న, జి.బంగినాగన్న, అతని కొడుకులు ఈదన్న, నాగన్న.

స్వంతదారులు - హక్కుదారులు : జి.అంకన్న (తేనెతీయడంలో ప్రధాన వ్యక్తి), జి.వీరన్న, జి.చిన్నన్న.

నాయకులు : ఉత్తలూరి తలారినాగన్న, పులిచర్ల మాలకొండడు, ఉత్తలూరి రాజులుగాడు (తేనెతీయడంలో ప్రధానవ్యక్తి) పులిచర్లవీరన్న, జెల్లిగుండుగాడు, జెల్లి తాతయ్య, గుల్ల చిన్నమూగన్న, చిగుర్ల వెంకటిగాడు.

మొత్తం 17 మందిసభ్యులు హాజరయ్యారు. ఇందులో ఉత్తలూరి తలారినాగడు గ్రూప్‌నకు చెందినవారు ఐదుగురుండగా, మిగతావారు పులిచర్ల మాలకొండడి వర్గం. గుల్లబంగి నాగన్న ఈ తేనెవేటలో పాల్గొనడంలేదని కొందరు ఊహించారు. ఉత్తలూరి తలారి నాగడు తేనెపనిలోకి వెళ్లడానికి ఇష్టపడటం లేదు. ఇంటిదగ్గర సొంతపని ఉన్నదట. పనిలోకి వెళ్ళే వారిలో ఉత్తలూరి తలారిమూగన్న, గుల్ల కట్టెగురవడు, నిమ్మలనాగన్న, గుల్ల నడిపి నీరడు. ఉత్తలూరి తలారి నాగన్న తన స్వంత గ్రూపువాడు. గుల్ల కట్టెగురవడు పులిచర్ల మాలకొండడి వర్గంవాడు. మిగతాఇద్దరూ మూడవగ్రూపువారు.

మొదట చెట్లమీదవున్న తేనెతీయాలని అక్కడున్న వారందరికి గుల్లబంగినాగన్న చెప్పాడు. ఇందుకు గుల్లమూగన్న, గుల్లలింగడు, గుల్లమాదన్న, గుల్లఅంకన్న, ఉత్తలూరి రాజులుగాడు, జెల్లిగుండుగాడు, గుల్లకట్టెగురవడు, ఉత్తలూరి తలారిమూగన్న చెట్లదగ్గరకు వెళ్లి తేనెతీవాలని చెప్పాడు. కానీ లాగబొక్కల్లో ఉండే తేనెపెరలను తాకవద్దని చెప్పాడు. మరునాడు పైచెప్పినవారంతా వెళ్లి ఒకడబ్బా తేనె(10 కిలోలు) తీసుకువచ్చారు. దానిని జిసిసికి కిలో10 రూ.లు చొప్పున 180రు.లకు అమ్మారు. ఉత్తలూరి రాజులుగాడు, గుల్లకట్టెగురవడు తేనెతీయడంలో ప్రధానపాత్ర వహించారు. ఉదయాన్నే అందరు 5గం.ల సమయంలో బయలుదేరి పెరలుఉండే ప్రాంతాన్ని 7 గం.లకి చేరగలిగారు.

గుల్లమూగన్న, గుల్లలింగడు ఎండుటాకులు, పచ్చనాకులూ సేకరించారు.

గుల్లఅంకన్న, జెల్లిగుండుగాడు మొత్తం సామాను కట్టలు కట్టారు.

ఉత్తలూరి రాజులుగాడు గట్టి వెదురుబొంగులకోసం వెళ్లారు.

గుల్లకట్టె గురవడు

గుల్లఈడెన్న పై ఇద్దరితో వెళ్లి గొడ్డలితో రెండు పొడవాటి వెదురు బొంగులు కొట్టాడు. గుల్ల గురవడు బొంగులు లాక్కొచ్చి మూడు అంగుళాలు అంచు, కణుపులవద్ద కొమ్మలు నరికాడు. తరువాత రెండు బొంగులను గుల్ల అంకన్న తీసుకొచ్చాడు.

ఉత్తలూరి తలారిమూగన్న నిప్పుకోసం చెకుముకి రాళ్ళుకొట్టి మంటపెట్టారు. పొగ గడ్డచుట్టలు చేయడంలో గుల్లఈడెన్నకు సహకరించాడు.

మొదట చేయాల్సిన తతంగం పనులన్నీ పూర్తయ్యాక వారు రెండు గ్రూపులుగా ఏర్పడ్డారు...

ఉత్తలూరి రాజులుగాడు గుల్ల మూగన్న

ఉత్తలూరి తలారి మూగన్న గుల్ల లింగడు

గుల్ల ఈడెన్న గుల్ల కట్టెగురవడు

జెల్లి గుండుగాడు గుల్ల అంకన్న

మొదటి గ్రూప్ ఉత్తలూరి తలారినాగన్న కింద ఉంటుంది. గుల్లఈడెన్న పులిచర్ల మాలకొండయ్య వర్గానికి చెందినా, తలారి నాగడు గ్రూపులో చేరాడు- కారణం ఇక్కడ తనఅవసరం ఏర్పడింది. పైగా ముగ్గురే సభ్యులున్నారు. రెండవగ్రూపు ప్రతినిధి పులిచర్ల మాలకొండడు. గుల్లఅంకన్న తేనెతీయగలిగినా తీయలేదు. గుల్లకట్టెగురవడు తేనెతీసి తనవాటా తీసుకున్నాడు. గుట్ట కట్టెగురవడు గుల్లఅంకన్న సవతి అన్న.

ఉత్తలూరి రాజులుగాడు, గుల్ల కట్టిగురవడు, చెట్టుఎక్కి గుట్ట సమీపానికి చేరారు. గుల్ల ఈదన్ను, గుల్ల లింగడు చెట్టుమొదటి కొమ్మల పైకిచేరి పెరకొట్టేవారికి సహాయంగా నిలబడ్డారు. మిగతా నలుగురు చెట్టుకింద నేలమీద నిలబడి పొగబెట్టి గడ్డిచుట్టలు, తేనెబుట్ట, కత్తి అందించారు. అవసరమైన సూచనలు చేశారు. మొత్తంపని మూడుగంటలు పట్టింది. మొత్తం 5చెట్లనుంచి తేనెతీశారు. గుల్ల కట్టిగురవడు, 3 చెట్లనుంచి, ఉత్తలూరి రాజులుగాడు 2చెట్లనుంచి తేనెతీశారు. గుల్లమూగన్ను, జల్లిగుండుగాడు పెరలనుంచి తేనెపిండారు. తేనెలో కొంతభాగం అందరూ తిన్నారు. మూగన్న గుండుగాడు తేనెకుండను, బుట్టను మోసుకొచ్చారు. మొత్తం తేనె, మైనం పులిచెర్ల మాలకొండడి ఇంట్లోపెట్టారు. కొద్దిగా పిల్లలు, ఇతరులూవచ్చి తిన్నారు. మరునాడు మాలకొండడు, గురవడు, అంకడు తేనె కుండను తీసుకుని బైర్లాటి వెళ్ళి జిసిసికి తేనె అమ్మారు. వచ్చిన 180 రు.లతో కొన్న వస్తువులు, వివరాలు...

సరుకు	ప్రమాణం	కిలోధర	మొత్తం
బియ్యం	25 కిలోలు	2 రూ.లు	50.00
జొన్నలు	5 కిలోలు	2 రూ.లు	10.00
కారం(మిరప)	1 కిలోలు	5 రూ.లు	5.00
ఉప్పు	1 కిలోలు	2 రూ.లు	2.00
ఉల్లిపాయలు	1 కిలోలు	2 రూ.లు	2.00
కందిపప్పు	3 కిలోలు	5 రూ.లు	15.00
వేరుసెగనూనె		5 రూ.లు	5.00
బట్ట	4 మీటర్లు	5 రూ.లు	20.00
బీడిలు	1 కట్ట	10 రూ.లు	10.00
కుంకుమ			3.00
పసుపు			3.00
వక్క			2.00
తమలపాకు			2.00
కొబ్బరికాయలు	5		7.50
అగరవత్తులు	ఒకపెట్టె		2.00
కర్పూరం			
కూరలు (టమాటో, పచ్చిమిర్చి,బంగాళాదుంపలు)			5.00
మొత్తం ఖర్చు			135.00
మిగిలినది			44.50

ఈ సరుకులన్నీ మాలకొండడి ఇంట్లో ఉంచారు. తేనెతీయడానికి వెళ్లడానికి ముందురోజున తేనెపట్లుగల హక్కుదార్లు తమకుటుంబ, కులదైవం వీరమ్మను, అలాగే దుర్గను కొలిచారు. కొబ్బరికాయకొట్టి పని సఫలంకావాలని మొక్కారు. గుల్ల బంగినాగడు పూజారిగా వ్యవహరించాడు. అప్పుడు ఉత్తలూరిబయన్న దేవతకు వంటవండి నైవేద్యం పెట్టాడు. తరువాత హక్కుదార్లు, పొల్గొనేవారు, అందరూ తిన్నారు. ఆ సాయంత్రం అందరూ అడవికి మేకను, దానితోబాటు సారానూ తీసుకువెళ్లారు. మిగిలిన 44.50రు.లతో సారాకొన్నారు. వాళ్లు 65 మి.లి సారాగల 5 సీసాలు కొన్నారు. సారా అమ్మిన వ్యక్తికి 5.50 రు.పైలు చెల్లించారు. మొత్తం 20 మంది సభ్యులున్నారు.

చీకటిపడేలోగా పట్లున్న కొండస్థలానికి చేరుకున్నారు. నీటికయ్యకు 50 మీటర్ల దూరంలో మకాంవేశారు. మరునాటి ఉదయం గుల్ల బంగినాగడు మల్లమ్మకు మేకను బలిఇచ్చాడు. వండిన మాంసం, అన్నం నైవేద్యంపెట్టాడు. కొద్దిగాపచ్చిమాంసం నాలుగుదిక్కులా చిన్నముక్కలు విసిరేశాడు. అందరూ భోజనాలుచేసి కొంచెంసేపు విశ్రాంతి తీసుకుని, అందరూ పనికిదిగారు పని వివరాలు....

గుల్లమూగన్న	}	ఎండుటాకులు, కొమ్మలు ఏరుకొచ్చారు
గుల్లలింగన్న		
గుల్లనాగన్న		
గుల్లమాదన్న		

గుల్ల వీరన్న	}	నార తీసే పనిలోకి దిగాడు
గుల్లచిన్నన్న		
పులిచర్ల వెంకటిగాడు		

గుల్లకట్ట గురవడు	}	నారను మకాంపెట్టిన చోటుకి తీసుకరావడం
నిమ్మల నాగన్న		
గుల్ల నడిపి వీరన్న		

గుల్ల బంగి నాగన్న	}	నారను తాళ్లుగా పేనారు
గుల్ల అంకన్న		
ఉత్తలూరి రాజులుగాడు		
ఉత్తలూరి తలారిమూగన్న		

పులిచర్ల మాలకొండడు పొడవాటి కట్టెకు తేనెబుట్టకట్టడం, కట్టెను ఒకవైపు పదునుగా కత్తిలా చేయడం, అవసరమైన సామగ్రి పైకి అందించడం, తాడు పేనడం.

ముందుగా చేయాల్సిన పనులన్నీ చేశాక, గుల్ల అంకన్న తాడుకి కట్టిన వెదురుబొంగు పట్టుకుని తేనెపెరను చేరేడు. రాజులుగాడుకూడా దిగాడు. కొండశిఖరంమీద అంచున మాలకొండడు, నాగడు, తలారిమూగన్న, వెంకటిగాడు కావలసిన సామగ్రి తాడుసాయంతో అందిస్తున్నారు. వాళ్లదగ్గరవున్న పొగదివిటీలతో వాళ్లుకూడా ఈగలను రానీయకుండా చూస్తున్నారు. మిగతావారంతా తేనెపట్ల స్థలానికి దూరంగా నిలబడ్డారు. మొత్తంపని గంటసేపు పట్టింది. ఆరు తేనెపెరలు తీశారు. మళ్లీ సాయంత్రం 5.30 గం.లకు మొదలు పెట్టారు. ఈ విధంగా నాలుగురోజుల్లో మొత్తం తేనెపెరలను తీశారు. ఈ పెరలను కేవలం ఉదయం, సాయంత్రం మాత్రమే తీశారు.

గుల్ల మూగన్న	}	తేనెపెరలను పిండి తేనెతీసి డబ్బాల్లో కుండల్లో నింపి మోసుకొచ్చారు
గుల్ల లింగడు		
గుల్ల నాగన్న		
గుల్ల మాదన్న		
గుల్ల వీరన్న		

గుల్ల చిన్నన్న	}	తేనె నిలువ ఉండేందుకు మంటపెట్టి తేనెను కాచారు
జెల్లి గుండుగాడు		
జెల్లి పోతయ్య		
గుల్ల చిన్న మూగన్న		

గుల్లచిన్నన్న, గుల్లచిన్న మూగన్న మైనం కరిగించారు. జల్లిగుండుగాడు, జల్లిపోతయ్య కొండలోయల్లోకి వెళ్లి తేనెపెరలు కోస్తుండగా పదిపోయినవాటిని వెదికితెచ్చారు. తరువాత చిగుర్ల వెంకటిగాడు, పులిచర్ల వీరన్న వంటలుచేశారు. మొత్తంమీద 5 డబ్బాలు- అంటే 55 సేర్ల తేనెతీశారు. 5 సేర్లు బృందంమొత్తం సభ్యులు తిన్నారు. మొదట తేనెస్వంతదార్లు, హక్కుదార్లు పదికిలోల తేనెను ఉత్తలూరి రాజులుగాడికి ఇచ్చారు. ఈ 10 కిలోలు ఈ ఐదుగురు పంచుకున్నారు... ఉత్తలూరి రాజులుగాడు, ఉత్తలూరి తలారిమూగన్న, గుల్లఈదెన్న, జల్లిగుండుగాడు, ఉత్తలూరి తలారిగాన్న.

మొదట ఉత్తలూరిమూగన్న కొంతతేనెను పెద్దలకి, పిల్లలకి పంచిపెట్టాడు. వీరంతా తమవర్గంలోని కుటుంబాలు. ఆ తరువాత 8 కిలోలు ఆత్మకూరులో అమ్మారు. వారికి 144రు.లు వచ్చాయి. డబ్బును ఐదుగురు సమానంగా పంచుకున్నారు. ఉత్తలూరి రాజులుగాడికి రెండువాటాలురాగా, మిగతావారికి ఒక్కోవాటా వచ్చింది. కాబట్టి వాళ్లు మొత్తంవాటాల సంఖ్యతో భాగించారు. వాటాలు ఆరు. ఆ ప్రకారం ఉత్తలూరి రాజులుగాడికి 48 రు.లు (తేనెజట్టులో పాల్గొన్నందుకు, తేనెపెర తెచ్చినందుకు) మిగతావారికి ఒక్కొక్కరికి 24 రు.లు చొప్పున వచ్చాయి. మళ్లీ ఉత్తలూరి రాజులుగాడు రెండుగ్లాసుల సారా తెచ్చి తలారిమూగన్నకిచ్చాడు- కారణం తేనెపనిమొత్తం పర్యవేక్షించాడుగనుక. తలారిగాన్న పనిలో పాల్గొనకపోయినా గ్రూపు నాయకుడిగా ఒకవాటా పొందాడు అంతేకాదు, ఉత్తలూరి రాజులుగాడిని తేనెబృందంలో చేర్పించింది నాగన్న. తేనె విషయంలో అతని పరోక్ష సహకారాన్ని అందరూ మెచ్చుకుంటారు.

పెరల హక్కుదార్లు 40సేర్లు తేనె, కొన్నిముక్కలు తీసుకున్నారు. ఈ పెరలను స్నేహితులకు, బంధువులకూ పంచారు. 40కిలోల మైనాన్ని ఆత్మకూరులో ఒక కాంట్రాక్టర్‌కు కిలో 15రు.లు చొప్పున అమ్మి 600 రు.లు సంపాదించారు. ఆ మొత్తాన్ని ఇలా పంచుకున్నారు. డబ్బు పంచుకోదానికిముందు మూగన్న అమ్మిన మేకఖరీదు 150రు.లు విడిగా ఉంచారు. మొత్తం ఏడుగురు హక్కుదార్లు ఈ ఖరీదు భరించాలి. ఒక్కొక్కరికి 21.40రు.లు అయింది. ఈ మొత్తాన్ని మినహాయించి 128.60రు.లు గుల్ల మూగన్నకి ఇచ్చారు. తేనె పనిలో పాల్గొన్నవారందరూ గుల్ల బంగినాగన్న ఇంటిముందు సమావేశమయ్యారు. మొత్తం తేనె 20 సమానభాగాలు చేశారు.

ఏడుగురు హక్కుదార్లకి తొమ్మిదివాటాలు చేశారు. వారిలో ఒకరికి 3 వాటాలు వచ్చాయి. గ్రూపు నాయకునికి ఒక వాటా, గ్రామదేవతకి పూజతంతంగంచేసి, వంటచేసిన వ్యక్తికి ఒకవాటా ఇచ్చారు. రెండు అదనపు సమానవాటాలు తేనెతీయడంలో ప్రధానపాత్ర వహించిన వారికి ఇచ్చారు. చెట్లనుంచి తేనెతీసినందుకు గుల్ల కట్టగురవనికి అదనంగా ఒకభాగం ఇచ్చారు. కాబట్టి మొత్తం 35 సమాన భాగాలు 472 రు.లలో విభజిస్తే ఒక్కో వాటాకి 13.48 రు.పైసలు వచ్చాయి. ప్రధానంగా పెద్దవాటా దక్కిన మూగన్న మరోఇద్దరిని ఆహ్వానించి ఒక్కొక్కరికి రెండుగ్లాసుల సారా పోయించాడు. తరువాత మరో రెండుగ్లాసుల సారా జి. నాగన్నకు ఇచ్చారు. మొత్తం సారాకు 12 రు.లు ఖర్చయింది.

పాల్గొన్నవారందరికి పని జరిగినన్నిరోజులు భోజనాలు ఏర్పాటయ్యాయి. ఆపై డబ్బు కూడా వచ్చింది. తేనెతీయడం కార్యక్రమం హక్కుదార్లు, తదితర ప్రజలందరి సహకారంతో జరుగుతుందిగనుక ఎటువంటి అవకతవకలకు తావు ఉండదు. తేనెపనిలో అసలు పాల్గొనని వారికి సైతం వాటా ఉంటుంది. పెరల స్వంతదార్లు తేనెతీసేజట్టుకు పెట్టుబడి పెట్టడం జరుగుతుంటుంది. మొత్తంమీద గ్రామంలో అందరి సహకారం, మద్దతు, ఐక్యత కొనసాగుతుంది.

విశేష అనుభవంవున్న వయోవృద్ధులను మొత్తం కార్యక్రమానికి పర్యవేక్షకులుగా గౌరవించి వారిసలహాసూచనలు తీసుకుంటారు. అటువంటి వృద్ధులలేకపోతే, ఉన్నవారిలో మంచి అనుభవంవున్న గ్రామ నాయకుని సహకారం తీసుకుంటారు. హక్కుదారులు. ఆ నాయకుడే పైవిషయాల్లో మొత్తం బాధ్యత తీసుకుంటాడు. విభేదాలను పరిష్కరించడం ప్రత్యామ్నాయ మార్గాలనుసూచించి సమస్యల్ని పరిష్కరించడం మొదలైనవి అతనే నిర్వహిస్తాడు. కొన్ని పరిస్థితుల్లో అవసరమైతే స్వప్రయోజనం, లాభం వదులుకున్నా ఇతరులకు వాటాల్లో జరిగేసప్తాన్ని పూడుస్తాడు. గూడెంలో అందరూ సంతృప్తి చెందేందుకు ప్రత్యేక శ్రద్ధ తీసుకోవాల్సి వస్తుంది.

ఉత్తలూరి రాజులుగాడు చెట్లనుంచి తేనెఅంతా తీశాడు. ఐతే మొత్తం తేనెతీసే బృందంలోపాల్గొన్నందుకు ఒకవాటా, తేనెతీయడంలో ప్రధానపాత్ర వహించినందుకు మరొకవాటా వచ్చింది. నిజానికి ప్రధానమైన తేనెపెరలున్న సరుసమీపంలో చెట్లమీది పెరలుకొట్టి తీసినందుకు, ఆ పనిలో ప్రధానపాత్ర పోషించిన వ్యక్తి హక్కుదార్ల గ్రూపులో సభ్యుడు కానప్పుడు సంప్రదాయంప్రకారం రెండు అదనపువాటాలిస్తుంటారు. ఇక్కడ రాజులుగాడికి రెండు అదనపు వాటాలివ్వడానికి కారణం ఇతని అవసరం తరువాత ఎప్పుడైనా కలగవచ్చునని, ఆపై అతని స్వంతవర్గానికి అతను తనవాటాలో పంచవలసి ఉంటుందిగనుకనూ ఇచ్చారు. ఇక పెరల హక్కుదార్లు ప్రధాన సేకరణదారుడికి ఇచ్చే అదనపువాటా అతనివర్గంలో ఇతర సభ్యులకి వచ్చే వాటాకంటే కొంచెం అధికంగా ఉంటుంది. పెద్దతేడా ఉండదు. కానీ అదనపు వాటాఅనేది ప్రధాన సేకరణ దారుడి ప్రత్యేక నైపుణ్యం, పని చక్కగా నిర్వహించగల సామర్థ్యానికి ఇవ్వవలసి ఉంటుంది. మొత్తంమీద తేనెతీయడం ఆయా గ్రామాల సమైక్యత, సహకారశీలాన్ని వ్యక్తంచేస్తుంది. కానీ ఒక్కొక్కసారి తీవ్రవిభేదాలకు, హత్యలకు ఇదే దారితీస్తుంది.

మనం ముందువివరించిన ప్రకారం చెంచుల జట్టునిర్మాణం అంతరవలయాల్లా ఉంటాయి. ఒక వలయంగా ఏర్పడ్డ సభ్యులు దానికే పరిమితంకాకుండా పక్కనున్న వలయంతో ప్రమేయం కలిగిఉంటారు. ప్రత్యేకమైన సహాయసహకారాలు కోరిన మీదట అందిస్తారు. అంటే ప్రతి చిన్నజట్టునుంచి తేనెతీయడంలో పాల్గొని పనిచేస్తారు. కానీ సాధారణంగా హక్కుదారులు వీలయినంత ఎక్కువమందిని పంపుతారు. కేవలం ఆరుగురు మాత్రమే ప్రధానసేకరణవర్గానికి ప్రాతినిధ్యం వహించినవారు పాల్గొన్నారు. కానీ హక్కుదార్ల తరపున పాల్గొన్నవారంతా హక్కుదార్లతో సన్నిహితంగా కలిసివుంటారనడానికి లేదు. నిజానికి స్వంతదార్లు తమలోతామే రెండు చిన్నజట్లుగా ఏర్పడ్డారు.

మొదటజట్టులో :

1. గుల్ల మూగన్న, 2. గుల్ల లింగడు, 3. గుల్ల నాగన్న, 4. గుల్ల చిన్నన్న, 5. గుల్ల చిన్నమూగన్న (వీరంతా హక్కుదార్లు).

రెండోజట్టులో :

1. గుల్లబంగి నాగన్న, అతని ఇద్దరు కొడుకులు, 2. గుల్ల లింగన్న, 3. గుల్ల వీరన్న, 4. పులిచర్ల వీరన్న.

పులిచర్ల మాలకొండడు, గుల్ల కట్టగురవడు - వీరిద్దరు మరో జట్టువారు - ఈ జట్టులో ఐదు కుటుంబాలున్నాయి. తేనెతీయడంలో వీరెవరూ పాల్గొనలేదు. అలాగే ఉత్తలూరి రాజులు(ప్రధాన సేకరణదారుడు) రెండుజట్టులో వుంటాడు. మొదటిగ్రూపునకు ప్రాతినిధ్యం వహిస్తున్నది... ఉత్తలూరి రాజులుగాడు, ఉత్తలూరి తలారి మూగన్న, ఉత్తలూరి తలారి నాగన్న. కానీ వీరికి మరో 7 కుటుంబాలున్నాయి. అవేవీ పాల్గొనలేదు. రెండవజట్టులో జెల్లి గుండుగాడు, జల్లి పోతయ్య వుండగా ఇందులో మరో ఐదుకుటుంబాలు పాల్గొనలేదు. చిగుర్ల వెంకటిగాడు మరోజట్టు కుటుంబాలకు చెందినవాడు. ఇంకో జట్టులో ఐదు కుటుంబాలున్నాయి. ఈ జట్టులో ఎవరూ తేనెతీయడంలో పాల్గొనలేదు. వాళ్లు కర్నూలు పేపరుమిల్లుకు వెదురు కొట్టేందుకు వేరేచోట పనికివెళ్లారు. గుల్లనడిపివీరడు, నిమ్మలనాగన్న గ్రామంలో మూడవజట్టుకు చెందినవాడు. ఇందులో 8 కుటుంబాలున్నాయి.

పైజట్లన్నీ తాత్కాలికమైనవే. ఆయా పనుల అవసరాన్నిబట్టి సభ్యత్వం మారిపో తుంటుంది. ఈ జట్లకు పేర్లు ఏమీఉండవు. గ్రామంలో ఒక చిన్నకుటుంబం, అంటే, అందులో భార్య భర్త, ఇద్దరు లేక ముగ్గురు పెళ్ళికానిపిల్లలు ఉంటారు. ఉమ్మడి కుటుంబాలు ఎక్కువగా ఉండవు. ఒక్కోసారి ఒకగుడిసెలో ఇద్దరు దంపతులు, లేక ఒక జంట, ఆపై ఒకబంధువు ఉంటారు. ఇది తాత్కాలిక ఏర్పాటుగా ఉంటుంది. తరువాత తీరిగ్గా వేరేగుడిసె వేసుకుంటారు. తేనెపట్ల స్వంతదార్లు సరిగా వాటాలు పంచకపోయినా, ఎక్కువతేనె తమవద్దే ఉంచుకున్నా, ఎక్కువ వాటాలకోసం వారిమధ్య అప్పుడప్పుడు తగవులు పడుతుంటారు.

తేనెసేకరణ - ఉదాహరణ: 4, కేసు-4

మన్ననూరులో అన్ని కులాలవారున్నారు. పై తరగతి కులాలు ఇతర ప్రాంతాలనుంచి వచ్చి చేరారు. ఈ ఊరు శ్రీశైలం- హైదరాబాద్ మధ్యలో ఉంది. గ్రామ జనాభా దాదాపు 350మంది. ఇందులో పదిశాతం చెంచులు ఉంటారు. ఇది అచ్చంపేటనుంచి 18 కి.మీ దూరంలో ఉంటుంది అక్కడినుంచి బస్సుసౌకర్యం ఉంటుంది. ఎక్కువభాగం చెంచులు వ్యవసాయ పనులు చేసుకుంటున్నారు.

సందర్భకులకు, అధికారులకు, రాజకీయవర్గాలకు మన్ననూరు ఒక చిన్నకూడలి వంటిది. గ్రామంలోని కలప వ్యాపారులకు, చిన్న కాంట్రాక్టర్లకు అదవి సమీపంగా ఉంది. పైవర్గాల ప్రజలనుంచి దూరంగా చెంచులు గుడిసెలు వేసుకున్నారు. ఇతర ప్రాంతాల్లోవలెగాక ఇక్కడ చెంచులు తమఇళ్లను ఒకవరుసన కట్టుకున్నారు. పరిసరాల్లో 8 తేనెపెరలు లభించే ప్రాంతాలున్నాయి.

స్థలంపేరు	స్వంతదార్ల గ్రూప్	హక్కుదార్ల సంఖ్య
1. మహేశ్వరం సరి	మరిపల్లి	3
2. ఎర్ర సరి	కనెమోని	4
3. మల్లయ సరి	దాసరి	5
4. మోర్లలై సరి	కనెమోని	4
5. మంగడోన సరి	మరిపల్లి	6
6. గుడేశ్వరమ్ సరి	కనెమోని	6
7. బోనాల లొడ్డి	కనెమోని	4

పై తేనెపెరలనుంచి తేనెతీసే అధికారం పైన చెప్పినకుటుంబాలదే. వారు స్వంతదార్లు, హక్కుదార్లు. మరో 12 గ్రూపులు ఉన్నప్పటికీ ఎవరికీ ఉమ్మడి వాటాగాని, పై స్థలాలపై హక్కుగాని లేదు. పైన పేర్కొన్న ఇంటిపేరుగల ఇతర కుటుంబాలకూ హక్కుఉండదు.

నాగలూటి, పెచ్చెరువు, ఫరహాబాద్ ప్రాంతాల్లాగా మన్ననూర్ ప్రాంతంలోని తేనెపల్ల హక్కుదార్లు తమ సభ్యులందరికీ సమాన వాటాలు ఇవ్వరు. తేనెతీసే బృందాన్ని రోజుకూలీకి నియమించుకుంటారు. ప్రధాన సేకరణదారుకి 20రు.లు అదనంగా ఇస్తారు. అతను హక్కుదార్లలో ఒకడయినా సరే. ఐతే తేనెతీసేందుకు సాధారణంగా మాసారం, వెంకటేశ్వర్లభావి ఊళ్లనుంచి మనుషుల్ని రప్పిస్తారు. నిజానికి మన్ననూరు వాళ్లకి తేనెతీసే పనిలో సామర్థ్యం, నైపుణ్యం, కళలేదు. మన్ననూరి ప్రజలు ఎక్కువగా వ్యవసాయకూలీ పనులకు పోతారు. తేనెతీసే సాహసం, ప్రమాదంకన్నా వ్యవసాయంపని సులువని భావిస్తారు.

ఈ గ్రామంలోని జట్లకు సంబంధించిన ఇతరప్రాంతాలు: తాళ్లచెలక రేగడి: కనెమోని, గుండ్ల కాడికిదరువు, విసుక దేగు: మరిపాలెం. వీటిని హక్కుదార్లుతప్ప ఎవరూ సమీపించరు. ఆ పరిసరాల్లో అటవీఫలసాయం సేకరించుకోవాలంటే హక్కుదార్ల అనుమతి తీసుకుని వెళ్లాల్సి.

గడేశ్వరం సరిపై కనెమోనికి చెందిన ఆరుమందికి హక్కులున్నాయి.

పేరు	వయసు	సామాజిక హోదా
1. కనెమోని లింగయ్య	60	గిరిజన సంచాయతి సభ్యుడు
2. కనెమోని ముత్యాలు	33	--
3. కనెమోని మెస్సయ్య	34	కులరాజు
4. కనెమోని చిన్న శాంతయ్య	25	పంచాయతి ప్రెసిడెంటు

5. కె. చిన్న లింగయ్య	25	--
6. కె. మెస్సయ్య	30	--

ఈ హక్కుదార్లలో కనెమారిలింగయ్య(నెం. 1), కనెమోనిచిన్నలింగయ్య (నెం. 5) ప్రధాన సేకరణదారులు. వీరు పైప్రాంతంలో 1981 మే నెలలో తేనేసేకరించారు. మాసారం అనే చెంచుగ్రామంనుంచి ఆరుమందిని కూలిపై పిలిపించారు.

కనెమోనిలింగయ్య(నెం. 1) కనెమోనిముత్యాలు(నెం. 2), కె.చిన్నలింగయ్య ఆరుగురు పనివారిలో మిగతా హక్కుదార్లు ఎవరు పనిలోకి దిగలేదు. హక్కుదార్లందరూ కలిసి పెట్టుబడిపెట్టారు. ప్రతిహక్కుదారునికి రెండుసేర్ల బియ్యం(3కిలోలు) ఒకసేరు జొన్నలు (1.5కిలోలు), ఒక రు.5 రొక్కంఇచ్చారు. ఈ డబ్బుతో 3సేర్ల కందిపప్పు, కారం, ఉప్పు. నూనె రు.15 మిగతా డబ్బుతో అగరొత్తులు, కొబ్బరికాయ, పసుపు, కుంకుమలు కొన్నారు. రు.75 పెట్టి ఒకమేకను కొన్నారు. ఐతే ఈడబ్బు తేనేతీసిన తరువాత ఇచ్చేందుకు అంగీకారానికి వచ్చారు.

తేనేతీసేందుకు ఒక్కొక్కరికి రు.3 కూలి ఇచ్చారు. మొత్తం 5 రోజుల పని 6 1/2 డబ్బాల తేనేవచ్చింది. సభ్యులు అరడబ్బా తిన్నారు. డబ్బా రు.120 చొప్పున అమ్మగా మొత్తం రు.600 వచ్చాయి. రు.75 కూలికి ఇచ్చారు. కె.చిన్నలింగయ్య హక్కుదార్లవైపు నుంచి, కాట్రాజుపోతరాజు బయటినుంచి ప్రధానసేకరణదార్ల పాత్ర వహించారు. వీరిద్దరికి రు.10 అదనంగా లభించింది. హక్కుదార్లవైపునుంచి పొల్గొన్నముగ్గురికి రోజుకి రు.3 విడిగా ఇచ్చారు. మొత్తం రు.45 అయింది. మేకను కొన్నందుకు 75రు. ఇవ్వడం జరిగింది. ఇక మిగిలిన రు.385 6 సభ్యులు పంచుకోగా ఒక్కొక్కరికి రు.54.15 పై.లు వచ్చింది.

...Social-Ecology of a Tribe: The Chenchu, 1982

తేనె తీయడంలో చెంచులకు బోయలకు తేడా

"The following extract from the Cuddapah Manual describes the mode by which honey is collected from precipitous rocks:

The Yanadies or Chenchus alone are able to climb miraculously into difficult and apparently inaccessible places and over perpendicular cliffs in some places from 100 to 200 feet high. This they do by means of a plaited rope made of young bamboos tied together. Accidents sometimes happen by the rope giving way. It is a nervous sight to watch them climbing up and down this frail support. From below the men look like little babies hanging midway; the rope being fastened on the top of the cliff, 100 or 200 feet above, by means of a peg driven into the ground, or by a tree, the man swings suspended in the air with 100 feet above and below him, armed with a basket and stick. The Chenchu first burns some brushwood or grass under the hive, which is then relinquished by the majority of the bees. This accomplished, the Chenchu swings the rope until it brings him close to the hive, which he pokes with his stick, at the same time holding out his basket to catch the pieces broken off from the hive. When the basket is full the Chenchu shakes the rope, and is drawn up by his comrades (generally his wife's brother). The bamboo ropes are never taken away, nor are they used a second time, a fresh one being made on each occasion and at each place. They are to be seen hanging for years until they decay and fall down of themselves. చెంచులు సల్లెం చెక్కతో తేనెపట్టును కోస్తారు. మిగిలినవారు కత్తితో నరుకుతారు. చెంచులు కొండపైనుండి పెరలోకి దిగుతారు. బోయలు కిందినుంచి పైకి ఎక్కుతారు.

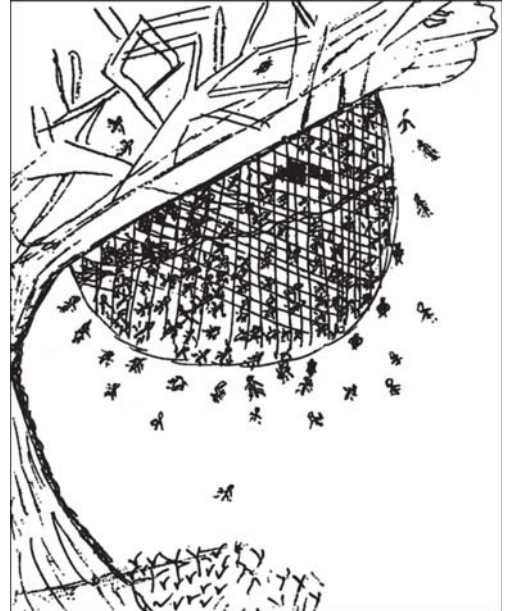
On the Erramalas the Boyas collect honey by ascending the hills from below." (p165)

...A Manual of the Kurnool District, 1886

Chenchus recognise five varieties of honey found in the Nallamala forest. They are:

1. **Pedda para:** According to them this is found on tree tops with very big bees.
2. **Thodidi:** This is found in the big holes of tree trunks and the bees will be red in colour.
3. **Juntithene:** It is also found on tree tops and the bees of this hive are with white stripes. The honey collected from this is supposed to be the best of all the varieties found in this forest.
4. **Musaru:** Found on tree tops, gorges and ravines with small and round bees.
5. **Kannegulla:** Found on tree tops and bushes with very small bees. The honey collected from this is used in preparing medicines.

...Census of India 1961, Monograph Series,
Part V-B(IV), The Chenchus

నీలగిరి అడవులలో తెగలు చెంచులవలెనే తేనె తీస్తారు.

ఈ క్రింది శీర్షికగల పుస్తకంనుండి వారి పద్ధతులు.

"Honey Trails in the Blue Mountains"

The beauty of Adivasi existence lies in the fact that he is not bound by any compulsion to follow dictums. An adivasi may be working in the forest one day, be an agriculturist the other, may undertake wage labor sometime, may spend one afternoon by hunting small game, and surprise visitors by not carrying on any visible form of employment for months and yet would know how to arrange his next meal for, when prodded, he reluctantly mentions that he is just practicing an ancient art form of his tribe which he might barter the following month with his relatives in Attapadi. (p.78)

On analysis of the problems related to NTFPs in all third world countries, due to which their value has not been recognized, the following reasons emerge:

Tropical forest management system is historically timber based.

NTFPs are seasonal

The raw materials for NTFPs are often gathered from government owned/ common lands (as opposed to private).

Producers are frequently rural people and often poor or landless; production is at a small scale.

Percentage of final sale price for NTFPs received by the local level collector is extremely small.

Most NTFPs are marketed through unofficial, informal channels (p.81)

If there are only one or two colonies on a high cliff, those colonies are left unharvested. It is difficult for the group to invest more time to make the rope ladder for the few colonies (p.83).

This knowledge is the result of modern scientific research though the adivasis themselves were invariably aware of diverse benefits that could be extracted from the golden liquid. They have used honey as food and medicines since ages. Honey is used as a medicine & traditionally eaten with Keerai podi (Amaranthus powder) or maid roti (wheat flour bread/pancakes). The brood is eaten along with honey for curing chest pain and colds. Honey is applied on burns amongst Kurumbas. The larvae are eaten, they are cooked like putta and puma or the young brood is eaten along with honey. The Kattunaickens eat the young bees too. For medicinal purposes, kolan jenu – Apis florae is preferred to any other honey. This is because of the small size of Apis florae and its foraging pattern, allowing it to take nectar from small plants and herbs. The same is true for honey from the Melipona Spp. (Dammer bee) which is rare as it is available in small quantities. Dammer honey is given to new born children and pregnant women as a source of nutrition. The Irulas use honey as a medicine along with the ash of burnt peacock feathers. For stomachache and tiredness the root of bamboo is powdered and eaten with honey (p.98)

The Giant Rock Bee (Apis dorsata)

Thousands of bees cling to the hive, containing upto 20kgs of honey, in some cases. Build their combs in the same spot, year after year. Efforts to domesticate the bee have been tried, but have not been very successful. The economic importance of the bee in India is very high as it contributes almost two-third of the total production of honey (p.100 and 101)

The Asian Honey (Cerana Fabricius)

Bee keeping with Apis Cerana in simple hive has been practiced in India for at least 2000 years. It is a valuable Pollinator with a foraging range of 800 meters. (p.102)

Little Honey Bee (Apis Fabricius)

Honey usually sells at better prices than honey from Apis Cerana and Apis dorsata, due to reputed medicinal properties. Unfortunately, honey hunters often collect the whole comb. They are often called stingless bees because they do not sting but bite. There is a tradition of keeping Dammer bees in bamboo hives. The dark and better honey is valued for its medicinal properties. Normally the major honey flow is for a couple of months, depending on the area, from anywhere between March to July. Right time for harvesting is at the stage when the cells are capped and moisture is at a certain level signifying maturity of the honey.

He only harvests those combs that have less brood and more honey signifying that the comb has matured fully. He differs from others for he does not fire combs and instead just smokes the bees out. Some indigenous and mainstream communities do the opposite for they fire the combs that lead to the death of a large number of bees. He is involved in lifelong monitoring of cliffs for signs of changes in bee ecology that could affect his livelihood as well as that of the future generations.

To counteract the loss of the brood in the harvested comb, he always leaves some colonies intact on each cliff that he harvests (p.144 and 155)

Malaidevam (a major god of the honey hunters). Not to harvest during moonlight, a time they consider inauspicious. The major seasons of honey collection are after the mungar (summer) showers in May-June and the second season commences during the flowering of yella (sesame) October to November. Jenu Kurumbas of this region go to the forest for honey and stay for up to 20 days. They use an ordinary coir rope from the market as traditional vines are difficult to work with. "The honey hunting activity requires a lot of concentration. The vine on which I hang is like my mother/lord. As we climb down we sing praises of the vine and remember god constantly. Only those combs are harvested which have less brood. The young brood which we collect is mixed with honey as paste and eaten later. We also collect bees wax and use it for making candles for the village and for lighting the torches while returning from honey hunting." The wife or any other woman should not be seen while going for honey hunting. They cut the brood part first and it falls off; only the brood with the young comb is eaten. The rest of the comb is collected in tins and squeezed out by hand in the village. It is sometimes filtered through cloth. Smoker is mainly the protective gear used; some adivasis apply honey or plant extract suti kodi to treat stings from Apis dorsata. The rope ladder (mal) is made with green fibers and is used as long as it is flexible and does not dry. This ladder is used as it is strong, does not get cut while being rubbed on sharp rocks and does not catch fire. It is the lifeline for the honey hunter. They also pray at the graves of their ancestors prior to hunting. The Irulas mark colonies with tobacco to prevent other people from harvesting. Pieces from the first harvested comb are offered in three directions. Badaga lexical evidences suggest that they had known at least half-a-dozen kinds of bees and honey. "Honey cutters" in contrast to Badagas and Todas known as "honey drawers". The tricks even to re-nest the hives (especially so during the Strobilanthes seasons) at their whims and fancies! The Maari shrine at Sokkanalli in the Sigur plateau (one of the seven in the Moyar valley) is said to be an erstwhile sacred abode of the "honey-goddess".

The rope used to make the ladder (maal) is made from the Savathi tree bark and they sit and swing towards the combs. Making the rope ladder is a long and cumbersome process. In one hand they have the bamboo basket and in the other, a bamboo spear. There are four types of honey collected by the adivasis – malai tenu (Apis dorsata), thodathi (Apis Cerana), kal thenu (Apis florea), cheru tene (Trigona spp.). Iron is not

used as they believe that bees will not return the next time. All ropes strings and baskets are made of cane. It is customary to go with the brother-in-law. They go above the branch where the comb is and then cut the comb into the basket, with the help of a bamboo spear. A smoker is used. Trees belong to the person who clears the base of undergrowth and keeps it ready for the bees. These is usually the same tree for a person over the years.

Molapthenu – when the adult bees rest with a small bit of honey comb. There is usually 1-2 liters of honey present. Most people hesitate to harvest these combs and do it only in extreme conditions of need.

Thattuthenu – New, the larvae is formed (brood rearing is taking place). If they harvest in this stage, then most of the brood is eaten.

Gherapachadathenu – brood is at a puppal stage. They blow their sweat to make bees familiar to the smell.

They carry a cigar made of herbs and rolled with tobacco, which they smoke below the nest. The smoke stuns the bees who then scatter. The dammer honey earns higher returns from the society at Rs. 120-130 per kg. Although the twelve year flowering cycle is well known, science is yet to relate each of the different species of the different species of this family with their cycles of flowering, leave alone understanding why this phenomenon occur. For example, the eighteen-year periodic flowering species mentioned above has not been recognized. These are known to produce honey having exceptional medicinal properties-albeit slightly bitter - when harvested in their environs. The generic name for this family is Kuriji in Tamil and Katt in Toda. Since, this bird often builds its nest in steep rocky surfaces where it is safe from predators. It is likely that it also feeds on nearby hives for honey. Amongst animals, there are stories of people encountering sloth bears who were busy feeding on honey especially in traditional and unknown tree hives that were overflowing with honey, where the bear (Kaadr in Toda) could smell and even taste the honey from outside. A Toda would trace the route of the bees by following these pollen droppings (one has to distinguish between the pollen droppings of different dates) Once such a hive has been discovered and harvested, he finds a stone that will fit the orifice and then puts it in place.

(*Michelia nilagirica*) tree that was over eighty feet high should attract some bees so that honey could be collected. This tree is one of the most sacred species and often mentioned in prayers when referring to specific sacred maw(r)sh trees in the vicinity of the dairy temple. It belongs to the magnolia (champak) family and has large white, wonderfully fragrant flowers. When these begin to mass flower in the shoals around September, Todas elders can predict the impending end of the southwest monsoon with unerring accuracy. Expectedly, swarms of pezhthaihn bees (*Apis dorsata*) started to congregate around and on this tree. While the Todas lit the fire at the ground level to smoke the Kurumbas and Irulas climbed upon the tree and started to gather the honey. Honey and grain are often mixed by the spouse of the departed inside a metal bowl and placed by the side of the corpse to be consumed on the route to the realm of the dead. In the past, large quantities of honey would be placed in a bamboo vessel for consumption by the departing spirit. (p.169)

Banyan tree (*Ficus spp*) was found at a height up to 100 ft. upto 50 ft the Banyan tree had an average of 1 colony per tree while at heights above 50ft upto 100 ft. it had an average of 2.3 colonies per tree.

Kilinj (Toona ciliate) tree has the highest range in height. It was found at height less than 50ft. and upto height between 250ft. and 300ft. it shows the least number of colonies at a height between 250 and 300 ft., while no the maximum colonies i.e. 4 were found at a height of 100-150 ft.

Vaagai (*Albizia Lebbeck*) is another tree which occurs at various heights. It shows a constant of 2 colonies per tree at all heights except between 100-150 ft. where the average is 2.8 colonies per tree.

Magamaram (*Mimusops elengi*) occurs at heights upto 100ft. with an average of 1 colony per tree.

Dhoopa (canarium strictum) occurs at heights above 50ft. upto 300ft. The average no. of colonies per tree is found to be 1.5 at all the heights in occurs.

Mathimaram (Terminalia arjuna) occurs at a height between 100ft. to 300ft. the maximum no of colonies, an average of 5 per tree, was found at heights close to 100ft.

The average has been determined for tree as cliff combs and for sweet and better honey separately area-wise, i.e. for Coonoor and Kotagiri separately. Nilambur is said to mean a place of Nilimba which means bamboo is Sanskrit.

The Nilambur region a biodiversity hotspot and accord a great degree of protection to the new Amarambalam Reserve forests lying within Nilambur division forms a part of the core zone of the NBR. The taluk comprises all the seven hill forest types of Southern India and a study suggests that the flora of New Amarambalam is more diverse than most other areas of the state of Kerala, other than the Silent Valley National Park (KFRI, 2002). The region could be home to several unaccounted for species that may yet be discovered. The upper reaches of New Amaramabalam, bordering the Mukurthi region is also home to the highly endangered Nilgiri tahr (p.177)

...Honey Trails in the Blue Mountains, Keystone Foundation, 2007

Honey hunters
climb
the cliffs with
great skill.
They have
perfected
the art of
honeyhunting
over centuries

No easy climbing

The high point !

Following the bees